

STATISTISKE UNDERSØGELSER
NR. 29

Opsparing i
lønmodtagerhusstande
1966

DANMARKS STATISTIK
BIBLIOTEKET

Da 17
001.584
a 4

DANMARKS STATISTIK
København 1972

FORORD

Publikationen er en videreførelse af den stikprøveundersøgelse over opsparingen i lønmodtagerhusstande, som blev foretaget vedrørende året 1955.

Sekretær, cand. polit. Erling Faurbye, Danmarks Statistiks 6. kontor, har ledet undersøgelsen samt forestået udarbejdelsen af denne publikation.

Danmarks Statistik i marts 1972

N. V. Skak-Nielsen

Leo Meyer

Indhold	Side Page	Contents
1. Undersøgelsens praktiske gennemførelse	5	Methods and procedure
1.a. Indledende bemærkninger	5	Introductory remarks
1.b. Husstandene	5	Households
1.c. Materialets indsamling	5	Collection of the material
1.d. Udvælgelsesmetoden	6	Methods of sampling
1.e. Materialets omfang	6	Coverage
1.f. Nægterproblemet	7	Non-response
2. Definitioner	9	Definitions
2.a. Opsparingsbegrebet	9	Concept of saving
2.b. Registreringsprincippet	9	The principle of registration
2.c. Begrebsafgrænsningen	9	Conceptual delimitation
2.d. Husstandsbegrebet	13	Household-concept
3. Materialets sammensætning	14	Composition of material
3.a. Fordelingskriterier	14	Distribution criteria
3.b. Indkomst, social status og geografisk placering	14	Income, social status and geographical location
3.c. Fast ejendom	15	Real property
3.d. Bilejere	16	Motor-car owners
3.e. Husstandenes størrelse og sammensætning .	16	Size and composition of households
4. Undersøgelsens resultater	20	Results of the survey
4.a. Hovedtal	20	Main figures
4.b. Opsparingen og indkomsten	22	Saving and income
4.c. Social status og geografisk placering	28	Social status and geographical location
4.d. Husejere/lejere	31	House-owners/tenants
4.e. Husstandssammensætningen	34	Composition of households
4.f. Opsparingens sammensætning	34	Composition of saving
4.g. Skattebegünstiget, „tvungen“ og „frivillig“ opsparing	46	Tax-favoured, “compulsory” and “voluntary” saving
4.h. Konsumkredit	68	Consumer credit
4.i. Sammenfatning	70	Summary
Engelsk resumé	72	English summary
Bilagstabeller for 1955-undersøgelsen	75	Tables for the 1955-survey
Bilagstabeller for 1963-undersøgelsen	83	Tables for the 1963-survey

1. Undersøgelsens praktiske gennemførelse

1.a. Indledende bemærkninger

Denne redegørelse for lønmodtagerhusstandenes opsparring bygger på den i 1967 gennemførte interviewundersøgelse af lønmodtagerbefolkningens indkomster, forbrug og opsparring i kalenderåret 1966. Redegørelsen vil tillige indeholde sammenlignende hovedresultater fra de tilsvarende undersøgelser for årene 1955 og 1963.

Formålet med undersøgelserne var i første række at fremskaffe nye vægtgrundlag til beregning af reguleringspristallet. Hertil kræves for så vidt blot en redegørelse for en del af husstandenes udgifter, nemlig dem, der indgår i pristalsbudgettet. Når man alligevel har valgt at spørge om samtlige udgifter, indtægter og opsparring, skyldes det dels ønsket om den bedst mulige kontrol af de indsamlede oplysninger dels at såvel opsparring som indkomster har en selvstændig interesse.¹

Redegørelsen omfatter 1.717 lønmodtagerhusstande mod 2.976 og 957 i henholdsvis 1955- og 1963-undersøgelserne.

1.b. Husstandene

Undersøgelsen er baseret på et udsnit af lønmodtagerhusstandene i hele landet bortset fra de rene landkommuner. Som lønmodtagerhusstande er regnet husstande, hvis indkomst for mindst halvdelens vedkommende består af lønindtægt. De lønmodtagerkategorier, der indgår i undersøgelsen, er således faglærte og ufaglærte arbejdere, funktionærer samt tjenestemænd.

Ligesom de to foregående undersøgelser omfatter nærværende undersøgelse alle husstandstyper, d.v.s. såvel ægtepar med og uden børn som enlige og enlige med børn. Som husstandsmedlemmer er medregnet alle, som deltager i det fælles forbrug, bortset fra husassistenter, medhjælpere og pensionærer. Voksne hjemmehørende børn med selvstændig indkomst er således medregnet som husstandsmedlemmer og er kun udeladt, hvor det ved interviewet klart fremgik, at de – på trods af familiebåndene – betragtedes (og betragtede sig) som pensionærer.

1.c. Materialets Indsamling

Indsamling af oplysninger har kun fundet sted i det omfang husstandene har indvilget deri. Undersøgelsen er således foregået på frivilligt grundlag.

Husstandenes medvirken bestod i at besvare spørgsmål om deres anvendelse af indkomsten i 1966. Bortset fra specifikationen af de enkelte indkøb af føde- og drikkevarer er oplysningerne tilvejebragt ved hjælp af interviewere. Denne fremgangsmåde har den fordel frem for direkte regnskabsføring, at man ved den personlige henvendelse i højere grad har mulighed for at vække husstandenes interesse for undersøgelsen. Det er endvidere erfaringen, at de husstande, der har ført regnskab over en længere periode, ikke danner et typisk udsnit af befolkningen, men har en mere bevidst fordeling af deres udgifter end andre husstande.

Specifikationen af udgifter til føde- og drikkevarer er derimod oplyst gennem direkte regnskabsføring². De indhentede regnskabsoplysninger tjener

¹ Hidtil er offentliggjort: Statistiske Efterretninger nr. 83 af 16. december 1957: Udgifter og opsparring i lønmodtagerhusstande. (Udsolgt).

Statistiske Undersøgelser nr. 3: Opsparing i lønmodtagerhusstande 1955. (Udgivet i 1960). (Udsolgt).

Statistiske Undersøgelser nr. 6: Lønmodtagerindkomster. Fordeling og sammensætning. (Udgivet i 1962). (Udsolgt).

Statistical Inquiries: An Analysis of the Personal Income Distribution for Wage and Salary Earners in 1955. (Udgivet i 1964).

Statistiske Efterretninger nr. 2 af 14. januar 1965: Lønmodtagerhusstandenes forbrugsudgifter i 1963.

Statistiske Efterretninger nr. 33 af 12. juli 1965: Lønmodtagerhusstandenes forbrugsudgifter.

Statistiske Efterretninger nr. 1 af 7. januar 1966: Udgifter og opsparring i forskellige typer af lønmodtagerhusstande.

Statistiske Efterretninger nr. 3 af 17. januar 1966: Udgifter og opsparring for lønmodtagerhusstande i forskellige dele af landet.

Statistiske Efterretninger nr. 46 af 12. august 1968: Udgifter og opsparring i lønmodtagerhusstande i 1966.

² Statistiske Efterretninger nr. 46 af 27. august 1958: Udgifter til fødevarer i lønmodtagerhusstande.

Statistiske Efterretninger nr. 43 af 17. september 1965: Udgiften til føde- og drikkevarer i lønmodtagerhusstande.

Statistiske Efterretninger nr. 58 af 2. oktober 1968: Udgiften til føde- og drikkevarer i lønmodtagerhusstande.

først og fremmest til belysning af den totale føde-
vareudgifts fordeling på enkeltvarer. For at få hele
året dækket uden at volde husstandene for stor ulej-
lighed er regnskabsføringen fordelt over 17 perioder
à 3 uger, således at husstandene har afløst hinanden
i 17 lige store hold. Det første hold startede i februar
1967 og det sidste hold afsluttede regnskabsføringen
ved udgangen af januar 1968. Når man trods de
ubestridelige fordele ved interviewmetoden ikke har
ment at kunne anvende den til belysning af detal-
jerne i føde- og drikkevarerforbruget, skyldes det, at
det her drejer sig om et meget stort antal hver for
sig ret beskedne udgiftsposter, hvorom husstandene
allerede efter kort tids forløb vanskeligt vil have no-
gen præcis erindring.

1.d. Udvælgelsesmetoden

Blandt andet for at begrænse omkostningerne, der
er forbundet med en undersøgelse af denne art, har
det været nødvendigt at begrænse sig til et repræsen-
tativt udsnit af lønmodtagerhusstande.

Hele landet blev inddelt i 8 geografiske kategorier,
inden for hvilke der skulle udvælges lønmodtagerhus-
stande i forhold til den faktiske fordeling. Disse geo-
grafiske kategorier var:

1. København, Frederiksberg og Gentofte.
2. Københavns omegnskommuner.
3. Større byer i Jylland (over 20.000 indb.) med
forstæder.
4. Større byer på øerne (over 20.000 indb.) med
forstæder.
5. Mindre jyske byer
6. Mindre byer på øerne.
7. Landkommuner med bymæssig bebyggelse i
Jylland
8. Landkommuner med bymæssig bebyggelse på
øerne.

De rene landkommuner uden sammenhængende be-
byggelse med mindst 250 indbyggere er således holdt
udenfor.

Hver af disse geografiske kategorier er herefter
delt op i en række tællingsdistrikter af passende
størrelse. Udgangspunktet herfor var i København
roderne, idet man opererede med 155 tællingsdistrik-
ter, hver bestående af en eller flere roder. I provins-
byerne var de enkelte sogne tællingsdistrikter, me-
dens tællingsdistriktet i landkommunerne var en
eller flere kommuner.

Da 1965-folketællingen ikke var færdigbearbejdet
i efteråret 1966, da udvælgelsen skulle finde sted,
måtte 1960-folketællingen anvendes ved distriktsud-
vælgelsen. For hvert distrikt udtoges oplysninger om
bl. a.

1. Antal arbejderhusstande (A)
2. Antal funktionærhusstande (F)
3. Antal private husstande i alt (H)

Tællingsdistrikterne grupperedes efter størrelsen af
lønmodtagerandelen (A+F): H og arbejderandelen
A: (A+F). De 8 hovedstrata opdeltes herefter i 49
understrata, idet man tilstræbte, at strataene blev af
tilnærmelsesvis samme størrelse, ca. 16.000 lønmod-
tagerhusstande. Fra hvert af de 49 understrata blev
herefter udtrukket 2 tællingsdistrikter ved tilfældig
udtrækning med tilbagelægning på en sådan måde,
at et distrikts udtrækningsandsynlighed var propor-
tional med antallet af lønmodtagerhusstande. På
denne måde har man villet sikre sig, at alle geogra-
fiske områder blev forholdsmæssig repræsenteret,
ligesom alle typer af distrikter indgår i undersøgelsen
samtidig med, at de enkelte husstandes udtræk-
ningsandsynlighed (udenfor de rene landdistrikter)
var lige stor.

Udtagningen af husstande i de udtrukne tællings-
distrikter er foretaget ud fra folketællingskemaerne
1965 ved systematisk udvælgelse. Den stratificerede
klyngeudvælgelse letter selv sagt dette arbejde, men
også for interviewerne er det en stor fordel, at det
enkelte tællingsdistrikt er et forholdsvis begrænset
geografisk område.

Denne stratificerede klyngeudvælgelse følger sam-
me retningslinier, som anvendtes ved de to tidligere
undersøgelser.

1.e. Materialets omfang

Der blev i første omgang rettet henvendelse til
2.000 husstande. I de tilfælde, hvor husstande af den
ene eller anden grund måtte udgå af undersøgelsen,
erstattedes de af nye husstande fra samme lønmod-
tagergruppe, husstandstype og distrikt. Man har på
denne måde søgt at undgå, at forskellige frafalds-
hyppigheder mellem de enkelte grupper skulle ændre
sammensætningen i det oprindelige repræsentative
udsnit.

Ved denne fortløbende supplerung af udsnittet
næede man op på at henvende sig til i alt 2.857 hus-
stande, hvoraf det i 874 tilfælde ikke var muligt at
gennemføre interviews. Der er således gennemført
1.983 interviews. Ved den videre bearbejdning skøn-
nedes 102 besvarelser at være utilstrækkelige og
yderligere udelodes 146 skemaer, hvor eengangsin-
tægter (udbetalte livs- og pensionsforsikringer, er-
statninger, arv, gave, salg af bil o. lign.) udgjorde
mere end 15 pct. af den samlede husstandsindkomst.
Af de resterende 1.735 til pristalsberegningen brug-
bare besvarelser var endelig 18, hvor opsparings-
eller formueposter var mangelfuldt specificerede,

således at der i den endelige bearbejdning indgår 1.717 husstande.

	1965- folke- tællingen	1966- stik- prøven	I pct. af popula- tionen
Arbejderhusstande	470.500	1.000	0,21
Funktionær- og tjeneste- mandshusstande	303.000	1.000	0,33
I alt	773.500	2.000	0,26
Private husstande i alt	1.543.000	-	-

På forhånd var det bestemt, at halvdelen af udnittet skulle være funktionær- og tjenestemandshusstande ud fra den formodning, at denne lønmodtagergruppe i forhold til arbejdere har en væsentlig større spredning i indkomster. Herefter udgjorde arbejderhusstandene 0,21 pct. af samtlige arbejderhusstande og funktionærhusstandene 0,33 pct. af samtlige funktionærhusstande.

1.f. Nægterproblemet

Undersøgelsen er som nævnt foregået på frivilligt grundlag, og det har ikke kunnet undgås, at en del af de oprindeligt udvalgte husstande har afvist at medvirke eller af anden grund har måttet udgå. Disse forhold skaber naturligvis særlige problemer, og man har derfor foretaget en speciel analyse af de frafaldne husstande.

Ved analysen af materialet må man især være opmærksom på, at erstatningshusstanden ved denne undersøgelse – i modsætning til de tidligere – i hvert enkelte tilfælde var af samme husstandstype som den husstand, den skulle erstatte. Som resultaterne viser, er der meget stor variation i nægterprocenten for de enkelte husstandstyper, og en del af stigningen i nægterprocenten i forhold til de tidligere undersøgelser må tilskrives dette forhold.

Formålet med denne fremgangsmåde var naturligvis, at man ville forsøge at holde sammensætningen af det repræsentative udsnit fast, idet der ellers vil være en betydelig fare for, at især enlige ville blive underrepræsenteret. Til gengæld må det nok erkendes, at nægterprocenten er noget større blandt unge end blandt ældre, hvilket der ved udvælgelsen af reservehusstande ikke er taget højde for. Der er således formentlig opstået en vis skævhed i husstandenes aldersfordeling.

Ved fordelingen af nægterne på lønmodtagergruppe er anvendt husfaderens stillingsangivelse på folketællingsskemaet. Geografisk er der foretaget en tre-delning i hovedstadsområdet (København, Frederiksberg, Gentofte, omegnskommunerne), provinsbyerne og landdistrikterne. Det har også været nødvendigt at foretage en vis sammentrækning af nægterårsager og husstandstyper. Især hvad angår nægterårsager, er der ikke grund til at skelne mellem andre årsager end generel uvilje (egentlige nægtere) og andre årsager, som i højere grad beror på tilfældigheder (sygdom, ikke hjemme o.s.v.).

For såvel arbejdere som funktionærer er der en klar forskel i nægterprocenten mellem de tre geografiske områder. Nægterprocenten er størst i hovedstadsområdet og mindst i landkommunerne. Den egentlige nægterprocent udviser den største geografiske variation, medens nægterprocenten m.h.t. andre årsager kun varierer svagt. Dette måtte man også forvente, da sygdom, død, ikke til at træffe hjemme og lignende årsager formentlig gør sig gældende med nogenlunde samme styrke over hele landet. Den samlede nægterprocent kan således opfattes som en niveauforøgning af den egentlige nægterprocent. Niveauforøgningen skulle således være 10-11 pct. Den geografiske variation bliver herved noget mindre udpræget, hvad angår den samlede nægterprocent.

Tabel 1.f.1. Frafaldne husstande fordelt geografisk og på lønmodtagergruppe. 1966.
(Non-response rates. 1966).

	Arbejdere				Funktionærer og tjenestemænd				Alle lønmodtagere			
	1				2				3			
	hoved- staden	provins- byerne	land- kom- muner	hele landet	hoved- staden	provins- byerne	land- kom- muner	hele landet	hoved- staden	provins- byerne	land- kom- muner	hele landet
a	b	c	d	a	b	c	d	a	b	c	d	
	pct.											
A. Egentlige nægtere	27	17	16	21	22	18	12	20	24	18	15	20
B. Andre årsager	12	11	10	11	10	10	8	9	11	10	9	11
C. Samlet nægterpct.	39	28	26	32	32	28	20	29	35	28	24	31

TRANSLATION. – *Heading columns*, 1: workers; 2: employees; 3: all wage and salary earners; a: capital; b: provincial-towns; c: rural districts; d: Denmark. *Front column*, A: households unwilling to co-operate; B: sickness, death or other reasons to refuse to co-operate; C: non-respondents.

Tabel 1.f.2. **Frafald i forskellige husstandstyper. 1966.**
(Non-response rates in different types of families. 1966).

	Egentlig nægterprocent 1			Samlet nægterprocent 2		
	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	I alt	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	I alt
	a	b	c	a	b	c
	pct.					
A. Enlige med og uden børn	23	27	25	41	39	40
B. Familier uden børn	26	18	22	36	30	33
C. Familier med børn	18	17	18	28	25	27

TRANSLATION: - *Heading column, 1:* households unwilling to co-operate; 2: all refusals; a-c se table 7. *Front column, A:* single with or without children; B: families without children; C: families with children.

En sammenligning mellem arbejdere og funktionærer giver ikke så klart et billede. Der synes at være en vis forskel i hovedstadsområdet og i landkommunerne, hvor nægterprocenten er størst for arbejdere. I provinsbyerne synes der imidlertid ikke at være nogen forskel, jfr. tabel 1.f.1.

Derimod er der en klar forskel, når man fordeler nægterhusstandene efter husstandstype. Både for arbejdere og funktionærer er den samlede nægterprocent størst for enlige og mindst for familier med børn. Forskellene er her ret udprægede. Nægterprocenten p.g.a. „andre årsager“ synes nu knap så stabil, som ved den geografiske fordeling. Det er næppe så overraskende, idet man på forhånd måtte vente, at enlige familier uden børn (i denne rækkefølge) ville være vanskeligere at træffe hjemme end ægtepar med børn, ligesom de oftere skifter bopæl. Det synes i udpræget grad at gælde enlige arbejdere, hvor 18 pct. af frafaldet skyldes „andre årsager“. For de øvrige grupper ligger den tilsvarende procent mellem 8 og 12. Heller ikke denne opstilling giver en klar forskel mellem arbejdere og funktionærer. Den egentlige nægterprocent er højest for enlige funktionærer, men lavest i de to familiegrupper hos funktionærerne. Det er også værd at bemærke, at den egentlige nægterprocent for alle arbejdere er 21, mens den for funktionærer er 20. Forskellen er ikke

stor, men det må her tages i betragtning, at den geografiske fordeling af de to lønmodtagergrupper kan virke „uheldig“ for funktionærerne, hvorved deres større velvilje måske ikke kommer rigtig til udtryk i tallene. Det samme ræsonnement kan anvendes, når man tænker på forskellene mellem de enkelte husstandstyper.

Der er derfor foretaget to standardberegninger. Den første bygger på den geografiske fordeling af samtlige adspurgte, og for hver af de to lønmodtagergrupper har man benyttet nægterprocenterne for hver af de 8 geografiske områder ved beregning af en standard-nægterprocent. På tilsvarende måde er beregnet en standard-nægterprocent for arbejdere og funktionærer med udgangspunkt i samtlige husstandes fordeling på husstandstyper.

Beregningerne tydede på en lidt større villighed hos funktionærer og tjenestemænd, men på den anden side er forskellen ikke større end, at den kan forklares ud fra aldersfordelingen. Blandt funktionærer og tjenestemænd er der relativt flere i de højere aldersgrupper end blandt arbejdere og alene som følge heraf, måtte man forvente en noget større villighed til at medvirke. Forskellene mellem de to lønmodtagergrupper må således i alt væsentligt tilskrives deres forskelligartede sammensætning m.h.t. husstandstype, geografiske placering og alder.

2. Definitioner

2.a. Opsparingsbegrebet

Opsparingen kan defineres på to principielt forskellige måder:

1. Nettoforøgelsen af formuen fra et tidspunkt til et andet:

$$S = F_{t+1} \div F_t$$

hvor S er opsparingen og F er formuen. Ligningen udtrykker en identitet, hvor opsparingen er defineret som forskellen mellem to beholdningsstørrelser. Vanskeligheden ved anvendelsen af denne definition ligger i målingen af formuestørrelser. Disse vanskeligheders art og omfang skal ikke behandles nærmere i denne fremstilling, blot skal det her konstateres, at de på forhånd har udelukket anvendelsen af denne definition ved nærværende analyse.

2. Den del af indkomsten, der ikke anvendes til forbrug, d.v.s. den almindelig kendte bogholderiligning:

$$Y = C + S$$

hvor Y er indkomsten, C er forbruget og S opsparingen, idet alle størrelser refererer til samme periode. Rent begrebsmæssigt er der fuld overensstemmelse mellem de to ligninger, men den sidste er ikke i samme grad som den første behæftet med analysetekniske vanskeligheder og vilkårligheder og er derfor anvendt i denne analyse. Det er en indiskutabel identitet, som kan opfattes som definition af hver af de tre størrelser. Alle tre begreber er strømstørrelser, som enten kan måles direkte hver for sig eller som forskellen mellem de to andre. F. eks. er den løbende indkomst med fradrag af den løbende opsparing i en given periode lig med periodens løbende forbrug. Når man ved de sidste tre danske forbrugsundersøgelser har valgt at måle alle identitetens tre størrelser direkte, skyldes det især to forhold. For det første giver denne fremgangsmåde en effektiv mulighed for kontrol af de angivne besvarelser. Det er ikke at forvente, at identiteten i alle de indsamlede husstandsskemaer vil være opfyldt fuldstændig, men man har, som tidligere omtalt, kunnet udskille en række besvarelser, hvor uoverensstemmelsen mellem indkomst, forbrug og opsparing skønnedes at være for stor. For det andet har de tre begrebers enkelte bestanddele en selvstændig interesse.

Af ovenstående bemærkninger fremgår, at der mellem de tre begreber består en meget nøje afhængighed, som har betydning såvel for registreringsprincipperne som den indbyrdes begrebsmæssige afgrænsning. Såvel registreringsprincipperne som de tre størrelses begrebsmæssige afgrænsning må være konsistente, d.v.s., at de skal opfylde ovenstående iden-

titet. Et andet og måske vanskeligere krav at opfylde er, at de anvendte registreringsprincipper og afgrænsninger skal være adækvate, d.v.s. i overensstemmelse med „almindelig opfattelse“. Det, nogle opfatter som opsparing, vil andre opfatte som forbrug og omvendt.

Hensynet til adækvans har da også som oftest måttet vige for andre hensyn, f. eks. sammenligneligheden med andre tilsvarende undersøgelser, især naturligvis de danske 1955- og 1963-undersøgelser, ligesom man har lagt vægt på at følge nationalregnskabsstatistikens begreber. Endvidere må man kræve, at registreringsprincipper og afgrænsninger er hensigtsmæssige ved den praktiske gennemførelse af undersøgelsen. Der er næppe tvivl om, at dette hensyn må være dominerende ved fastlæggelsen af registreringsprincipper og begrebsafgrænsninger.

2.b. Registreringsprincippet

Allerede ved spørgeskemaets udformning er registreringsprincipperne fastlagt. Hensynet til besvarelsens ensartethed taler for den størst mulige forenkling og i lighed med de to tidligere undersøgelser valgte man som hovedprincip kun at spørge om den enkelte husstands *ud- og indbetalinger*, hvorimod ikke-realiserede indtægter og forbrug holdes udenfor. Dette medfører, at ikke-realiserede kapitalgevinster hverken indgår i de løbende indtægter eller den løbende opsparing. Varer betalt i undersøgelsesperioden, men forbrugt helt eller delvist udenfor undersøgelsesperioden, indgår med det fulde beløb i de løbende udgifter. Omvendt indgår forbrug i undersøgelsesperioden ikke i det omfang, betalingen er sket udenfor perioden. På samme måde omfatter den løbende opsparing beløb *anvendt* til opsparing. Køb af 8.000 kr. pålydende obligationer til kurs 80 registreres følgelig som en opsparing på 6.400 kr.

Dette *kasseprincip*, efter hvilket kun de monetære strømme registreres, er i praksis lettere at arbejde med end de reale strømme. En registrering af realforbruget og realopsparingen ville kræve opgørelse af lagerbeholdninger ved undersøgelsesperiodens begyndelse og slutning, og hertil kommer problemerne omkring opgørelsen af realforbruget af varige forbrugsgoder.

Som det fremgår af det følgende, er kasseprincippet dog anvendt i en modificeret form, hvad angår afbetalings- og kontokøb.

2.c. Begrebsafgrænsningen

Afgrænsningen af indkomst-, forbrugs- og opsparingsbegrebet er i første række sket under hensyn til afgrænsningerne i de tidligere undersøgelser.

Som hovedregel er alle indbetalinger til husstanden opfattet som indkomst, - også éngangsindtægter som arv- og gaveydelse, forsikringsbeløb, salgssum af bil og anden løsøre. Der kan rettes flere indvendinger mod dette indkomstbegreb, og dets hensigtsmæssighed vil selvsagt afhænge af den problemstilling, man ønsker at belyse. I relation til opsparingen må det dog nok erkendes, at især de store éngangsindtægter i form af arv, gave, tips-præmier o.s.v. kan virke u hensigtsmæssigt i forbindelse med indkomstbegrebet, idet husstanden ofte ikke selv vil opfatte den slags éngangsindtægter på samme måde som de mere „normale“ indkomstarter. Der kan være en tendens til en i forhold til den samlede indkomst „unormal“ stor opsparing, enten fordi den ekstraordinære éngangsindtægt ikke er umiddelbart likvid, eller fordi husstanden ikke straks kan eller vil justere forbruget til den forøgede købekraft. Der kan gå flere år før en ekstraordinær éngangsindtægt er „forbrugt“, hvis ikke det stik modsat fører til en forøget opsparingstilbøjelighed. Under alle omstændigheder er problemerne omkring éngangsindtægterne så komplicerede, at det næppe er muligt at finde en fuldt tilfredsstillende løsning. I 1955-undersøgelsen udskilte man ved analysen af opsparingen alle de husstande, hvor ekstraordinære éngangsindtægter oversteg 15 pct. af den samlede indkomst, og de udviste klar afvigelse fra de „normale“ husstande, såvel hvad angår opsparens størrelse som sammensætning. Samme fremgangsmåde er anvendt i 1963- og 1966-undersøgelserne.

Det ville sikkert også stemme bedre overens med „almindelig opfattelse“ af indkomstbegrebet, om man som ved opgørelsen af den skattepligtige indtægt fra den samlede indkomst havde fradraget de til indkomsterhvervelsen nødvendige udgifter, i stedet for at lade dem indgå i forbruget. Hertil er at sige, at sådanne „omkostninger“ i praksis ikke med rimelighed lader sig opgøre, idet der næppe kan opstilles objektive kriterier for „nødvendige“ udgifter til indkomsterhvervelsen. Meget vil bero på den enkelte husstands subjektive opfattelse, som ofte vil give udtryk for en mere eller mindre udtalt motiforskydning.

Undtagelsen fra hovedreglen om indkomstbegrebet omfattende alle indbetalinger til husstanden, er, at beløb indkommet ved realisation af formuegoder og/eller forøgelse af gæld, er opfattet som negativ opsparing. Grunden hertil er, at disse beløb står i direkte relation til den positive opsparing, der defineres som beløb anvendt til forøgelse af formue og/eller nedbringelse af gæld.

Med denne definition har man ikke fraveget opfattelsen af opsparingen som et strømbegreb. Man

har blot afgrænset opsparingen til visse løbende udbetalinger med fradrag af visse løbende indbetalinger. Af spørgeskemaets afsnit om formue og gæld jfr. side 12-13 fremgår hvilke arter af ind- og udbetalinger, der omfattes af det her anvendte opsparensbegreb. Skemaet er opbygget på den måde, at formuen (gælden) opgøres primo og ultimo 1966 i kolonne 2 og 3, og ændringen anføres i kolonne 4, som således udtrykker nettoforøgelsen i formuen i overensstemmelse med ligningen

$$S = F_{31-12-66} \div F_{31-12-65}$$

I kolonne 5 er opført opsparensstrømmen i løbet af 1966, og de beregnede opsparensbeløb bygger udelukkende herpå.

Den i skemaet foretagne afgrænsning af opsparensposter svarer ret nøje til afgrænsningen i de tidligere undersøgelser. Som noget nyt i forhold til 1955 er i 1963- og 1966-undersøgelserne udskilt skattebegunstiget opsparing.

Afgrænsningen mellem opsparing og forbrug er ofte vanskelig at drage. Noget kunne således tale for, at indbetalinger til f. eks. A.T.P. og strejke- og arbejdsløshedskasse i lighed med pensionsbidrag burde opfattes som opsparing i stedet for som forbrugsudgifter. Når man alligevel har valgt den sidste løsning, hænger det i første række sammen med, at disse ydelser er „tvungne“ i den forstand, at den enkelte ikke kan slippe for at betale og samtidig opretholde sin erhvervsindkomst. Der er efter dette synspunkt snarere tale om nødvendige udgifter i forbindelse med indkomsterhvervelsen, som burde fradrages bruttoindkomsten, jfr. den tidligere diskussion herom.

Af mere afgørende betydning er derimod problemerne omkring afbetalings- og kontokøb. Et afbetalingskøb skal nemlig efter kasseprincippet føres til udgift med summen af udbetaling og de i perioden betalte afdrag. Dette er uheldigt, idet den ved afbetalingshandelen opnåede forbrugerkredit derved ikke - i modsætning til anden gældsætning - medregnes som negativ opsparing. Man kunne derfor i modsætning hertil modificere kasseprincippet og opfatte den fulde pris i forbindelse med afbetalingskøb som udbetalt af husstanden og tilsvarende betragte restgælden som en låntagning, d.v.s. negativ opsparing. Forskellen mellem det rene kasseprincip og den modificerede form har især betydning for afgrænsningen mellem opsparing og forbrug og skal kort belyses ved to forenklede eksempler:

Eks. 1: En bil købes i undersøgelsesperioden på afbetaling. Købesummen er 15.000, udbetalingen 4.000 og afdragene inden undersøgelsesperiodens

udløb udgør 2.000 kr. De to registreringsprincipper fører da til de vidt forskellige resultater:

Kr.	Rent kasseprincip	Modificeret kasseprincip
Opsparing	—	+ 9.000
Forbrug	6.000	15.000
Betalt i perioden	6.000	6.000

Eks. 2: En bil købt før undersøgelsesperiodens begyndelse. Afdrag i løbet af undersøgelsesperioden er 6.000 kr.:

Kr.	Rent kasseprincip	Modificeret kasseprincip
Opsparing	—	6.000
Forbrug	6.000	—
Betalt i perioden	6.000	6.000

I det første eksempel opfattes kun de betalte beløb som forbrug efter det rene kasseprincip, hvorimod den modificerede form i overensstemmelse med nationalregnskabets definitioner opfatter et gode – bortset fra fast ejendom – som forbrugt fuldstændig ved den endelige overgang til de private husholdninger.

Såvel ved det rene som det modificerede kasseprincip registreres kun monetære strømme, som ikke altid modsvares af realstrømme. Især for langvarige goder volder det vanskeligheder at opgøre det faktiske forbrug – realforbruget –, som nærmest må opfattes som den værdiforringelse, godet har været udsat for i den betragtede periode. Beregninger af denne værdiforringelse har man, som tidligere nævnt, afstået fra, dels på grund af de praktiske vanskeligheder dels på grund af den vilkårlighed sådanne beregninger under alle omstændigheder vil være behæftet med. Registreringen af de monetære strømme volder derimod kun mindre praktiske vanskeligheder.

Når man i 1966- og 1963-undersøgelserne i modsætning til 1955-undersøgelsen har anvendt kasseprincippet i dets modificerede form i forbindelse med afbetalings- og kontokøb, skyldes det først og fremmest den vilkårlighed, der er forbundet med det rene kasseprincip. Man kan således tænke sig, at den i ovenstående eks. 1 købte bil var finansieret med 6.000 kr. egenkapital og 9.000 kr. bank- eller sparekasselån. I så fald ville bilkøbet ved anvendelse af det rene kasseprincip blive registreret i overensstemmelse med det modificerede kasseprincip. Det rene

kasseprincip behandler således ikke alle former for forbrugerkredit ens. I perioder og i befolkningsgrupper med omfattende afbetalingskøb vil man efter det rene kasseprincip ikke registrere den store gældsætning, som afbetalingskøbene er udtryk for. Omvendt vil man i perioder og i befolkningsgrupper med let adgang til bank- eller sparekasselån kunne registrere stor gældsætning i forbindelse med køb af varige goder.

Endelig forudsætter en analyse af afbetalingshandelens omfang og udvikling en kortlægning af de gældsforpligtelser, som husstandene påtager sig i den forbindelse. Også ud fra dette synspunkt må det modificerede kasseprincip anses for mest hensigtsmæssigt.

Den logiske konsekvens af det modificerede kasseprincip er, at det prisnedslag, som opnås ved at give et brugt motorkøretøj i bytte ved køb af et nyt, betragtes som en selvstændig indtægtskilde, der ikke modregnes i købesummen. Det modificerede kasseprincip medfører altså i disse tilfælde en vis udvidelse af indkomstbegrebet og dermed en tilsvarende udvidelse af forbruget.

Ved kontokøb er det kun muligt at opgøre den samlede købesum af de på den enkelte konto købte varer samt de i årets løb foretagne indbetalinger. Det er altså ikke muligt at anvende det rene kasseprincip ved posteringen af det enkelte kontokøb. Af hensyn til beregningen af vægtgrundlaget til reguleringspristallet er en specifikation af udgifterne til den enkelte vare nødvendig, og man har derfor anvendt det modificerede kasseprincip, hvorefter alle kontokøb er ført til udgift med den fulde købspris, og nettoforøgelsen af kontogælden er modregnet i opsparingen.

En sammenligning af resultaterne for samtlige husstande – inklusive „arv- og gave-husstande“ – viser, at de samlede udgifter til forbrug i 1966 efter det modificerede kasseprincip ligger 243 kr. højere end efter det rene kasseprincip, og heraf stammer næsten halvdelen fra anskaffelsen af eget motorkøretøj. Tilsvarende er opsparingen noget mindre, idet forøgelse af afbetalings- og kontogæld jo samtidig betragtes som negativ opsparing. For de „normale“ husstande drejer det sig om gennemsnitlig 144 kr. Under forudsætning af, at der i 1966 foretoges afbetalings- og kontokøb i samme omfang og med uændrede udbetalings- og afdragssædvaner som de foregående år, måtte man forvente, at dette beløb kun ville udtrykke evt. prisstigninger. Beløbets størrelse tyder imidlertid på, at der i 1966 har fundet en reel udvidelse af forbrugerkreditten sted, så meget mere som også indestående på bank- og sparekassekonti er faldet.

Begrebsafgrænsning ved forbrugsundersøgelsen 1966

Den samlede indkomst omfatter: Kontant løn. – Tjenestemænds og funktionærers pensionsbidrag, der tilbageholdes i lønnen. – Renter og dividender. – Pension. – Bidrag fra tidligere ægtefælle. – Arbejdsløsheds- og sygeunderstøttelse. – Børns og slægtnings bidrag til husholdningen. – Logerendes betaling for kost og logi. – Udbetalte forsikringer. – Modtagne kontante gaver. – Arv, legater. – Salg af bil og andet løsøre. – Indtægt ved selvstændig erhvervsvirksomhed.

Forbruget vedrører alle indkøb af forbrugsvarer foretaget i 1966. Indkøb på afbetalingskontrakt indgået i dette år er medtaget med den fulde kontraktsum, hvorimod betalinger foretaget på afbetalings-

kontrakter, indgået i de foregående år, ikke er medregnet i forbruget, men henført til opsparingen i 1966.

Opsparingen er beregnet som beløb anvendt til nettoforøgelse af formuen med fradrag af beløb indkommet ved nettoforøgelse af gælden. Formueposterne omfatter: Kontant beholdning. – Bank- og sparekasseindskud. – Obligationer og aktier. – Præmieobligationer. – Bunden opsparing. – Private pantebrev. – Fast ejendom. Erhvervsformue. – Livs- og pensionsforsikringer (inkl. tjenestemænds og funktionærers pensionsbidrag). – Skattebegünstiget opsparing. – Anden formue.

Gældsposterne omfatter: Gæld til bank og sparekasse uden sikkerhed i fast ejendom. – Gæld mod pant i fast ejendom. – Afbetalingsgæld. – Konto-gæld. – Anden gæld.

Formue og gæld.

Formue pr. 31/12 1965 og pr. 31/12 1966.

	Debitorer m. v.	Værdi pr. 31/12 1965 (for værdi- papirer : pålydende værdi)	Værdi pr. 31/12 1966 (for værdi- papirer : pålydende værdi)	Ændring i pålydende værdi i perioden + eller -	Ændring i faktisk værdi anvendt til køb (+) ell. indkommet ved salg (+) i perioden
	1	2	3	4	5
a. Kontant beholdning (sedler og mønt) .	•				•
Indestående i pengeinstitutter					•
b. Giro, check- og anfordringskonti	•				•
c. Opsigelseskonti (ikke skattebegünstiget)	•				
d. Skattebegünstiget opsparing:					
1) Kapitalbinding, indskud	•				•
2) Kapitalbinding, obligationer	•				•
3) Indekskontrakter (bank, sparekasse eller forsikringsselskab)	•				•
4) Børneopsparing	•				•
5) Etableringskonti	•				•
6) Kapitalpension og selvpensionering .	•				
e. Præmieobligationer	•				
f. Bunden opsparing af 1963 og 1964	•				
g. Sparebeviser af 1955	•				
h. Værdi af eget hus (ejendomsværdien) .	•				
i. Værdi af sommerhus, grund o. l. (ejendoms- værdien)	•				
j. Betalte livs- og pensionsforsikrings- præmier (kun forsikringer, tegnet af hus- standen)	•	•	•	•	
k. Eget pensionsbidrag (kun i forbindelse med arbejdsplads)	•	•	•	•	
l. Boligindskud	•				
m. Forudbetalt husleje	•				
n. Boligaktier og boligandel	•				
o. Anden formue (specificeres)					
Formue i alt	•	•	•	•	
Udfyldes ikke					

* Beløbet overføres uændret til kolonne (5).

Gæld pr. 31/12 1965 og pr. 31/12 1966.

	Bemærkninger (udbetaling, afdragsvilkår o. l.)	Værdi pr. 31/12 1965	Værdi pr. 31/12 1966	Ændring i værdi i perioden + eller -	Beløb indkommet ved gælds- stiftelse (-) eller anvendt til nedbrin- gelse af gælden (+)
	1	2	3	4	5
a. Gæld til bank og sparekasse (ikke mod sikkerhed i fast ejendom)				
b. Pantegæld i eget hus (restgæld)				
c. Pantegæld i sommerhus, grund o. l. (restgæld)					
d. Restgæld på afbetalingskøb					
e. - - - - -					
f. - - - - -					
g. Kontogæld					
h. - - - - -					
i. - - - - -					
j. - - - - -					
k. Anden gæld til handlende				
l. Andre byrder og gældsforpligtelser (specificeres)					
Gæld i alt					

2.d. Husstandsbegrebet

Husstanden er afgrænset således, at den omfatter alle personer, som deltager i det fælles forbrug, bortset fra husassistenter, logerende og pensionærer. Voksne hjemmeværende børn med selvstændig indkomst er således medregnet som husstandsmedlemmer og er kun udeladt, hvor det ved interviewet klart fremgik, at de - på trods af familiebandene - betragtedes (og selv betragtede sig) som pensionærer.

Som lønmodtagerhusstande betragtes alle husstande, hvor mindst halvdelen af den samlede husstandsindkomst består af løn, uanset hvorledes de enkelte husstandsmedlemmer har bidraget hertil.

Samme „halvdelsregel“ er anvendt ved grænse- dragningen mellem arbejder-, funktionær- og tjenestemandshusstande. En arbejderhusstand er således karakteriseret ved, at mindst halvdelen af den samlede løn er indtjent som arbejder.

Denne konsekvente brug af „halvdelsreglen“ ved grupperingen er noget nyt i forhold til de to tidligere undersøgelser, hvor udgangspunktet var „husstands-

overhovedet“, som regel husfaderen. I visse tilfælde betragtedes dog husmoderen som husstandsoverhoved f. eks. i husstande uden husfader, eller hvor husfaderen som student, pensionist eller lignende ikke havde erhvervsindkomst. Husstandsoverhovedet tegnede således hele husstanden, og det kunne i visse tilfælde føre til utilfredsstillende resultater. Et ægtepar, hvor husfaderen er arbejder og husmoderen er højere funktionær, bliver således efter dette princip opfattet som en arbejderhusstand, medens „halvdelsreglen“ mere rimeligt placerer den samme husstand i gruppen funktionærer. I praksis fører de to afgrænsningsprincipper stort set til samme resultat. Men på baggrund af kvindernes stigende erhvervsaktivitet har man fundet det uhensigtsmæssigt fortsat at lade en enkelt person karakterisere hele husstanden i de tilfælde, hvor den består af flere personer. „Halvdelsreglen“ er tillige en forenkling, idet der ikke kan eksistere grænsetilfælde, hvorimod de ofte kan opstå tvivl om hvilket husstandsmedlem der bør betragtes som „husstandsoverhoved“.

3. Materialets sammensætning

3.a. Fordelingskriterier

I teoretiske fremstillinger såvel som empiriske undersøgelser har man udpeget en lang række faktorer, som må formodes at være korreleret med opsparing. I denne fremstilling har man koncentreret sig om følgende forklarende faktorer:

- 1) den disponible indkomst
- 2) den sociale status
- 3) den geografiske placering
- 4) ejer/lejerforhold til boligen
- 5) husstandens sammensætning

Som det senere vil fremgå, tillader materialets omfang ikke at foretage analyser over hver faktor for sig og samtidig holde de øvrige konstante. Analyserne vil stort set bygge på beregninger af den gennemsnitlige opsparing i husstande, fordelt efter de nævnte kriterier, og eventuelle forstyrrende påvirkninger hidrørende fra forskelle i indkomst – formentlig den dominerende faktor – er søgt elimineret ved tillige at undergruppere efter indkomst. Konklusio-

nerne svækkes selvsagt i det omfang de i de enkelte delanalyser ikke-medtagne faktorer har forskellig vægt i de sammenlignede grupper.

3.b. Indkomst, social status og geografisk placering

I tabel 3.b.1. vises for arbejdere og funktionærer fordelingen på indkomst i tre geografiske områder. Det ses, at indkomstfordelingen er forskellig for arbejdere og funktionærer. Arbejdere har gennemgående lavere indkomster og er svagt repræsenteret i de højere indkomstgrupper, en tendens som gør sig gældende i alle tre geografiske områder. En tilsvarende forskel i indkomstfordelingen gør sig gældende geografisk, idet indkomsterne gennemgående er stigende med stigende urbaniseringsgrad for hver af de to lønmodtagergrupper. Disse tendenser, som findes i de to tidligere undersøgelser, bekræftes iøvrigt af andre statistiske undersøgelser over indkomstfordelinger. I bilagstabel I.1. og II.1. er gengivet de tilsvarende tal for 1955- og 1963-undersøgelserne.

Tabel 3.b.1. Antal lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.
(Number of households in the survey. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0-	20000-	25000-	30000-	35000-	40000-	45000-	50000-	60000-	80000-	100000	I alt
	19999	24999	29999	34999	39999	44999	49999	59999	79999	99999	o. dero.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
antal husstande												
A. Hovedstadsområdet:												
a. Arbejdere	36	52	69	71	35	29	8	8	2	—	—	310
b. Funktionærer og tjenestemænd	28	40	54	70	72	71	36	47	46	11	7	482
c. Alle i hovedstadsområdet	64	92	123	141	107	100	44	55	48	11	7	792
B. Provinsbyerne:												
a. Arbejdere	52	87	84	51	23	17	5	3	—	—	—	322
b. Funktionærer og tjenestemænd	22	35	62	58	55	27	23	23	15	3	1	324
c. Alle i provinsbyerne ..	74	122	146	109	78	44	28	26	15	3	1	646
C. Landkommunerne:												
a. Arbejdere	39	56	45	27	4	4	1	1	—	—	—	177
b. Funktionærer og tjenestemænd	2	10	19	24	11	12	8	10	6	—	—	102
c. Alle i landkommunerne	41	66	64	51	15	16	9	11	6	—	—	279
D. Hele landet:												
a. Arbejdere	127	195	198	149	62	50	14	12	2	—	—	809
b. Funktionærer og tjenestemænd	52	85	135	152	138	110	67	80	67	14	8	908
c. Alle lønmodtagere ..	179	280	333	301	200	160	81	92	69	14	8	1717

TRANSLATION: — Heading columns, 1-11: disposable income in kr.; 12: total. Front column, A: capital; B: provincial towns; C: rural districts; D: Denmark; a: workers; b: public servants and salaried employees; c: all wage and salary earners.

3.c. Fast ejendom

Som det vil fremgå af undersøgelsesresultaterne, er der væsentlige forskelle i opsparingsmønstret mellem husejere og lejere. En del af forskellen må formentlig tilskrives rent definitoriske årsager, men der er utvivlsomt også en reel forskel. Sammenligneligheden er imidlertid ikke god, som det fremgår af tabel 3.c.1. Husejere og lejere har en højst forskellig geografisk fordeling og fordeler sig heller ikke lige- ligt på arbejdere og funktionærer. Som ventet er husejerprocenten mindst i de lavere indkomstgrupper og størst i de højeste indkomstgrupper, men synes ret stabil i de mellemste indkomstgrupper. Dette gælder ikke i landkommunerne, hvor godt tre femte- dele af lønmodtagerhusstandene bor i eget hus, me- dens dette kun gælder for godt en femtedel af hovedstadens lønmodtagere. Dette afspejler det for- hold, at udlejningsejendommenes forekomst stiger med urbaniseringsgraden, men samtidig kan der kon- stateres en mærkbar forskel mellem arbejdere og funktionærer. I hovedstaden synes husejerprocenten for samme indkomstgruppe at ligge lidt højere for

funktionærer og tjenestemænd, medens det tilsynela- dende er omvendt i provinsbyerne og landkommun- nerne. En del af forklaringen på den i forhold til arbejderne lave husejerprocent for funktionærer og tjenestemænd i de mindre urbaniserede områder skal nok findes i det forhold, at tjenesteboliger er mere udbredt her, og fortrinsvis kommer denne kategori af lønmodtagere til gode. Disse markante forskelle mellem fordelingen af husejere inden for de forskel- lige kategorier af lønmodtagere er særlig „uheldig“, idet fast ejendom – herunder eget hus – betragtes som investeringsgoder, hvorfor værdiforøgelse og gældsnedskrivning indgår i opsparingsbegrebet.

Hertil skal føjes, at husejerprocenten også varierer kraftigt mellem de enkelte husstandstyper. Blandt de enlige, som indgår i dette materiale boede kun 11 pct. i eget hus, medens husejerprocenten for ægte- par med og uden børn var henholdsvis 37 og 38, tal som utvivlsomt er påvirket af en ulige geografisk fordeling.

Som det fremgår af tabel 3.c.2. havde 15 pct. af alle husstande sommerhus. Funktionærers og tjeneste-

Tabel 3.c.1. Antal husstande med eget hus i procent af samtlige husstande. 1966¹.
(Percentage of house-owners. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0-	20000-	25000-	30000-	35000-	40000-	45000-	50000-	60000-	80000-	100000	I alt
	19999	24999	29999	34999	39999	44999	49999	59999	79999	99999	o. derov.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	pct.											
A. Hovedstadsområdet:												
a. Arbejdere	0	12	14	15	17	17	(38)	(50)	(100)	-	-	15
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	13	17	16	22	25	19	55	46	64	(0)	26
c. Alle i hovedstads-området	0	12	15	16	21	23	23	55	48	64	(0)	22
B. Provinsbyerne:												
a. Arbejdere	35	29	40	47	43	35	(80)	(67)	-	-	-	38
b. Funktionærer og tjenestemænd	9	26	27	28	56	37	61	43	47	(67)	-	36
c. Alle i provinsbyerne ..	27	28	35	37	53	36	64	46	47	(67)	-	37
C. Landkommunerne:												
a. Arbejdere	74	64	64	74	(50)	(75)	(100)	(100)	-	-	-	68
b. Funktionærer og tjenestemænd	(50)	50	63	38	54	50	(50)	50	(33)	-	-	49
c. Alle i landkommunerne	73	62	64	57	53	56	(56)	55	(33)	-	-	61
D. Hele landet:												
a. Arbejdere	37	34	37	37	29	28	57	58	(100)	-	-	36
b. Funktionærer og tjenestemænd	6	22	28	24	38	31	37	51	45	64	(50)	32
c. Alle lønmodtagere ..	28	31	33	30	36	30	41	52	46	64	(50)	34

¹ Tallene i parentes angiver, at det samlede antal husstande i gruppen er mindre end 10.

TRANSLATION: see table 3.b.1. page 15. General Note: Figures in brackets signify, that the total number of households in the group is lower than 10.

mænds sommerhusprocent var 21 mod arbejdernes 9. Forskellen mindskes dog noget, når materialet nedbrydes på indkomstgrupper og geografiske områder. Der er en klar positiv korrelation mellem sommerhusprocenten og indkomsten, men med en stærk niveauforskydning mellem de geografiske områder. Højest ligger hovedstadsområdet med 20 procent, medens provinsbyer og landkommuner ligger på henholdsvis 13 og 8. Forskellen mellem husstandstyperne er også udpræget, men sikkert stærkt påvirket af de øvrige faktorer, ikke mindst forskellen mellem ejere og lejere.

Tabel 3.c.2. Antal husstande med sommerhus i procent af samtlige husstande. 1966.
(Percentage of cottage-owners. 1966).

	Hoved- stads- området	Pro- vins- byerne	Land- kommu- nerne	I alt
	1	2	3	4
	pct.			
A. Alle husstande	20	13	8	15
B. Arbejdere	13	7	5	9
C. Funktionærer og tjenestemænd	24	19	13	21
D. Husejere	10	13	6	10
E. Lejere	22	13	11	10

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: capital; 2: provincial towns; 3: rural districts. - *Front column*, A: all households; B: workers; C: public servants and salaried employees, D: house-owners; E: tenants.

Ved vurderingen af sommerhusprocenten for ejere i hovedstadsområdet må man være opmærksom på, at tallet for omegnskommunerne, som indgår i tallet for hovedstadsområdet, er mindre end i Storkøbenhavn.

3.d. Bilejere

56 pct. af alle lønmodtagere havde bil. I hovedstadsområdet var bilejerprocenten 55 og henholdsvis 57 og 61 i provinsbyerne og landkommunerne. Da der tillige kan konstateres en positiv korrelation mellem indkomst og bilejerprocent, er de geografiske forskelle noget mere udtalte end disse tal umiddelbart antyder. Bilejerprocenten er gennemgående større for funktionærer og tjenestemænd end for arbejdere. En del af forklaringen herpå er utvivlsomt, at man som bilejer har betragtet alle husstande, som havde en personbil til rådighed for private formål i mindst halvdelen af undersøgelsesperioden. En del funktionærer med hel eller delvis gratis „firmabil“ er således omfattet af begrebet bilejere, ligesom funktionærer, hvis arbejdsgiver helt eller delvist dækker udgifterne i forbindelse med bilens anskaffelse og

drift. Bilejerprocenten har speciel interesse i forbindelse med afbetalingskøb, idet bilen beløbsmæssigt er den største enkeltpost blandt afbetalingsudgifterne, jfr. det senere afsnit om afbetalingskøb.

3.e. Husstandens størrelse og sammensætning

I tabel 3.e.1. er vist den gennemsnitlige husstandsstørrelse for de samme grupper som i tabel 3.b.1. Det gennemgående træk er, at husstandsstørrelsen er stigende med stigende indkomst med en vis tendens til stagnation i de højeste indkomstgrupper. Alt andet lige må man da også forvente, at indtjeningsmulighederne og -incitamentene er større, jo større husstanden er. Som det fremgår af tabel 3.e.2., befinder størstedelen af de enlige sig i de lavere indkomstgrupper i modsætning til ægtepar med børn, som forholdsmæssigt er bedst repræsenteret i de højere og højeste indkomstgrupper.

Den gennemsnitlige husstandsstørrelse for arbejdere er indkomstgruppe for indkomstgruppe i hver af de tre geografiske områder større end for de øvrige lønmodtagerhusstande. En del af forklaringen herpå skal sikkert søges i aldersfordelingen, idet funktionærer og tjenestemænd i højere grad er kommet over perioden med hjemmeboende børn. Den mindre tyngende forsørgerbyrde skulle således give plads for en øget opsparing.

Lige så betydelige forskelle i den gennemsnitlige husstandsstørrelse genfindes mellem de geografiske områder. Husstandsstørrelsen er faldende med stigende urbaniseringsgrad, hvilket falder i tråd med folketællingsresultaterne. Da opsparingen er størst for de mindste husstande må man derfor forvente, at opsparingen er positivt korreleret med urbaniseringsgraden.

Husstandssammensætningens betydning for opsparingen lader sig på grund af det begrænsede materiale kun vanskeligt klarlægge. De forskellige husstandstyper fordeler sig ikke forholdsmæssigt på indkomstgrupper, geografiske områder, stilling o.s.v. De enlige bor fortrinsvis i byerne, og omvendt findes de største husstande i landkommunerne. Den gennemsnitlige husstandsstørrelse i hovedstadsområdet er 2,9, i provinsbyerne 3,1 og i landkommunerne 3,5.

Af tabel 3.e.2. ses endvidere, at arbejderhusstandenes overvægt i de lavere indkomstgrupper går igen indenfor alle tre husstandstyper, at de er forholdsvist bedst repræsenteret blandt ægtepar uden børn og forholdsmæssigt svagest repræsenteret blandt enlige uden børn. Ægtepar med og uden børn synes stort set at følge samme mønster m.h.t. husejer-, sommerhusejer- og bilejerprocent, medens de enlige generelt ligger på et væsentligt lavere niveau.

Tabel 3.e.1. **Gennemsnitlig husstandsstørrelse i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.**
(Size of household, number of persons. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
antal personer pr. husstand												
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	1,5	2,6	3,1	3,3	3,3	3,4	3,6	4,4	4,5	-	-	3,0
b. Funktionærer og tjenestemænd	1,4	2,1	2,5	2,9	2,9	3,2	3,4	3,4	3,6	3,4	3,3	2,9
c. Alle i hovedstadsområdet	1,5	2,4	2,8	3,1	3,0	3,2	3,4	3,5	3,6	3,4	3,3	2,9
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	2,2	3,2	3,6	3,6	3,6	4,1	4,6	3,7	-	-	-	3,3
b. Funktionærer og tjenestemænd	1,5	2,6	2,7	3,0	3,4	3,2	3,5	3,7	3,3	3,3	5,0	3,0
c. Alle i provinsbyerne	2,0	3,0	3,2	3,3	3,4	3,5	3,7	3,7	3,3	3,3	5,0	3,1
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	2,6	3,5	3,6	3,7	4,8	3,0	7,0	3,0	-	-	-	3,4
b. Funktionærer og tjenestemænd	1,0	2,8	3,5	3,8	3,8	3,5	3,3	4,5	3,2	-	-	3,6
c. Alle i landkommunerne	2,5	3,4	3,6	3,8	4,1	3,4	3,7	4,4	3,2	-	-	3,5
D. Hele landet												
a. Arbejdere	2,1	3,1	3,4	3,5	3,5	3,6	4,2	4,1	4,5	-	-	3,2
b. Funktionærer og tjenestemænd	1,5	2,4	2,7	2,7	3,2	3,2	3,4	3,6	3,5	3,4	3,5	3,0
c. Alle lønmodtagere	1,9	2,9	3,1	3,3	3,3	3,4	3,5	3,7	3,5	3,4	3,5	3,1

TRANSLATION: see table 3.b.1.

Tabel 3.e.2. Lønmodtagerhusstandene fordelt på indkomstgrupper, husejer-, sommerhus- og bilejerprocent for tre husstandstyper. 1966.¹
(Number of households in income groups, percentage of house-owners, cottage-owners and car-owners, for three types of families 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	antal husstande											
A. Enlige uden børn:												
a. Antal husstande i alt .	76	29	28	13	5	5	1	-	2	-	-	159
b. Antal arbejderhusstande	39	6	2	1	-	(1)	-	-	-	-	-	49
c. Husejerprocent	8	7	14	31	(20)	(0)	(0)	-	(50)	-	-	11
d. Sommerhusejerprocent	3	3	14	15	(0)	(60)	(100)	-	(0)	-	-	8
e. Bilejerprocent	9	24	43	53	(60)	(80)	(100)	-	(100)	-	-	27
B. Ægtepar uden børn:												
a. Antal husstande i alt .	57	95	86	76	54	37	14	20	13	3	1	456
b. Antal arbejderhusstande	51	74	52	37	16	8	-	2	-	-	-	240
c. Husejerprocent	53	41	35	33	30	38	50	35	38	(33)	(100)	38
d. Sommerhusejerprocent	9	6	6	20	30	21	29	30	38	(67)	(100)	16
e. Bilejerprocent	19	40	48	61	61	65	71	50	77	(67)	(100)	51
C. Ægtepar med børn:												
a. Antal husstande i alt .	31	140	201	199	138	112	64	64	51	9	6	1 015
b. Antal arbejderhusstande	26	110	135	107	46	35	13	5	1	-	-	478
c. Husejerprocent	39	32	37	29	39	29	39	58	47	(78)	(33)	37
d. Sommerhusejerprocent	6	12	8	14	14	29	20	25	39	(56)	(33)	17
e. Bilejerprocent	16	42	56	69	72	74	80	88	94	(78)	(83)	65

¹ Tallene i parentes angiver, at det samlede antal husstande i gruppen er mindre end 10.

TRANSLATION: - *Heading columns*, 1-11: income groups; 12: total. - *Front columns*, A: single persons without children; B: married couples without children; C: married couples with children; - a: number of households, b: number of worker-households; c: percentage of houseowners; d: percentage of cottage-owners; e: percentage of car-owners. - *General Note*: Figures in brackets signify, that the total number of households in the group is lower than 10.

Allerede her skal det understreges, at husstandstyperne ikke består af homogene grupper. Meget kunne tale for at underopdele dem efter et alderskriterium, idet erfaringen fra andre undersøgelser – bl.a. 1955-undersøgelsen – viser en klar sammenhæng mellem alder og opsparingstilbøjelighed. For ældre personer vil opsparingsmotivet (pensioneringen) være mere udtalt end for yngre, som eventuelt også har en mere tyngende forsørgerbyrde. Det kan imidlertid være vanskeligt at finde et tilfredsstillende alderskriterium for husstande med flere personer. Om man anvender hufaderens, husmoderens eller børnenes alder vil i første række afhænge af, om man lægger størst vægt på at belyse pensionsmotivet eller forsørgelsesbyrdens indflydelse. For tiden arbejdes på en forenkling af husstandens udviklingsforløb

(family life cycle). Herefter grupperes husstandene efter deres placering i et typisk forløb, som f. eks. kan bestå af følgende udviklingstrin:

1. unge enlige
2. unge familier uden børn
3. familier med små børn
4. familier med store børn
5. ældre familier uden børn
6. ældre enlige

Et hovedformål med denne analyse, som skal omfatte såvel forbrugsudgifter som indkomster og opsparing, er netop at efterprøve hensigtsmæssigheden i en sådan husstandsgruppering samt at finde frem til de bedst egnede inddelingskriterier.

4. Undersøgelsens resultater

4.a. Hovedtal

I dette kapitel præsenteres og kommenteres resultaterne af undersøgelsen. Selv om resultaterne fra 1955-undersøgelsen allerede er offentliggjort¹, vil også hovedresultaterne fra denne undersøgelse blive behandlet i denne publikation, tillige med 1963-undersøgelsens resultater, idet sammenligninger af resultaterne har en selvstændig interesse. Resultaterne er dog påvirkede af de forskellige økonomiske og andre forhold, som har gjort sig gældende i de tre undersøgelsesår.

For det første gør der sig særlige økonomiske forhold gældende for hver af de valgte undersøgelsesår. I 1955 modtog lønmodtagerhusstandene således opsparringsbeviser som kompensation for visse afgiftsforhøjelser, og disse sparebevisers pålydende er indbefattet i det anvendte opsparringsbegreb, jfr. afsnittet om definitioner. I 1955-undersøgelsen udgør den pålydende værdi af opsparringsbeviserne 27 pct. af den samlede opsparring, hvilket utvivlsomt har haft en væsentlig indflydelse på resultaterne.

I 1963 blev der udskrevet en tvungen opsparring, og også disse beløb, som i undersøgelsesmateriale udgør små 11 pct. af den samlede opsparring, indgår i det anvendte opsparringsbegreb. Som en logisk konsekvens heraf er udbetalinger i henhold til disse opsparringsordninger medregnet som negativ opsparring i de beregnede opsparringsbeløb for 1963- og 1966-undersøgelserne.

En særlig stilling indtager de skattebegunstigede opsparringsformer, som gør sig gældende i 1963- og især 1966-materialet. Der findes to principielt forskellige typer af skattebegünstiget opsparring. Den ene består i en beskatningsfritagelse for beløb, som bindes over en vis årrække, hvorefter beløbet kan anvendes frit (kapitalbinding, børneopsparring, etableringskonti). Den anden består i statstilskud til systematisk pensionsopsparring (indekskontrakter, kapital- og selvpensionering). De årligt indbetalte beløb er skattefrie, men pensionsudbetalingerne beskattes til sin tid på normal vis. Da også disse opsparringsformer indgår i opsparringsbegrebet, medregnes udbetalinger og beløb indkommet ved ordningens ophævelse i utide som negativ opsparring. Den skattebegünstigede opsparring vil blive behandlet særskilt i den efterfølgende analyse.

Hertil kommer den betydelige udvikling, som har fundet sted i det danske samfund fra 1955 til 1966. Det mest iøjnefaldende træk er vel nok den kraftige

indkomststigning, der fandt sted i perioden 1955 til 1966. Dette kan bl. a. illustreres ved gennemsnitsindtægten i de tre undersøgelsesmaterialer:

Tabel 4.a.1. Hovedtal fra de tre undersøgelser.
(Main figures from the three investigations).

	Gennemsnitlig indkomst		Gennemsnitlig beskatningsprocent	Opsparing som pct. af disp. indkomst
	disponibel	samlet		
	1	2	3	4
	kr. pr.	husstand	pct.	pct.
1955	12.061	13.569	11,0	5,3
1963	24.135	28.009	13,8	7,8
1966	32.427	39.353	17,1	7,7

Kilde: Statistiske Efterretninger 46, 1968, 33, 1965 og 83, 1957.
TRANSLATION. – *Heading columns*. 1: average disposable income; 2: average total income; 3: average tax-rate; 4: saving as per cent of disposable income.

Trods betydelige prisstigninger er disse tal også udtryk for en stærkt stigende velstand, som må formodes i sig selv at påvirke opsparringens niveau, spredning og sammensætning.

Den førte finans- og pengepolitik har utvivlsomt også virket forskellig i de tre undersøgelsesår. Der skal ikke her gives en karakteristik af de særlige økonomiske forhold i de tre undersøgelsesperioder, men det skal dog fremhæves, at den gennemsnitlige indkomstskat er steget stærkt såvel absolut som i pct. af den samlede indkomst. Bl. a. af denne grund har man valgt at operere med den disponible indkomst i de efterfølgende analyser.

Der er således næppe tvivl om, at den vekslende finanspolitik og introduktionen af skattebegünstigede opsparringsformer har en selvstændig indflydelse på de økonomiske forhold, og i den forstand er de tre undersøgelsesår ikke sammenlignelige endsige „repræsentative“. På den anden side må det nok erkendes, at alle år er præget af „specielle økonomiske forhold“, som direkte eller indirekte vil øve indflydelse på undersøgelsesresultater af denne art. Et år med „normale økonomiske forhold“ findes ikke. Der er derfor i den efterfølgende analyse lagt størst vægt på at belyse generelle sammenhænge, som må formodes at være helt eller delvis upåvirkede af ændringer i den økonomiske politik. En sådan „generel sammenhæng“ skulle altså afsløres ved, at den går igen i alle tre undersøgelsesmaterialer. Det skal imidlertid allerede her bemærkes, at sådanne „generelle“ sammenhænge kan være udslag af tilfældig-

¹ Opsparing i lønmodtagerhusstande 1955, Statistiske Undersøgelser, nr. 3, 1960.

Tabel 4.a.2. **Hovedresultater fra de tre undersøgelser.¹**
(Main results from the three investigations).

	Gennemsnitlig opsparing			Gennemsnitlig disponibel indkomst			Antal husstande i undersøgelsen		
	1			2			3		
	1955	1963	1966	1955	1963	1966	1955	1963	1966
	kr. pr. husstand								
A. Hovedstadsområdet									
a. Arbejdere	436	769	1 136	14 530	23 219	30 621	439	180	310
b. Funktionærer og tjenestemænd	858	3 120	4 096	17 227	31 617	41 531	769	240	482
c. Alle i hovedstadsområdet	661	1 814	2 566	15 700	27 022	35 894	1 208	420	792
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	590	763	1 294	11 581	19 720	27 125	351	195	322
b. Funktionærer og tjenestemænd	1 020	2 765	4 228	15 740	26 387	35 890	530	189	324
c. Alle i provinsbyerne	818	1 490	2 400	12 864	22 172	30 430	881	384	646
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	458	1 217	1 782	9 830	19 839	25 080	577	100	177
b. Funktionærer og tjenestemænd	594	3 235	4 665	11 004	27 673	37 350	310	53	102
c. Alle i landkommunerne	491	1 704	2 524	10 929	21 710	28 239	887	153	279
D. Hele landet									
a. Arbejdere	421	861	1 340	11 938	21 055	28 018	1 367	475	809
b. Funktionærer og tjenestemænd	745	2 984	4 207	15 801	29 162	39 048	1 609	482	908
c. Alle lønmodtagere	639	1 664	2 496	13 501	24 135	32 463	2 976	957	1 717

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: average saving; 2: average disposable income; 3: number of households in the survey. *Front column*: see table 3.b.e.

¹ De gennemsnitlige opsparingsbeløb i denne og en række af de følgende 1955-resultater er beregnet ud fra grupperede fordelinger. Ved denne beregning er midtpunktet i hvert opsparingsinterval anvendt som repræsentant for alle husstande i intervallet. Denne beregning vil derfor afvige fra de i tabel 4.a.1. anførte gennemsnitstal, der er beregnet på grundlag af en sammentælling af samtlige observationer.

hedernes spil. Undersøgelsesmaterialernes størrelse tillader ikke ved analyse af en enkelt faktor at isolere alle andre faktorer, som må formodes at være væsentlige. De her præsenterede resultater bygger således næsten altid på en „alt andet lige-forudsætning“.

Denne „alt andet lige-forudsætning“ holder imidlertid ikke altid, og nogle eksempler herpå skal kort behandles.

Alle undersøgelsesresultaterne peger samstemmende på indkomsten som den væsentligste faktor. Der er næppe heller tvivl om, at husstandssammensætningen er en væsentlig faktor i forbindelse med opsparingen. Når man derfor skal analysere den geografiske placeringens betydning, skulle man derfor sammenligne husstande inden for de forskellige geografiske områder, inden for samme indkomstgruppe og med samme husstandssammensætning. Materialet kan imidlertid ikke bære en så kraftig opsplitning, og geografiske forskelle i opsparingen kan således helt eller delvist skyldes forskelle i husstandssammensætning mellem de geografiske områder. Noget lignende gør sig gældende de tre undersøgelsesmaterialer imellem, idet det gennemsnitlige antal personer pr. husstand varierer fra 2,8 i 1955 til 3,2 i 1963 og 3,1 i 1966.

Det er på samme måde klart, at også andre forskelle, som findes mellem forskellige lønmodtagergrupper, svækkes af uensartet husstandssammensætning.

Endelig skal gentages, at de meddelte resultater, som tidligere nævnt, ikke omfatter husstande, som i undersøgelsesperioden havde modtaget mere end 15 pct. af deres samlede indkomst i form af arv, gaver og lignende eengangsudbetalinger. Sådanne husstande er holdt udenfor den egentlige bearbejdning og omfattede:

Kun i 1955-undersøgelsen er „arv- og gavehusstandene“ gjort til genstand for selvstændig behandling, og trods materialets ringe omfang adskilte de sig på væsentlige punkter klart fra de „normale“ husstande. Den gennemsnitlige opsparing var således betydelig større, lige som opsparingens sammensætning afveg stærkt fra de „normale“. Resultaterne bekræftede forhåndsformodningen om en „unormal“ opsparringsadfærd, som nok i mange tilfælde skyldes en vis træghed i forbrugets justering til en ændret indkomstsituation. 1955-undersøgelsen viste nemlig også, at husstande med stigende indkomst gennemgående havde en større opsparing end husstande med faldende indtægt. I visse tilfælde opfatter husstanden ikke eengangsindtægten på samme måde som den øvrige indkomst, fordi den ikke ændrer husstandens økonomiske situation væsentligt. Det gælder f. eks., hvor husstanden arver det hus, som den hidtil har boet, eller hvor eengangsindtægten på anden måde er bunden.

Med disse forbehold er i tabel 4.a.2. vist en række hovedtal for de tre undersøgelser. På trods af den stærke variation i undersøgelsesernes omfang tegner sig et klart mønster.

Det er således et gennemgående træk, at funktionær- og tjenestemandshusstandene har større gennemsnitlig indkomst og opsparing end arbejderhusstandene i de samme geografiske områder. Endvidere tyder tallene på visse geografiske forskelle såvel m.h.t. indkomst som opsparing.

I de følgende afsnit vil opsparingens afhængighed af indkomst, socialgruppe, bopæl og andre formentlig væsentlige faktorer blive belyst.

4.b. Opsparingen og indkomsten

Resultater fra opsparringsundersøgelser – såvel danske som udenlandske – peger på indkomsten som den væsentligste faktor for opsparingens størrelse og fordeling. Erfaringer fra de danske undersøgelser viser tillige, at den disponible indkomst giver mere stabile opsparringssammenhænge end den samlede indkomst. Også ud fra teoretiske overvejelser må man forvente, at den indkomst, som husstanden har disponeret over i undersøgelsesperioden, er afgørende for husstandenes evne og tilbøjelighed til at opspare.

Figur 4.b.1. viser den relative opsparringsfordeling i 8 indkomstintervaller. Det ses, at fordelingskurven i de lavere indkomstgrupper er meget topstjilet og næsten symmetriske omkring nulpunktet, medens fordelingen i de højere indkomstgrupper er fladere med tyngdepunktet til højre for nulpunktet. Dette forhold kan bl. a. forklares ud fra en teori om, at

Tabel 4.a.3. »Arv og gavehusstande«.
(„Inheritance and gift“ households).

	Antal „arv og gave“- husstande	Procentvis andel af hele materialet
	1	2
1955	120	3,9
1963	22	2,2
1966	146	7,8

TRANSLATION: – Heading column, 1: number of „inheritance and gift“-households, 2: percentage share of all households.

Tabel 4.b.1. **Relativ fordeling af lønmodtagerhusstandene efter opsparingens størrelse. 1966.**

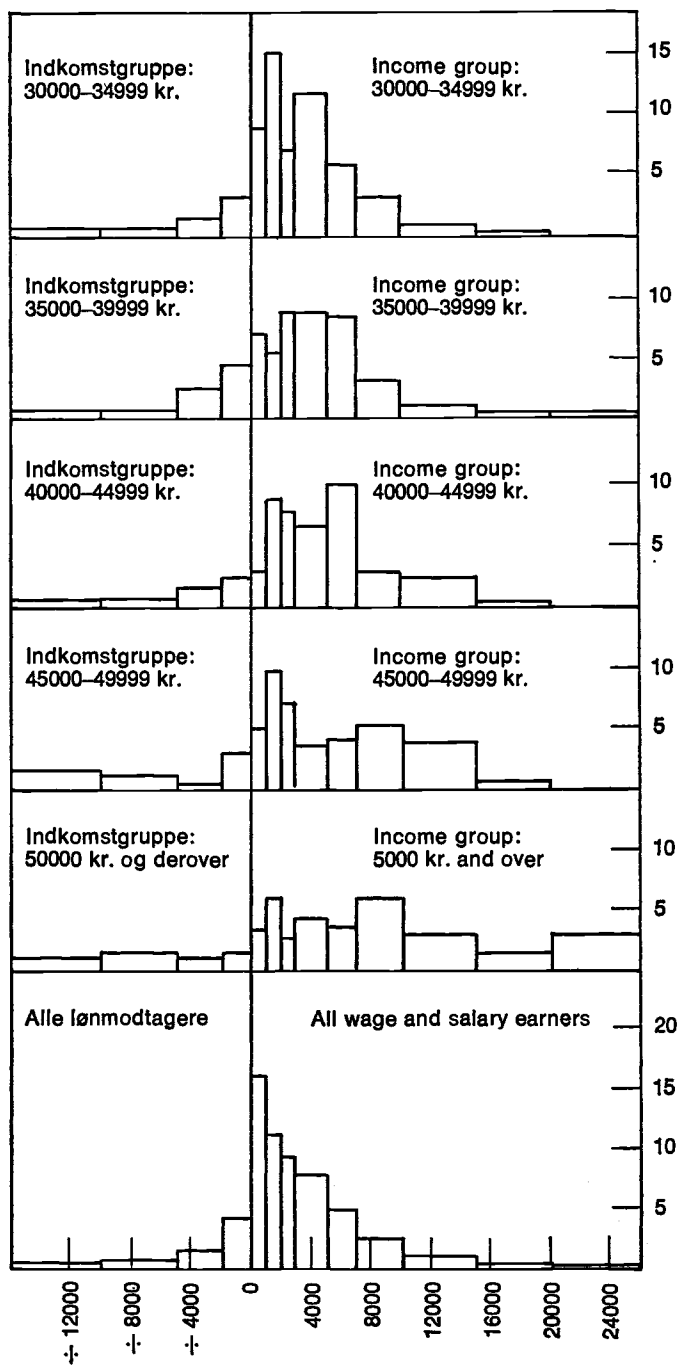
(Relative distribution of households of wage and salary earners by amount of saving. 1966).

Opsparing i kr.	Disponibel indkomst i kr.								
	-0 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- og dero.	I alt
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
									pct.
1. ÷10 000 - og derunder	0,6	0,4	1,2	3,4	4,5	3,7	9,8	6,5	2,9
2. ÷9 999 - ÷5 000	1,7	1,8	4,8	3,7	3,5	4,4	6,2	4,4	3,6
3. ÷4 999 - ÷2 000	3,9	4,3	6,3	4,3	7,5	5,0	1,2	3,3	4,8
4. ÷1 999 - ÷1	18,4	11,8	8,7	6,3	8,5	5,0	6,2	2,7	8,7
5. 0 - 999	44,1	28,2	19,5	9,0	7,0	3,1	4,9	3,3	16,2
6. 1 000 - 1 999	13,4	13,2	12,6	15,3	5,5	9,3	9,9	6,0	11,3
7. 2 000 - 2 999	6,1	17,5	11,7	7,3	9,0	8,1	7,4	2,7	9,5
8. 3 000 - 4 999	9,5	11,8	21,9	23,6	18,0	13,8	7,4	8,2	15,9
9. 5 000 - 6 999	1,7	7,1	5,4	12,0	17,0	20,6	8,6	7,1	9,6
10. 7 000 - 9 999	0,6	3,6	5,7	10,0	10,5	9,4	16,0	17,5	8,2
11. 10 000 - 14 999	-	0,4	1,8	4,7	6,0	13,1	19,8	14,2	5,6
12. 15 000 - 19 999	-	-	0,3	0,7	2,5	3,8	2,5	7,1	1,7
13. 20 000 - og derover	-	-	-	-	0,5	0,6	-	16,9	2,0
14. I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
15. Antal husstande	179	280	333	301	200	160	81	183	1 717

TRANSLATION: *Heading columns, a-h: disposable income; i: total. - Front column, 1-13: saving in kr.; 14: total; 15: number of households.*

Procentvis andel
af husstande

Relative share (per cent)
of households

Opsparing i kr.

Saving in kr.

Figur 4.b.1 (forts.)

Figur 4.b.1 (cont.)

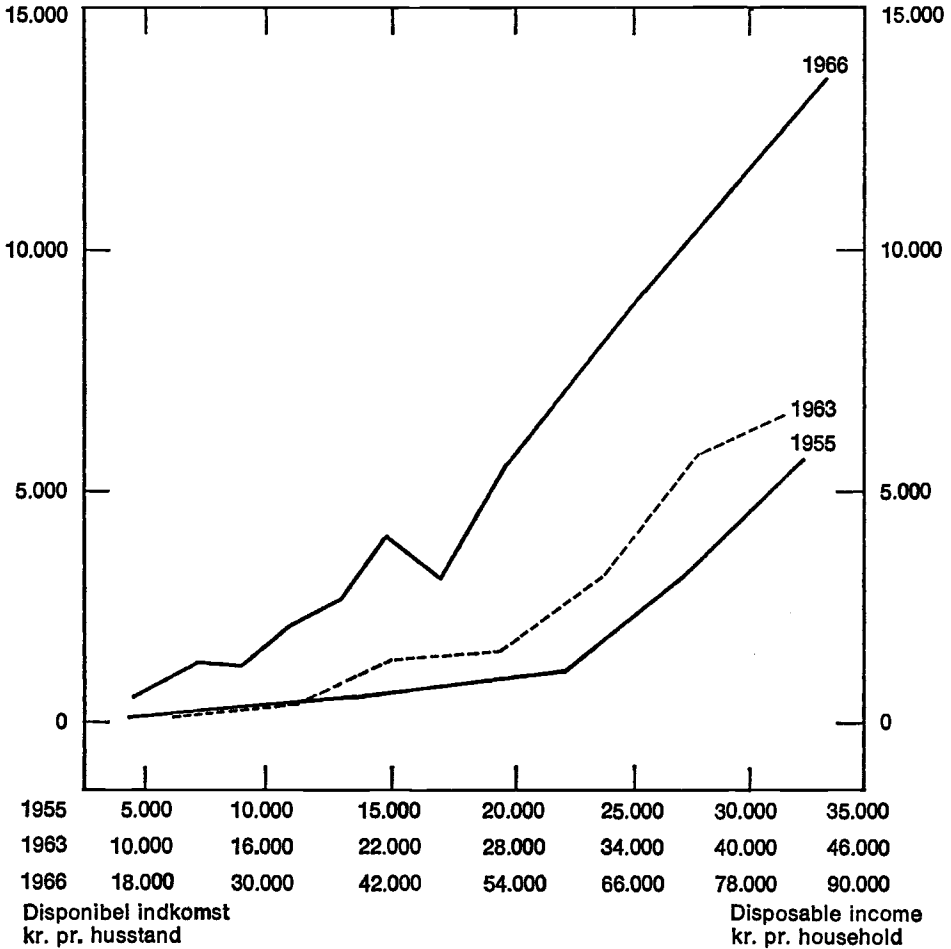
Figur 4.b.2. Opsparing pr. husstand i forskellige indkomstgrupper i 1955, 1963 og 1966.

Alle lønmodtagere

Savings as per cent of disposable income in income groups. 1955, 1963 and 1966. All wage and salary earners.

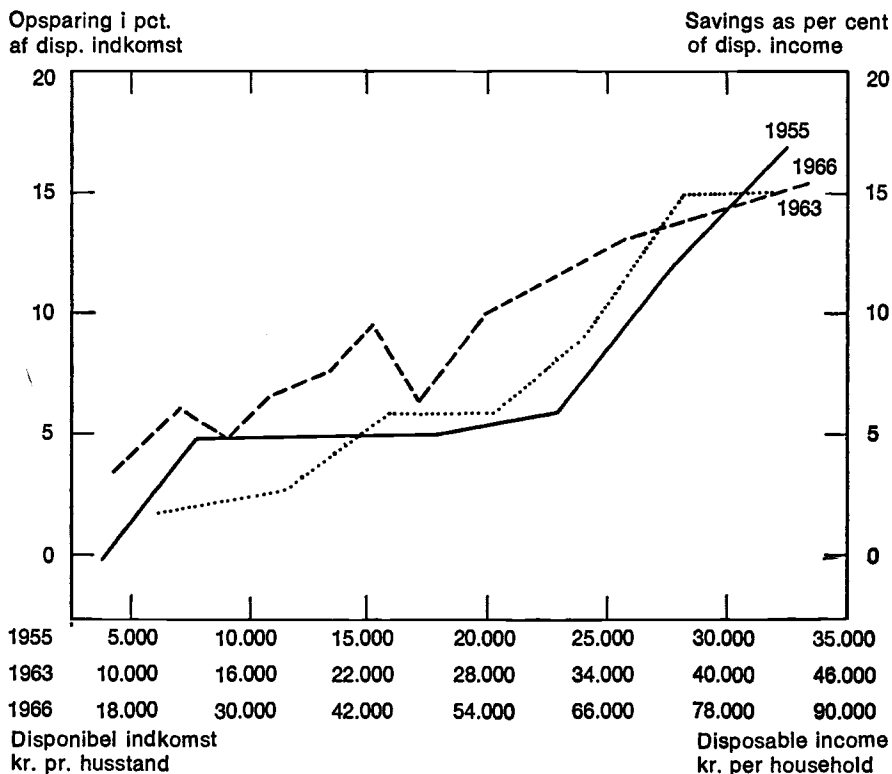
Opsparing i kr.
pr. husstand

Saving in kr.
per household

Figur 4.b.3. Opsparingen som pct. af disponibel indkomst i forskellige indkomstgrupper i 1955, 1963 og 1966. Alle lønmodtagere

Savings per household in income groups. 1955, 1963 and 1966. All wage and salary earners.

husstande med små indtægter kun har begrænsede muligheder for at præstere en større positiv opsparing eller for at gældsætte sig. Omvendt skulle en stor indtægt – alt andet lige – muliggøre en stor positiv opsparing og i sig selv betinge en større kreditværdighed. For dette ræsonnement taler bl. a., at besiddelse af fast ejendom, som ikke alene indebærer kreditmuligheder, men ofte tillige en vis „ufrivillig“ opsparing i form af afdrag på prioritetsgæld, er mest udbredt i de højere indkomstgrupper. Sammenligninger mellem opsparingsfordelinger for husejere og lejere synes til en vis grad at bestyrke disse formodninger, idet husejernes opsparingsfordelinger indkomstgruppe for indkomstgruppe er fladere og mere højreskæve end lejernes. Men på den anden side kan det ikke udelukkes, at disse forskelle snarere er et produkt af de to gruppers uensartede geografiske fordeling jfr. tabel 3.c.1.

Figur 4.b.1. er udarbejdet på grundlag af tabel 4.b.1., hvoraf det bl. a. fremgår, at en femtedel af alle husstande havde negativ opsparing. Kun små 3 pct. havde en gældsstiftelse på 10.000 kr. og derover, ligesom kun 3,7 pct. opsparede 15.000 kr. og derover. De relativt få husstande med stor positiv og negativ opsparing spiller imidlertid en stor rolle for den samlede opsparing i lønmodtagerbefolkningen. Den gennemsnitlige opsparing for samtlige husstande er ca. 2.500 kr. I opsparingsintervallet 2.000–2.999 kr. er imidlertid kun knap en tiendedel af husstandene, hvilket vil sige at 9 ud af 10 husstande har en opsparing, som afviger mere end ± 20 pct. fra gennemsnittet. På denne baggrund kan det undre, at den her anvendte analyseteknik, som overvejende bygger på gennemsnitsberegninger, giver så relativt stabile og rimelige sammenhænge, som tilfældet er. På den anden side er opsparingsfordelingerne inden for de enkelte indkomstgrupper ret faste. Hvad enten man betragter arbejdere eller funktionærer og tjenestemænd for sig, er der tilsyneladende en nøje sammenhæng mellem størrelsen af fordelingsens spredning, gennemsnit og forskydning mod højre. Jo højere gennemsnit des større spredning og højreforskydning. De beregnede gennemsnit skulle således kunne fortolkes som mere end blot udtryk for niveauet.

I figur 4.b.2. er vist den gennemsnitlige opsparing som funktion af indkomsten for hver af de tre undersøgelser. Trods stigningen i de absolutte værdier fra undersøgelse til undersøgelse synes kurvens form ret konstant. Såvel absolut som relativt synes den gennemsnitlige opsparing at vokse med indkomsten. I figur 4.b.3. er opsparingen vist som procent af indkomsten og for alle tre undersøgelser fremstår en med indkomsten klart stigende tendens.

Der synes således ikke at kunne herske tvivl om indkomstens store betydning for opsparingen, såvel dennes fordeling som niveau. Den følgende gennemgang af resultaterne vil således hovedsagelig bestå i sammenligninger af beregnede gennemsnit for forskellige indkomstgrupper af lønmodtagerhusstande grupperet efter relevante kriterier, således at indkomsten ikke skulle kunne „forstyrre“ analysen.

4.c. Social status og geografisk placering

I tabel 4.c.1. er vist den gennemsnitlige opsparing for lønmodtagerhusstande fordelt på indkomst, geografisk placering og lønmodtagergruppe. Vurderingen af tallene bør det erindres, at visse af de anførte tal bygger på endog meget få husstandsoplysninger, jfr. tabel 3.b.1. Gennemsnit, som er beregnet på grundlag af færre end 10 husstande er her som i de følgende tabeller anført i parentes.

Af tabellen fremgår trods den stærke opdeling af materialet den stærke indkomstkorelation indenfor alle 6 lønmodtagergrupper. Derimod synes den relative opsparing (opsparingen som pct. af indkomsten) ikke at være særlig indkomstfølsom, jfr. tabel 4c.2. Kun i de højeste indkomstintervaller kan spores nogle usikre stigningstendenser, og det må her erindres, at netop disse tal er baseret på et beskedent antal husstande. Når derfor den relative opsparing for materialet under eet viser en klar stigningstendens, må dette i hvert fald delvis tilskrives en „heldig“ aggregering af en række partielle fordelinger. Noget tilsvarende gælder for de to tidligere undersøgelser, jfr. bilagstabellerne I.3., I.4., II.4. og II.5.

I alle de tre geografiske områder synes opsparingen i funktionær- og tjenestemandshusstande gennemgående at ligge højere end i arbejderhusstande, også indenfor samme indkomstinterval. Forskellen er så udpræget, at den næppe kan tilskrives tilfældigheder og svarer da også til resultaterne fra de tidligere undersøgelser, jfr. bilagstabel I.3. og II.4.

Disse resultater er mere eller mindre påvirket af faktorer, som man ikke har korrigeret for. Som vist i tabel 3.e.1., er arbejderhusstandene gennemgående større end funktionær- og tjenestemandshusstandene, og som det fremgår senere, er der en nøje sammenhæng mellem opsparing og forsørgerbyrde. Børnefamiliernes opsparing er betydelig mindre end opsparingen i familier uden børn. I denne forbindelse må det også erindres, at den gennemgående højere alder for funktionærer og tjenestemænd skulle betyde et stærkere opsparingsmotiv. En del af forskellen mellem opsparingsandelen hos arbejdere og funktionærer og tjenestemænd ligger sikkert også i selve afgrænsningen af opsparingsbegrebet. Der er

Tabel 4.c.1. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.¹**
(Average saving per household in various income groups and geographical regions. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	514	909	967	1 571	1 732	97	(3 116)	(2 341)	(438)	-	-	1 136
b. Funktionærer og tjenestemænd	-452	1 657	2 200	2 325	2 496	5 008	3 719	6 332	6 065	12 423	(36 688)	4 096
c. Alle i hovedstads- området	206	1 146	1 361	1 852	2 155	3 022	3 556	5 452	5 686	12 423	(36 688)	2 566
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	414	1 411	647	2 015	2 617	4 496	(÷2 636)	(÷2 768)	-	-	-	1 294
b. Funktionærer og tjenestemænd	1 119	2 495	1 993	3 063	3 762	6 559	2 855	6 251	17 853	(19 478)	(37 136)	4 228
c. Alle i provinsbyerne ..	557	1 622	1 061	2 441	3 293	5 504	1 397	4 644	17 853	(19 478)	(37 136)	2 400
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	1 229	1 378	1 890	1 614	(5 672)	6 722	(÷5 075)	(17 190)	-	-	-	1 782
b. Funktionærer og tjenestemænd	(516)	1 288	2 953	3 291	4 484	5 636	(8 164)	6 555	(13 161)	-	-	4 665
c. Alle i landkommunerne	1 207	1 369	2 105	2 198	4 931	6 023	(5 886)	8 071	(13 161)	-	-	2 524
D. Hele landet												
a. Arbejdere	693	1 268	1 041	1 731	2 315	2 123	476	2 301	(438)	-	-	1 340
b. Funktionærer og tjenestemænd	249	1 959	2 211	2 759	3 159	5 457	3 953	6 337	9 339	13 935	(36 744)	4 207
c. Alle lønmodtagere ..	605	1 411	1 381	2 122	2 798	4 022	3 057	5 531	8 919	13 935	(36 744)	2 496

TRANSLATION: see table 3.b.1.

¹ Gennemsnitstal beregnet på grundlag af mindre end 10 husstande er anført i parentes.
General note: Averages based upon less than 10 households are indicated in brackets.

Tabel 4.c.2. Opsparing som pct. af disponibel indkomst i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.
(Saving as per cent of disposable income. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
pct.												
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	3	4	4	5	5	0	(6)	(4)	(1)	-	-	4
b. Funktionærer og tjenestemænd	+3	7	8	7	7	12	8	12	9	14	(32)	10
c. Alle i hovedstadsområdet	1	5	5	6	6	7	8	10	8	14	(32)	7
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	3	6	2	6	7	11	(÷6)	(÷5)	-	-	-	5
b. Funktionærer og tjenestemænd	7	11	7	10	10	15	6	12	27	(22)	(33)	12
c. Alle i provinsbyerne	3	7	4	8	9	13	3	9	27	(22)	(33)	8
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	7	6	7	5	(15)	(16)	(÷11)	(33)	-	-	-	7
b. Funktionærer og tjenestemænd	(4)	6	11	10	12	13	(17)	12	(19)	-	-	12
c. Alle i landkommunerne	7	6	8	7	13	14	(12)	15	(19)	-	-	9
D. Hele landet												
a. Arbejdere	4	6	4	5	6	5	1	4	(1)	-	-	5
b. Funktionærer og tjenestemænd	2	9	8	8	8	13	8	12	14	16	(32)	11
c. Alle lønmodtagere	4	6	5	7	7	9	6	10	13	16	(32)	8

TRANSLATION: see table 3.b.1.

næppe tvivl om, at opsparingen i eget hus og livs-forsikrings- og pensionsindbetalinger er uensartet fordelt på de to lønmodtagergrupper, og denne problemstilling vil blive taget op i forbindelse med den senere gennemgang af opsparingens sammensætning. Endelig indgår i billedet, at det forhold, at sommerhus er mest udbredt blandt funktionærer og tjenestemænd, kan fortegne billedet i det omfang denne form for opsparing betragtes som „tvungne udgifter“ snarere end som egentlig formueforøgelse.

Af tabel 4.c.1. fremgår tillige, at den gennemsnitlige opsparing varierer mellem de geografiske områder. For arbejdere synes der således at være en stigende opsparing med faldende urbaniseringsgrad. Dette, som iøvrigt også afspejler sig i 1963-materialet, jfr. bilagstabel II.3. er så meget mere bemærkelsesværdigt, som indkomsten er stigende med urbaniseringsgraden. Med given indkomst skulle opsparingstilbøjeligheden altså være størst i landkommunerne og mindst i hovedstadsområdet. Af tabel 4.a.3. og bilagstabel I.4., som bygger på 1955-materialet, fremgår ligeledes, at opsparingstilbøjeligheden er mindst i hovedstadsområdet.

Også for funktionærer og tjenestemænd gælder, at opsparingen er størst i landkommuner og lavest i hovedstadsområdet trods den modsat rettede indkomstfordeling. Målt i forhold til den disponible indkomst genfindes omend knap så stærkt den samme geografiske variation i opsparingstilbøjeligheden i 1963-materialet, jfr. tabel 4.a.3. og bilagstabel II.5. Som for arbejderne tyder 1955-materialet imidlertid på, at opsparingstilbøjeligheden er størst i provinsbyerne og mindst i hovedstadsområdet.

En del af forklaringen på den geografiske variation skal utvivlsomt søges i den uensartede fordeling mellem husejere og lejere i de geografiske områder. Især i landkommunerne udgør opsparingen i eget hus en væsentlig del af den samlede opsparing i kraft af den højere husejerprocent. Til gengæld er sommerhusprocenten lav i landkommunerne. Endvidere er husstandsstørrelsen og formentlig dermed også forsørgerbyrden størst i landkommunerne, hvilket skulle trække i retning af en forholdsvis lav opsparing.

Ved sammenligninger med resultaterne fra de tidligere undersøgelser må det erindres, at ændringer i afbetalings- og kontogæld ikke indgår i det ved 1955-undersøgelsen anvendte opsparingsbegreb. Da afbetalings- og kontokøbnes udbredelse, som omtalt i afsnit 5, varierer stærkt mellem de geografiske områder, er det forståeligt, at den geografiske variation i 1966- og 1963-materialet stort set er sammenfaldende og forskellig fra 1955-resultaterne.

4.d. Husejere/lejere

Opsparingen i eget hus (beløb anvendt til væsentlige forbedringer samt nedbringelse af prioritetsgælden) udgør en relativ stor del af den samlede opsparing. Ud fra en teori om, at husejerne ikke betragter denne form for opsparing på samme måde som den øvrige opsparing, må man forvente, at deres opsparing gennemgående er større end lejerne. Ligeledes kunne det tænkes, at husejerne er karakteriserede af en stor opsparingstilbøjelighed, som bl. a. har sat dem i stand til at erhverve eget hus.

Det er vanskeligt ud fra tabel 4.d.1. at bekræfte disse teorier, men det synes klart, at husejernes opsparing indkomstgruppe for indkomstgruppe gennemgående er større end lejerne. I tabellen er foretaget en geografisk opsplitning, idet ejendomspriserne og dermed også afdragene på prioritetsgælden varierer stærkt geografisk. Men også indenfor de enkelte geografiske områder synes hovedtendensen at holde, og bekræftes iøvrigt af resultaterne fra 1963- og til en vis grad 1955-undersøgelsen jfr. bilagstabel II.6. og I.5. Da arbejderne, som tidligere omtalt, er forholdsmæssigt i overtal blandt husejerne og tillige har en lavere opsparing end funktionærer og tjenestemænd, er der grund til at antage, at en yderligere opdeling efter stilling ville føre til en endnu mere udpræget forskel mellem husejere og lejere. Hertil kommer, at der jfr. tabel 3.e.2. blandt lejerne er forholdsvis mange enlige uden børn, en gruppe med stor gennemsnitlig opsparing. Man kan således gå ud fra, at forskellen mellem ejere og lejere ville fremtræde noget klarere, såfremt materialets størrelse ikke hindrede en yderligere opdeling efter stilling og husstandssammensætning. Det skal dog tilføjes, at det forhold, at husejerne formentlig gennemgående er ældre end lejerne, trækker i modsat retning ud fra teorien om de ældres større opsparmingsmotiv.

4.e. Husstandssammensætningen

I tabel 4.e.1. er vist den gennemsnitlige opsparing for 5 husstandstyper. Da indkomstfordelingen er forskellig, er tillige i kolonne 13 anført den gennemsnitlige disponible indkomst. Der synes at være en klar tendens til, at opsparingen af en given indtægt falder med stigende forsørgerbyrde. Når ægtepar uden børn har den laveste gennemsnitsindkomst af de anførte grupper, hænger det i første række sammen med, at denne gruppe fortrinsvis består af ægtepar, som har haft børn, og hvor husmoderens erhvervsaktivitet er ringe. Den forholdsvis store opspa-

Tabel 4.d.1. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande særskilt for lejere og husejere. 1966.¹**
(Average saving, separately for house-owners and tenants. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	— kr. pr. husstand —											
A. København												
a. Lejere	219	757	973	1 476	1 472	2 470	3 789	6 560	5 380	(12 593)	(28 218)	1 804
b. Husejere	—	(4 935)	(2 804)	2 126	5 489	3 427	(4 728)	(7 221)	2 944	(12 974)	(46 108)	5 649
B. Hovedstadens omegnskommuner												
a. Lejere	(98)	1 264	1 523	3 543	2 327	3 159	(698)	(2 028)	(2 060)	(12 796)	—	2 227
b. Husejere	—	(2 206)	2 872	1 041	3 115	4 900	(5 043)	4 953	11 075	(11 789)	(33 835)	4 892
C. Provinsbyer												
a. Lejere	326	1 293	950	1 721	2 255	4 886	456	4 444	(14 784)	(11 845)	(37 136)	1 818
b. Husejere	1 111	2 463	1 253	3 561	4 286	6 596	1 883	4 863	(21 359)	(23 295)	—	3 370
D. Landkommuner												
a. Lejere	152	278	2 124	180	(4 289)	(5 409)	(7 978)	(5 382)	(7 638)	—	—	1 764
b. Husejere	1 585	2 013	2 094	3 470	(5 505)	(6 452)	(4 409)	(10 089)	(24 208)	—	—	2 963
E. Hele landet												
a. Lejere	251	982	1 148	1 670	1 963	3 400	2 952	5 141	7 029	(12 484)	(30 448)	1 853
b. Husejere	1 398	2 328	1 827	3 088	4 390	5 498	3 199	5 882	11 016	(14 741)	(43 040)	3 719

¹ De beregnede gennemsnit er en sammenvejning af opsparingsbeløb for arbejdere og funktionærer og tjenestemænd.

TRANSLATION. — *Heading columns, income groups. — Front column, A: Copenhagen; B: suburbs to Copenhagen; C: provincial towns; D: rural districts; E: Denmark; a: tenants, b: house-owners.*

General note: Figures in table indicates weighted averages.

Tabel 4.e.1. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt efter husstandstype 1966.**
(Average saving in various types of households. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0– 19999	20000– 24999	25000– 29999	30000– 34999	35000– 39999	40000– 44999	45000– 49999	50000– 59999	60000– 79999	80000– 99999	100000 o. derov.	I alt	Gennemsn. dispon. indkomst
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	kr. pr. husstand												
A. Ægtepar uden børn	775	2 121	2 120	2 947	3 993	6 318	5 846	7 525	13 763	(24 354)	(58 429)	3 261	30 372
B. Ægtepar med 1 barn ...	389	1 119	887	1 791	3 095	4 441	2 471	2 964	6 996	(15 569)	(25 553)	2 386	34 607
C. Ægtepar med 2 børn ...	÷471	874	1 417	1 918	1 610	2 527	2 854	8 582	7 808	(15 546)	(53 110)	2 365	35 040
D. Ægtepar med 3 børn ...	(421)	592	221	1 236	242	2 950	(4 715)	6 585	(3 084)	(6 555)	(39 483)	2 001	35 915
E. Ægtepar med 4 børn og derover	(70)	÷1 241	1 013	351	(3 526)	(1 084)	(÷1 869)	(÷2 386)	(15 350)	–	–	949	34 315

TRANSLATION. – *Heading columns*, 1–11: income groups; 12: total; 13: average disposable income, total. – *Front column*, A: married couples without children; B: families with one child; C: families with two children, D: families with three children; E: families with 4 children or more.

ring i denne gruppe kan bl. a. forklares ved det stærke pensioneringsmotiv, som netop de ældre har.

Tallene for enlige er p. gr. a. det ringe antal husstande behæftet med stor usikkerhed og derfor ikke medtaget i tabel 4.e.1. Til sammenligning skal dog anføres, at den gennemsnitlige opsparring for enlige mænd uden børn var 3.589 kr., svarende til 14,7 pct. af den disponible indkomst og for enlige kvinder henholdsvis 2.133 kr. og 10,4 pct. For enlige med børn var opsparringen derimod kun 756 kr. eller knap 3 pct. af den disponible indkomst.

Der synes således at være en klar sammenhæng mellem opsparringen og forsørgerbyrden. I dette forhold kan man formentlig finde en del af forklaringen på den tidligere omtalte forskel mellem arbejdere på den ene side og funktionærer og tjenestemænd på den anden. Arbejderhusstandene er gennemgående større, og har derfor en større forsørgerbyrde.

4.f. Opsparingsens sammensætning

I afsnittet om definitioner diskuteredes bl. a. hensigtsmæssigheden af det anvendte opsparingsbegreb. Afgrænsningen af opsparringen er sket under hensyn til de praktiske muligheder, sammenligneligheden med tidligere undersøgelser, konsistensen over for forbrugs- og indkomstbegreberne og overensstemmelsen med „almindelig opfattelse“. Disse hensyn er undertiden modstridende, og konklusionen var da også, at der næppe gives et bestemt opsparingsbegreb, som til alle formål er mest hensigtsmæssigt. Opsparingsbegrebet må tilpasses undersøgelsens formål.

Denne opfattelse hviler på en teori om, at funktionssammenhænge for opsparringens enkelte bestanddele er forskellige. Man kan f. eks. ikke forvente, at den positive indkomstkorrelation vil være lige udpræget for alle opsparingsposters vedkommende. Ligeledes vil forskellen i opsparringens størrelse mellem de anvendte grupperinger af husstande variere stærkt fra opsparingspost til opsparingspost.

I tabel 4.f.1. er vist den gennemsnitlige opsparring fordelt på en række hovedposter. Posterne A-G omfatter beløb anvendt til forøgelse af formuegoder, fordringer samt livsforsikrings- og pensionsbidrag. For dem alle tyder tallene på en vis indkomstkorrelation med varierende styrke og fortegn. Især for livsforsikrings- og pensionsbidrag og skattebegünstiget opsparring er der en stærk positiv indkomstkorrelation, medens den bundne opsparring og opsparingsbeviserne viser en lige så klar negativ indkomstkorrelation. Posterne H-L omfatter gældsforøgelsen, og bortset fra afbetalings- og kontogæld synes der

ikke at være nogen klar indkomstkorrelation. En gruppering af husstandene efter social status, geografisk placering eller husstandstype fører ikke til mere stabile indkomstsammenhænge.

I tabel 4.f.2. er vist opsparringens fordeling på de samme poster for arbejdere og funktionærer og tjenestemænd indenfor tre geografiske områder. Det ses, at arbejderne i alle tre geografiske områder har en lavere gennemsnitlig opsparring i form af skattebegünstiget opsparring, forbedringer af sommerhus, livsforsikrings- og pensionsbidrag samt opsigelseskonti, obligationer, aktier m. v. For de øvrige posters vedkommende er tendensen derimod mere eller mindre i modstrid med tendensen for den samlede opsparring. En del af forklaringen må naturligvis søges i de forskellige indkomstfordelinger, ligesom den gennemsnitlige opsparring i fast ejendom som ventet er størst for de lønmodtagergrupper, hvor besidderne af fast ejendom er „overrepræsenteret“.

Der er næppe tvivl om, at de usikre sammenhænge, som fremstår af tabellerne 4.f.1. og 4.f.2., i hvert fald delvis skyldes det ofte snævre forhold, der består mellem formueforøgelse og gældsstiftelse. Køb af sommerhus betyder således en forøgelse af formuegoderne (købsprisen) såvel som en gældsstiftelse (gælden i sommerhuset), medmindre sommerhuset købes kontant. Det er derfor mere hensigtsmæssigt at se på nettobevægelsen. I modsætning hertil står bilkøbet på afbetaling, idet bilerhvervelsen ikke i denne undersøgelse opfattes som formueforøgelse, men udelukkende som forbrug. Det er nok mere hensigtsmæssigt at se på udviklingen i den samlede forbrugsgæld, hvortil bank- og sparekassegælden også må henregnes. Ved således at addere poster, som enten er knyttet snævert sammen eller substituerer hinanden, kan den samlede opsparring fordeles på følgende institutionelt afgrænsede poster:

1. *Opsparing i eget hus* (værdiforøgelse af eget hus samt nedbringelse af pantegælden).
2. *Opsparing i sommerhus* (værdiforøgelse af sommerhus samt nedbringelse af pantegælden).
3. *Livsforsikrings- og pensionsbidrag* (betalte livsforsikrings- og pensionsbidrag, såvel private som i forbindelse med arbejdspladsen).
4. *Forøgelse af langfristede fordringer* (opsigelseskonti, obligationer, aktier m. v.).
5. *Forøgelse af likvide fordringer* (kontantbeholdning, giro, check- og anfordringskonti).

6. *Skattebegünstiget opsparing* (kapitalbinding, indskud såvel som obligationer, indekskontrakter, børneopsparing, etableringskonti, kapital- og selv-pensionskonti).

7. *Nedbringelse af forbrugsgæld* (afbetalings- og kontogæld samt bank- og sparekassegæld uden sikkerhed i fast ejendom).

8. *Den øvrige opsparing* (bunden opsparing af 1963 og 1964, sparebeviser af 1955, boligindskud, forudbetalt husleje, boligaktier, boligandele, løs gæld til handlende og andre gældsforpligtelser).

I tabe 4.f.3. er vist den samlede opsparing fordelt på disse 8 opsparingsposter, og for dem alle synes der at være en ret nøje sammenhæng med indkomsten. For forbrugsgældens og den øvrige opsparings vedkommende er sammenhængen negativ, medens den er positiv for de øvrige opsparingsposter.

I tabel 4.f.4. er vist de gennemsnitlige opsparingsbeløb for arbejdere og funktionærer og tjenestemænd i tre geografiske områder. De fremkomne forskelle kan kun til en vis grad forklares ud fra lønmodtagergruppernes forskellige indkomstfordeling. Der synes ikke at være væsentlig forskel på de to lønmodtagerkategoriers opsparing i eget hus, hvilket bekræftes af sammenligninger mellem tabellerne 3.c.1. og 4.f.5. Der synes som ventet at være en klar sammenhæng mellem husejerprocent og opsparing i eget hus. På grund af materialets kraftige opsplitning repræsenterer de beregnede gennemsnit gennemgående få husstande og blot nogle enkelte omprioriteringer i en gruppe kan bevirke store udsving, men den gennemgående tendens er umiskendelig. I tabel 4.f.5. skimtes en del af forklaringen på, at landkommunerne som omtalt i afsnit 4.c. tilsyneladende havde den største opsparing af en given indkomst. 46 pct. af den samlede opsparing i landkommunerne er i forbindelse med eget hus, medens det tilsvarende tal i hovedstadsområdet er 13 pct. For hele landet er procenten 19.

I tabel 4.f.6. er vist den gennemsnitlige opsparing i sommerhus for de samme grupper som i tabel 4.f.5. Sommerhus er ikke så hyppigt forekommende som eget hus, og alene på grund heraf kan tendenserne ikke forventes at være så stabile. Alligevel tyder tallene på visse generelle forskelle. Sommerhusprocenten er gennemgående højere for funktionær- og tjenestemandshusstande, hvilket afspejler sig i opsparingen i alle tre geografiske områder. Endvidere synes der at være en positiv – omend noget usikker – indkomstkorrelation. De geografiske forskelle går i modsat retning af, hvad der kunne konstateres for opsparingen i eget hus, og igen må denne

tendens i første række tilskrives variationen i sommerhusprocenten, jfr. tabel 3.c.2. I absolutte tal er den geografiske variation dog ikke så stærk, som det var tilfældet med opsparingen i eget hus. Forskellen mellem de to lønmodtagerkategorier kan kun delvist tilskrives forskelle i indkomstfordeling og må derfor betragtes som et bidrag til forklaringen på arbejderens gennemgående lavere opsparing, jfr. afsnit 4.c. For samtlige lønmodtagerhusstande udgjorde opsparingen i sommerhus 19 pct. af den samlede opsparing, altså samme størrelse som opsparingen i eget hus.

Tabel 4.f.7. viser på samme måde de gennemsnitlige livsforsikrings- og pensionsbidrag. Her kan konstateres en overordentlig stabil og positiv indkomstkorrelation for funktionærer og tjenestemænd og til en vis grad også for arbejdere. Der kan ikke konstateres nævneværdig geografiske forskelle, men til gengæld er forskellen mellem de to lønmodtagerkategorier udpræget, og bidrager stærkt til den i afsnit 4.c. omtalte forskel mellem de to gruppers samlede opsparing. Forklaringen herpå må utvivlsomt søges i det forhold, at en væsentlig del af funktionærernes og tjenestemændenes pensionsbidrag er indbygget i lønsystemet på arbejdspladsen og ofte må betragtes som tvungne. I forhold til den samlede opsparing udgør livsforsikrings- og pensionsbidrag 24 pct. I forhold til den disponible indkomst anvender arbejderhusstandene kun $\frac{3}{4}$ pct. til livsforsikrings- og pensionsbidrag, medens funktionær- og tjenestemandshusstande anvender ca. 3 pct.

I tabel 4.f.8. er vist beregnede gennemsnit for opsparing i form af værdipapirer og indskud på opsigelse. Det drejer sig som oftest om store men sjældent forekommende opsparingsbeløb og de beregnede gennemsnit kan derfor ikke forventes at danne et fast mønster. Der synes at være en vis tendens til positiv indkomstkorrelation, ligesom det noteres, at arbejderens opsparing er væsentligt mindre end funktionærernes og tjenestemændenes. Heller ikke denne forskel kan udelukkende tilskrives arbejderens gennemgående lavere indkomster. Denne opsparingsform tegner sig for 24 pct. af den samlede opsparing.

Ændringerne i de likvide beholdninger skal ikke omtales nærmere. De er indkomstgruppe for indkomstgruppe gennemgående positive og voksende med indkomsten. Der eksisterer formentlig en ret nøje sammenhæng mellem husstandens beholdning af likvide midler og det løbende forbrug, men hertil kom en vis utilsigtet likviditetsforøgelse, idet en del husstande fik fremrykket en lønudbetaling fra begyndelsen af 1967 til slutningen af 1966 i forbindelse med overgang til lønudbetaling via bank- eller spare-

kassekonto. I alt udgjorde forøgelsen af de likvide midler 15 pct. af den samlede opsparing.

Den skattebegunstigede opsparing vil lige som afbetalings- og kontogælden blive belyst i de følgende afsnit.

I tabel 4.f.9. er vist opsparingen fordelt på de samme 8 hovedposter for de forskellige husstandstyper. Ved vurderingen af de beregnede gennemsnit må erindres husstandstypernes uensartede sammensætning m.h.t. geografisk placering, lønmodtagerkategori, indkomstfordeling o.s.v. jfr. tabellerne 3.c.1. og 3.c.2. Materialet for enlige er ret spinkelt, men opsparingen i fast ejendom og livsforsikrings- og pensionsbidrag synes at ligge på højde med børnefamilierne. De skattebegunstigede opsparingsformer synes bedre udnyttet af enlige end af de øvrige husstandstyper, især de børnerige familier, som tillige har forøget deres forbrugsgæld betydeligt.

I dette afsnit er opsparingens sammensætning blevet behandlet, idet den samlede opsparing fordeltes på institutionelt bestemte hovedposter. Begrundelsen

herfor var formodningen om, at funktionssammenhænge for de enkelte opsparingsposter afveg fra de sammenhænge vi i afsnittene 4.c.-e. havde fundet for den samlede opsparing. Trods vanskelighederne ved at isolere de enkelte faktorerets betydning for opsparingen må denne formodning anses for bekræftet. Dette skyldes formentlig, at en husstands opsparingsdispositioner afhænger stærkt af dens opfattelse af opsparingsbegrebet. Husejernes opsparing i eget hus opleves næppe af mange lejere som en opsparing, der må „kompenseres“ for, ligesom arbejderne tilsyneladende heller ikke føler større behov for at kompensere funktionærernes og tjenestemændenes tvungne livsforsikrings- og pensionsbidrag gennem tegning af tilsvarende kontrakter i private forsikringsselskaber. Omvendt er det et spørgsmål, om husejernes opsparing ville være lige så stor, hvis de var lejere, og om funktionærer og tjenestemænd på privat initiativ ville tegne sig for lige så store livsforsikrings- og pensionsbidrag, såfremt de ikke var mere eller mindre tvunget hertil.

Tabel 4.f.1. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt på hovedposter. Alle lønmodtagere. 1966.**
(Composition of saving. All wage and salary earners. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0— 19999	20000— 24999	25000— 29999	30000— 34999	35000— 39999	40000— 44999	45000— 49999	50000— 59999	60000— 79999	80000— 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Forøgelse af kontant be- holdning, giro, check- og anfordringskonti	÷75	324	112	436	94	560	877	1 550	674	4 657	(6 644)	386
B. Skattebegünstiget opsparing	257	247	354	574	723	972	528	1 401	1 869	1 380	(873)	564
C. Bunden opsparing 1963 og 1964 samt sparebeviser 1955	÷10	÷22	÷27	÷48	÷44	÷134	÷171	÷144	÷161	÷398	(0)	÷56
D. Værdiforøgelse af eget hus	358	171	687	357	÷244	597	2 823	1 898	605	6 775	(0)	561
E. Værdiforøgelse af sommer- hus	505	490	7	287	982	1 781	1 370	456	4 990	7 163	(0)	733
F. Livsforsikrings- og pensionsindbetaling	79	242	376	525	696	790	1 273	1 593	2 526	3 956	(2 627)	600
G. Opsigelseskonti, obliga- tioner, aktier m.v.	÷146	110	337	342	410	1 067	÷244	1 106	3 097	11 962	(34 503)	601
H. Nedbringelse af bank- og sparekassegæld	÷4	÷6	÷35	÷268	131	÷640	÷1 185	÷1 820	÷2 019	1 469	(÷5 196)	÷297
I. Nedbringelse af prioritets- gæld i eget hus	÷78	214	÷232	44	436	86	÷1 841	206	1 145	÷14 997	(820)	÷75
J. Nedbringelse af gæld i sommerhus	÷272	÷313	44	÷71	÷295	÷560	178	77	÷2 498	÷1 884	(246)	÷250
K. Nedbringelse af afbetaling- og kontogæld	÷29	÷10	÷69	51	÷133	÷381	÷314	÷742	÷1 131	÷1 104	(÷25)	÷145
L. Nedbringelse af anden gæld	21	÷38	÷175	÷110	40	÷116	÷237	÷52	÷180	÷5 046	(÷3 750)	÷128
A-L. Samlet opsparing	605	1 411	1 381	2 122	2 798	4 022	3 057	5 531	8 919	13 935	(36 744)	2 496

TRANSLATION. — *Heading columns*, 1–11: income groups; 12: total. — *Front column*, A: change in cash and cheque accounts and "demand"; B: tax-favoured saving; C: saving certificates 1955, 1963 and 1964; D: improvement of own house; E: improvement of cottage; F: life insurance premiums and pension payments; G: deposited at notice, stocks of premium bonds, shares etc.; H: reduction of debt in banks and savings banks; I: reduction of mortgage debt in own house; J: reduction of mortgage debt in cottage; K: reduction of hire-purchase debt and "deferred payment" debt; L: reduction of other debt items.

Tabel 4.f.2. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt på hovedposter, lønmodtagergruppe og geografisk område. 1966.**
(Composition of saving for two groups of wage and salary earners in three geographical locations. 1966).

	Hovedstadsområdet		Provinsbyer		Landkommuner	
	Arbejdere 1	Funktionærer og tjeneste- mænd 2	Arbejdere 3	Funktionærer og tjeneste- mænd 4	Arbejdere 5	Funktionærer og tjeneste- mænd 6
	kr. pr. husstand					
A. Forøgelse af kontant beholdning, giro, check- og anfordringskonti	235	348	232	860	540	190
B. Skattebegünstiget opsparing	365	939	370	886	223	769
C. Bunden opsparing 1963 og 1964 samt sparebeviser 1955 .	÷53	÷103	÷31	÷60	÷9	÷107
D. Værdiforøgelse af eget hus	152	716	305	135	1 760	1 131
E. Værdiforøgelse af sommerhus	396	1 496	371	1 274	52	983
F. Livsforsikrings- og pensionsindb.	248	1 270	202	1 031	171	1 177
G. Opsigelseskonti, obligationer, aktier m.v.	38	1 522	282	808	255	1 116
H. Nedbringelse af bank- og sparekassegæld	÷160	÷821	÷16	÷345	÷191	÷147
I. Nedbringelse af prioritetsgæld i eget hus	119	÷326	77	183	÷609	46
J. Nedbringelse af gæld i sommerhus	÷178	÷15	÷133	÷353	÷78	÷603
	÷61	÷682	÷255	÷63	÷64	161
K. Nedbringelse af anden gæld	32	÷249	÷109	÷128	÷268	÷52
A-L. Samlet opsparing	1 136	4 096	1 294	4 228	1 782	4 665

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: workers in capital; 2: public servants and salaried employees in capital; 3: workers in provincial towns; 4: public servants and salaried employees in provincial towns; 5: workers in rural districts; 6: public servants and salaried employees in rural districts. - *Front columns*, see table 4.f.1.

Tabel 4.f.3. **Gennemsnitlig opsparing fordelt på hovedposter. Alle lønmodtagerhusstande. 1966.**
(Composition of saving. Main groups. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	-0 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr.											
A. Opsparing i eget hus	280	385	455	401	192	683	982	2 104	1 750	÷8 222	820	486
B. Opsparing i sommerhus	233	177	51	216	687	1 221	1 548	533	2 492	5 279	246	483
C. Livsforsikrings- og pensionsbidrag	79	242	376	525	696	790	1 273	1 593	2 526	3 956	2 627	600
D. Forøgelse af langfristede fordringer	÷148	109	328	338	410	1 063	÷241	1 097	3 092	11 962	34 503	597
E. Forøgelse af likvide beholdninger	÷75	324	112	436	94	560	877	1 550	674	4 657	6 644	386
F. Skattebegünstiget opsparing	257	247	354	574	723	972	528	1 401	1 869	1 380	873	564
G. Nedbringelse af forbrugs- gæld	÷33	÷16	÷104	÷217	÷2	÷1 021	1 499	÷2 562	÷3 150	365	÷5 221	÷442
H. Opsparing i øvrigt	13	÷59	÷193	÷154	÷4	÷246	÷411	÷187	÷336	÷5 444	÷3 750	÷180
I. Samlet opsparing	605	1 411	1 381	2 122	2 798	4 022	3 057	5 531	8 919	13 935	36 744	2 496

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-11: income groups; 12: total. - *Front column*, A: saving in own house; B: saving in cottage; C: life insurance and pension payments; D: increase in long term assets; E: increase in liquid assets; F: tax-favoured saving; G: reduction of consumption debt; H: other saving; I: total saving.

Tabel 4.f.4. **Gennemsnitlig opsparing fordelt på hovedposter i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagerkategori. 1966.**
(Composition of saving, separately for workers and employees in three geographical locations. 1966).

	Opsparing i eget hus	Opsparing i sommer- hus	Livsfor- sikrines- og pensions- bidrag	Forøgelse af lang- fristede fordringer	Forøgelse af likvide fordringer	Skatte- begunstiget opsparing	Nedbringelse af forbrugs- gæld	Opsparing i øvrigt	Samlet opsparing
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	kr. pr. husstand								
A. Hovedstadsområdet									
a. Arbejdere	271	218	248	32	235	365	+221	+15	1 136
b. Funktionærer og tjenestemænd	390	1 481	1 270	1 513	348	939	+1 503	+343	4 096
c. Alle i hovedstadsområdet	329	635	742	748	290	642	+648	+172	2 566
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	382	238	202	282	232	370	+271	+140	1 294
b. Funktionærer og tjenestemænd	318	921	1 031	804	860	886	+408	+184	4 228
c. Alle i provinsbyerne	358	496	514	479	468	565	+322	+156	2 400
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	1 151	+26	171	255	540	223	+255	+277	1 782
b. Funktionærer og tjenestemænd	1 177	380	1 177	1 116	190	769	14	+159	4 665
c. Alle i landkommunerne	1 158	79	430	476	450	364	+185	+247	2 524
D. Hele landet									
a. Arbejdere	509	173	213	180	301	336	+249	+123	1 340
b. Funktionærer og tjenestemænd	454	945	1 174	1 215	513	901	+729	+266	4 207
c. Alle lønmodtagere	486	483	600	597	386	564	+442	+180	2 496

TRANSLATION: - Heading columns, 1-9 see table 4.f.3. front column A-I. - Front columns, see table 3.b.1.

Tabel 4.f.5. Opsparing i eget hus. 1966.
(Saving in own house)

Disponibel indkomst (kr.)	0- 1999	2000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	0	109	147	196	366	172	(539)	(3 762)	(1 134)	-	-	271
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	219	205	÷788	548	758	413	2 911	1 865	÷10 379	(937)	390
c. Alle i hovedstads- området	0	144	165	÷170	467	521	448	3 098	1 816	÷10 379	(937)	329
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	217	255	128	615	1 286	397	(657)	(2 609)	-	-	-	382
b. Funktionærer og tjenestemænd	150	320	658	285	÷1 610	1 581	2 377	206	1 258	(÷309)	(0)	318
c. Alle i provinsbyerne ..	203	267	292	481	÷422	975	1 920	634	1 258	(÷309)	(0)	358
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	786	925	1 362	2 126	(897)	(1 819)	(÷9 440)	(992)	-	-	-	1 151
b. Funktionærer og tjenestemænd	(202)	520	1 175	1 194	1 713	318	(2 763)	410	(2 432)	-	-	1 177
c. Alle i landkommunerne	769	885	1 325	1 801	1 406	853	(665)	493	(2 432)	-	-	1 158
D. Hele landet												
a. Arbejdere	330	408	415	689	742	380	÷131	3 242	(1 134)	-	-	509
b. Funktionærer og tjenestemænd	71	296	551	÷66	÷219	912	1 368	1 820	1 780	÷8 222	(820)	454
c. Alle lønmodtagere	280	385	455	401	192	683	982	2 104	1 750	÷8 222	(820)	486

TRANSLATION: see table 3.b.1.

Tabel 4.f.6. **Opsparing i sommerhus. 1966.**
(Saving in cottage. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	÷21	363	164	198	43	771	(0)	(0)	(0)	-	-	218
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	303	184	÷8	1 412	1 368	3 468	507	6 539	3 863	(224)	1 481
c. Alle i hovedstads- området	÷14	344	171	130	711	1 141	2 532	409	2 319	3 962	(224)	635
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	725	82	86	97	722	128	(148)	(0)	-	-	-	238
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	194	66	804	771	2 725	589	1 249	3 444	(10 107)	(399)	921
c. Alle i provinsbyerne ..	578	104	79	385	751	1 397	472	1 027	3 444	(10 107)	(399)	496
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	0	108	÷280	0	(0)	(500)	(0)	(0)	-	-	-	÷26
b. Funktionærer og tjenestemænd	(0)	40	0	278	273	1 602	(27)	0	(1 533)	-	-	380
c. Alle i landkommunerne	0	102	÷223	97	170	1 209	(22)	0	(1 533)	-	-	79
D. Hele landet												
a. Arbejdere	290	164	31	127	293	532	52	0	(0)	-	-	173
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	227	104	358	982	1 741	2 068	667	2 616	5 279	(246)	945
c. Alle lønmodtagere	233	177	51	216	687	1 221	1 548	533	2 492	5 279	(246)	483

TRANSLATION: see table 3.b.1.

Tabel 4.f.7. **Gennemsnitlig livsforsikrings- og pensionsindbetaling. 1966.**
(Life insurance premiums and pension payments. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	57	217	240	298	321	187	(634)	(258)	(1 094)	-	-	248
b. Funktionærer og tjenestemænd	170	494	781	837	992	1 086	1 618	1 996	2 631	4 186	(2 747)	1 270
c. Alle i hovedstads- området	93	305	413	498	692	722	1 352	1 612	2 528	4 186	(2 747)	742
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	63	165	238	280	258	215	(452)	(393)	-	-	-	202
b. Funktionærer og tjenestemænd	163	526	734	916	1 043	1 358	1 310	1 703	2 597	(3 115)	(1 791)	1 031
c. Alle i provinsbyerne ..	84	235	391	538	721	773	1 082	1 469	2 597	(3 115)	(1 791)	514
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	56	150	178	376	(203)	(94)	(0)	(436)	-	-	-	171
b. Funktionærer og tjenestemænd	(0)	437	664	943	819	1 917	(1 793)	2 013	(2 330)	-	-	1 177
c. Alle i landkommunerne	54	177	276	574	587	1 267	(1 484)	1 788	(2 330)	-	-	430
D. Hele landet												
a. Arbejdere	59	174	225	306	290	189	524	307	(1 094)	-	-	213
b. Funktionærer og tjenestemænd	161	501	743	884	999	1 243	1 533	1 914	2 597	3 956	(2 627)	1 174
c. Alle lønmodtagere	79	242	376	525	696	790	1 273	1 593	2 526	3 956	(2 627)	600

TRANSLATION : see table 3.b.1.

Tabel 4.f.8. **Førøgelse af langfristede fordringer. 1966.**
(Increase in long term assets 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	÷4	197	÷195	148	÷299	430	(262)	(÷144)	(0)	-	-	32
b. Funktionærer og tjenestemænd	603	78	÷247	1 295	÷315	1 401	÷564	989	2 319	14 762	(37 180)	1 513
c. Alle i hovedstads- området	189	160	÷212	575	÷308	1 008	÷341	739	2 162	14 762	(37 180)	748
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	÷738	167	731	261	÷204	2 804	(÷916)	(506)	-	-	-	282
b. Funktionærer og tjenestemænd	300	123	÷349	315	2 787	76	÷385	1 200	3 864	(1 695)	(15 764)	804
c. Alle i provinsbyerne ..	÷527.	159	399	283	1 560	1 471	÷526	1 077	3 864	(1 695)	(15 764)	479
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	26	8	1 035	÷465	(109)	(49)	(0)	(9 008)	-	-	-	255
b. Funktionærer og tjenestemænd	(÷34)	÷470	1 607	317	÷653	285	(1 435)	1 992	(8 810)	-	-	1 116
c. Alle i landkommunerne	24	÷38	1 151	÷192	÷366	201	(1 188)	2 992	(8 810)	-	-	476
D. Hele landet												
a. Arbejdere	÷295	129	477	76	÷237	1 207	÷177	781	(0)	-	-	180
b. Funktionærer og tjenestemænd	450	32	÷32	767	894	954	÷264	1 179	3 246	11 962	(34 503)	1 215
c. Alle lønmodtagere	÷148	109	328	338	410	1 063	÷241	1 097	3 092	11 962	(34 503)	597

TRANSLATION : see table 3.b.1.

Tabel 4.f.9. **Gennemsnitlig opsparing fordelt på hovedposter i forskellige husstandstyper. 1966.**
(Composition of saving for different types of families. 1966).

	Opsparing i eget hus	Opsparing i sommer- hus	Livs- fors.- og pensions- bidrag	Forøgelse af lang- fristede fordringer	Forøgelse af likvide fordringer	Skatte- begünstiget opsparing	Nedbringelse af forbrugs- gæld	Opsparing i øvrigt	Samlet opsparing	Antal husstande
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	kr. pr. husstand									
A. Enlige mænd	566	1 043	626	387	÷271	781	389	454	3 589	41
B. Enlige kvinder	183	122	371	622	94	718	÷ 33	52	2 133	118
C. Enlige med børn	÷1 407	24	346	1 345	152	260	÷ 63	97	756	55
D. Ægtepar uden børn	629	586	499	579	723	717	÷ 432	÷ 42	3 261	456
E. Ægtepar med 1 barn	497	364	666	383	421	600	÷ 459	14	2 386	393
F. Ægtepar med 2 børn	730	675	713	383	283	440	÷ 346	373	2 365	390
G. Ægtepar med 3 børn	428	466	699	1 222	148	411	÷1 005	280	2 001	163
H. Ægtepar med 4 børn og derover	649	135	557	309	46	219	÷ 942	÷ 25	949	69
I. Andre husstandstyper	÷ 763	226	523	2 381	459	669	÷ 573	÷ 98	2 824	32
J. Samtlige husstande	486	483	600	597	386	564	÷ 442	÷180	2 496	1 717

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: saving in own house, 2: saving in cottage, 3: life insurance and pension payments, 4: long term assets, 5: liquid assets, 6: tax-favoured saving, 7: reduction of consumption debt, 8: other saving, 9: total saving, 10: number of households. - *Front column*, A: single men, B: single women, C: single persons with children, D: families without children, E: families with 1 child, F: families with 2 children, H: families with 4 children or more, I: other types of families, J: all households.

4.g. Skattebegunstiget, »tvungen« og »frivillig« opsparing

I afsnit 2 defineredes en periodes opsparing som den del af periodens indkomst, der ikke anvendes til forbrug. Der er efter denne definition altså tilsyneladende tale om en tidsmæssig forskydning af forbrugsmuligheder. Der er heller ikke tvivl om, at husstanden oplever visse opsparingsformer på denne måde, men en gennemgang af de i foregående afsnit omtalte opsparingsformer viser, at det ikke gælder dem alle. Ikke alene varierer opsparingsmotivet med husstandens øjeblikkelige situation, men det er tillige afgørende for valget af opsparingsform. Det er tidligere omtalt, at pensioneringsmotivet formentlig er mest udtalt i de ældre aldersgrupper, og det må tillige formodes, at pensioneringsmotivet har væsentlig indflydelse på valget af opsparingsform.

Der eksisterer sikkert en lang række opsparingsmotiver, hvoraf nogle af de mest nærliggende kort skal omtales.

1. *Pensioneringsmotivet.* Valget vil som oftest falde på den skattebegünstigede kapitalpension og selvpensionering samt indekstrakter og privat tegnede livs- og pensionsforsikringer. Motiveringens styrke vil formentlig være afhængig af formuens størrelse og sammensætning, størrelsen af (den forventede) pension i forbindelse med arbejdspladsen samt pensioneringens aktualitet. Ved pensionsmotivet er der tale om en bevidst tidsmæssig forskydning af forbrugsmuligheder, som oftest over en længere år-række.

2. *Hel eller delvis selvfinansiering af større anskaffelser.* Her er motivet i løbet af en forholdsvis overskuelig periode at kunne præstere udbetaling på varige forbrugsgoder, eget hus eller sommerhus, huslejeindskud og lignende. Den foretrukne opsparingsform vil i sådanne tilfælde oftest være bank- eller sparekasseindskud og undertiden obligationer, hvis opsparingen forventes at strække sig over en længere periode. Ligesom ved pensionsmotivet er opsparingsformålet bevidst og specificeret, og den tidsmæssige forbrugsforskydning er tilsigtet.

3. *Sikkerhedsmotivet* er udtryk for ønsket om en vis reserve af likvide midler i tilfælde af en pludselig og uforudset forværring af husstandens økonomiske situation, forårsaget f. eks. af arbejdsløshed, sygdom, pludselige uforudsete udgifter og lignende. Opsparingsformen vil ofte være bank- eller sparekasseindskud evt. obligationskøb, og størrelsen vil bl. a. være afhængig af husstandens risiko for indtægtsstab samt graden af tabsdækning, som husstanden kan påregne i påkommende tilfælde. Opsparingsformålet er næppe særlig bevidst eller klart og udtrykker ikke

et direkte ønske om at forskyde forbrugsmuligheder ud i fremtiden.

4. *Tvangsmotivet.* En del af opsparingen, som den her er defineret, udspringer af kontraktlignende forpligtelser, som er indgået før den betragtede periode. Det gælder afvikling af gæld, livsforsikrings- og pensionsbidrag især i forbindelse med arbejdsplads og til en vis grad også indekstrakter. Størrelsen vil for gældsafviklingens vedkommende afhænge af gældens størrelse og afdragsbetingelserne og for de »tvungne« pensionsbidrags vedkommende i første række af den løbende indtægt. Den kontraktmæssige forpligtelse er nok den væsentligste drivkraft, og det er tvivlsomt, om husstanden oplever disse udbetalinger som den øvrige opsparing.

Herudover kunne nævnes en række opsparingsmotiver som f. eks. ønsket om at forøge likviditeten som følge af forventning om et større dagligt forbrug, eller ønsket om varig forbedring af indkomstrundlaget gennem renteindtægter. Undertiden foreligger der slet ikke noget egentlig opsparingsmotiv. Denne utilsigtede opsparing er formentlig hyppigst forekommende i husstande med stærkt eller pludseligt stigende indkomst. En særstilling indtager den skattebegünstigede opsparing, som udover elementer af de allerede nævnte motiver for mange giver et i forhold til andre opsparingsformer overordentligt stort afkast.

Det er karakteristisk, at opsparingsmotiverne har forskellig styrke i de forskellige grupper af husstande, og at de går på tværs af den i afsnit 4.f. foretagne opsparingsgruppering. Ved bearbejdelse af det foreliggende undersøgelsesmateriale er det fra starten erkendt, at en detaljeret gruppering i opsparingen efter motivet herfor ikke var mulig. I stedet har man koncentreret sig om en grov tredeling:

- A. Skattebegünstiget opsparing.
- B. »Tvingen« opsparing, omfattende alle beløb til nedbringelse af gæld, livsforsikrings- og pensionsbidrag, boligindskud, forudbetalt husleje, boligaktier og boligandel samt bunden opsparing og sparebeviser.
- C. »Frivillig« opsparing, omfattende den resterende opsparing, bestående af enhver form for gældsforøgelse, nettobevægelser i kontant beholdning, i bank- og sparekassekonti, i beholdninger af aktier, obligationer, pantebrev m. v. samt væsentlige forbedringer og køb af fast ejendom.

Tabel 4.g.1. viser nogle hovedtal for disse tre opsparingskategorier. For samtlige lønmodtagerhusstande udgør den »tvungne« opsparing næsten fire femtedele af den samlede opsparing, medens den skattebegünstigede opsparing tegner sig for godt en

Tabel 4.g.1. Skattebegunstiget, »tvungen« og frivillig opsparring i forskellige grupper af lønmodtagerhusstande. 1966.

(Tax-favoured saving, "compulsory" and "voluntary" saving in various groups of wage and salary earners. 1966).

	Skatte- begunstiget opsparing 1	„Tvungen“ opsparing 2	„Frivillig“ opsparing 3	Samlet opsparing 4
	— kr. pr. husstand —			
A. Alle lønmodtagerhusstande	564	1986	÷54	2496
B. Arbejdere	336	1306	÷302	1340
C. Funktionærer og tjenestemænd	901	2993	313	4207
D. Alle husstande i hovedstadsområdet	642	2162	÷237	2566
E. Alle husstande i provinsbyerne	565	1844	÷8	2400
F. Alle husstande i landkommunerne	364	1851	308	2524
G. Enlige mænd	781	2007	800	3589
H. Enlige kvinder	718	762	652	2133
I. Enlige med børn	260	1194	÷698	756
J. Ægtepar uden børn	717	1506	1039	3261
K. Ægtepar med 1 barn	600	2284	÷498	2386
L. Ægtepar med 2 børn	440	2493	÷567	2365
M. Ægtepar med 3 børn	411	2409	÷819	2001
N. Ægtepar med 4 børn og derover	219	2073	÷1343	949

TRANSLATION. — *Heading column*, 1: saving with tax-benefits; 2: "compulsory" saving; 3: "deliberate" saving; 4: total saving. — *Front column*, A: all wage and salary earners; B: workers; C: public servants and salaried employees; D: households in capital; E: households in provincial towns; F: households in rural districts; G: single men; H: single women; I: single persons with child; J: families without children; K: families with 1 child; L: families with 2 children; M: families with 3 children; N: families with 4 children or more.

Tabel 4.g.2. **Gennemsnitlig skattebegünstiget opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.**
(Average tax-favoured saving. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	340	243	183	504	593	381	(3)	(689)	(1 250)	-	-	365
b. Funktionærer og tjenestemænd	677	529	699	629	765	1 018	804	1 448	1 867	1 305	(862)	939
c. Alle i hovedstads- området	447	334	348	551	688	760	588	1 280	1 825	1 305	(862)	642
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	89	272	308	574	579	1 081	(508)	(500)	-	-	-	370
b. Funktionærer og tjenestemænd	228	166	600	968	843	1 366	612	1 572	2 895	(1 656)	(952)	886
c. Alle i provinsbyerne ..	117	252	398	734	735	1 220	585	1 381	2 895	(1 656)	(952)	565
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	201	132	193	169	(577)	(1 024)	(0)	(4 600)	-	-	-	223
b. Funktionærer og tjenestemænd	(1 348)	130	574	558	1 119	1 906	(48)	1 653	(+328)	-	-	769
c. Alle i landkommunerne	235	132	270	305	915	1 591	(40)	2 073	(+328)	-	-	364
D. Hele landet												
a. Arbejdere	194	224	238	467	587	670	183	967	(1 250)	-	-	336
b. Funktionærer og tjenestemænd	513	333	636	747	825	1 201	648	1 509	1 900	1 380	(873)	901
c. Alle lønmodtagere	257	247	354	574	723	972	528	1 401	1 869	1 380	(873)	564

TRANSLATION: see table 3.b.1.

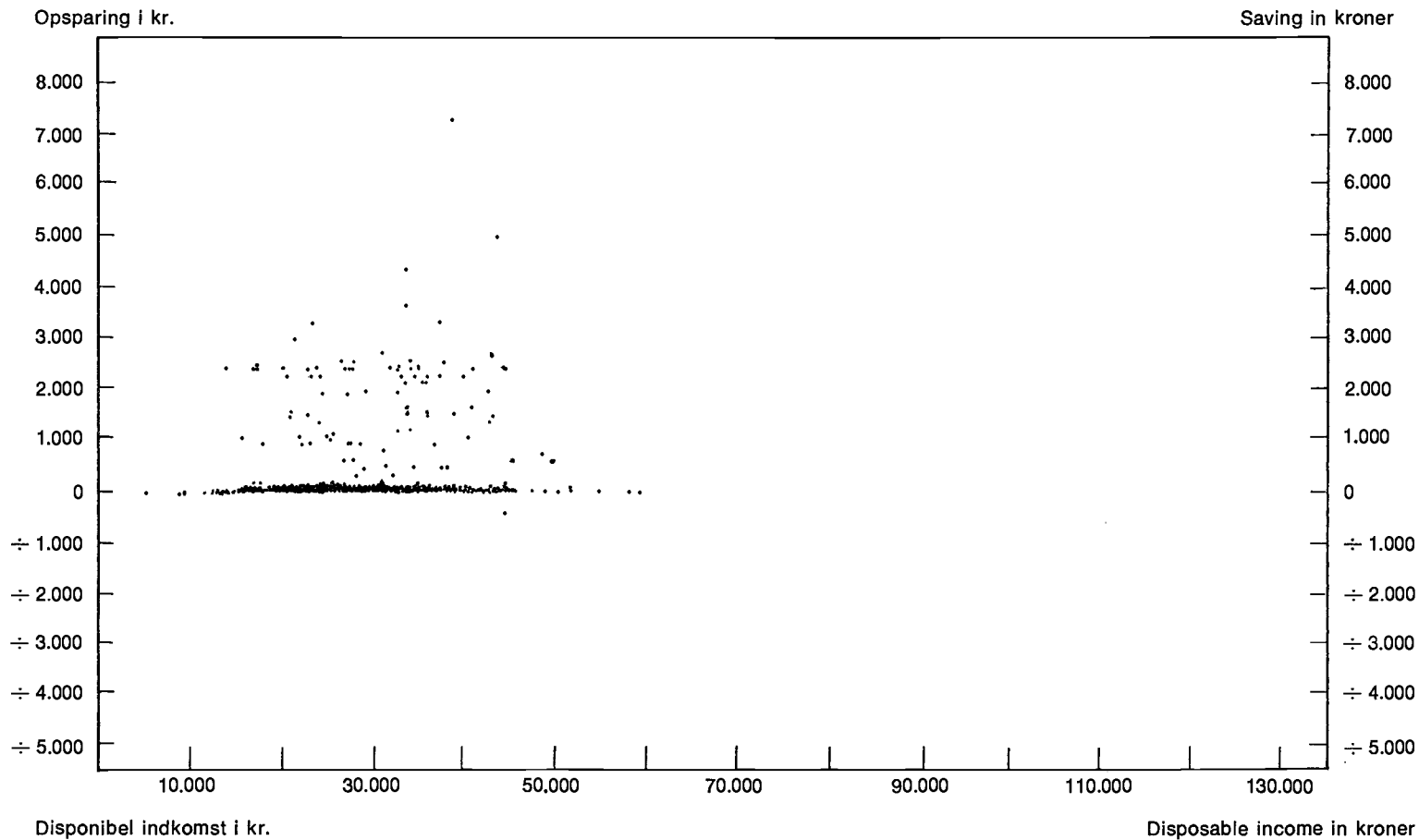
Tabel 4.g.3. **Antal husstande med skattebegunstiget opsparing i procent af alle husstande for forskellige grupper af lønmodtagerhusstande. 1966.**

(Number of households with tax-favoured saving as per cent of all households for various groups of wage and salary earners. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 29999	30000- 39999	40000- 49999	50000- o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6
	pct.					
A. Arbejderhusstande	12	15	27	37	28	20
a. Lejere	11	14	27	33	(0)	19
b. Husejere	13	17	27	50	(45)	22
B. Funktionær- og tjenestemandshusstande	25	34	46	55	68	48
a. Lejere	24	35	42	51	67	44
b. Husejere	33	32	55	64	69	56
C. Alle lønmodtagerhusstande	16	22	38	50	68	35
a. Lejere	16	22	36	46	63	32
b. Husejere	14	21	43	60	67	39

TRANSLATION. - *Heading columns, 1-5:* income groups; 6: total. - *Front column, A:* workers; B: public servants and salaried employees; C: all wage and salary earners; a: tenants, b: house-owners.

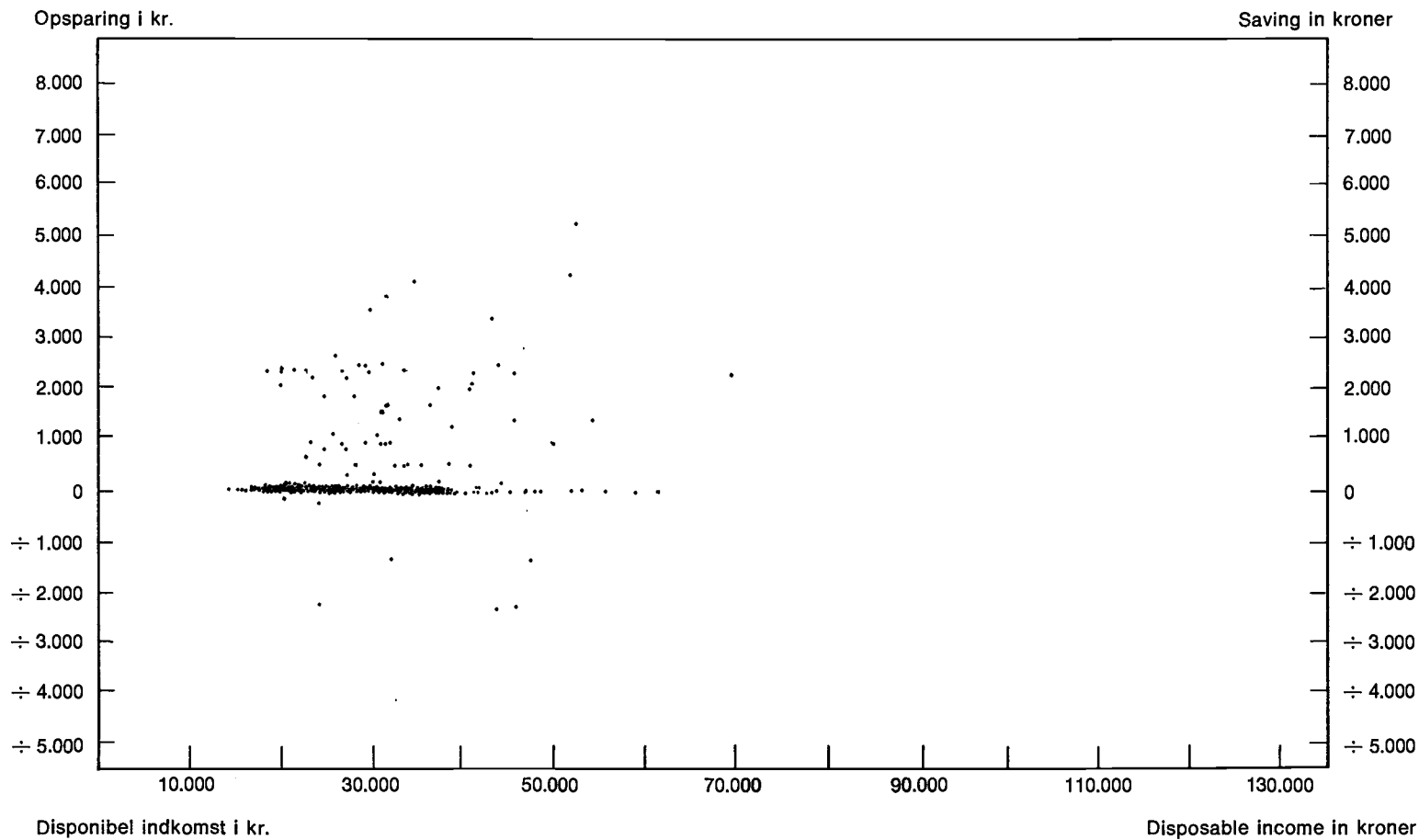
Figur 4.g.1. **Skattebegunstiget opsparing i arbejderhusstande. Lejere. 1966**
 Tax-favoured saving for workers. Tenants. 1966.

Anm.: Hvert punkt i diagrammet repræsenterer een husstand

General note: Each dot represents one household

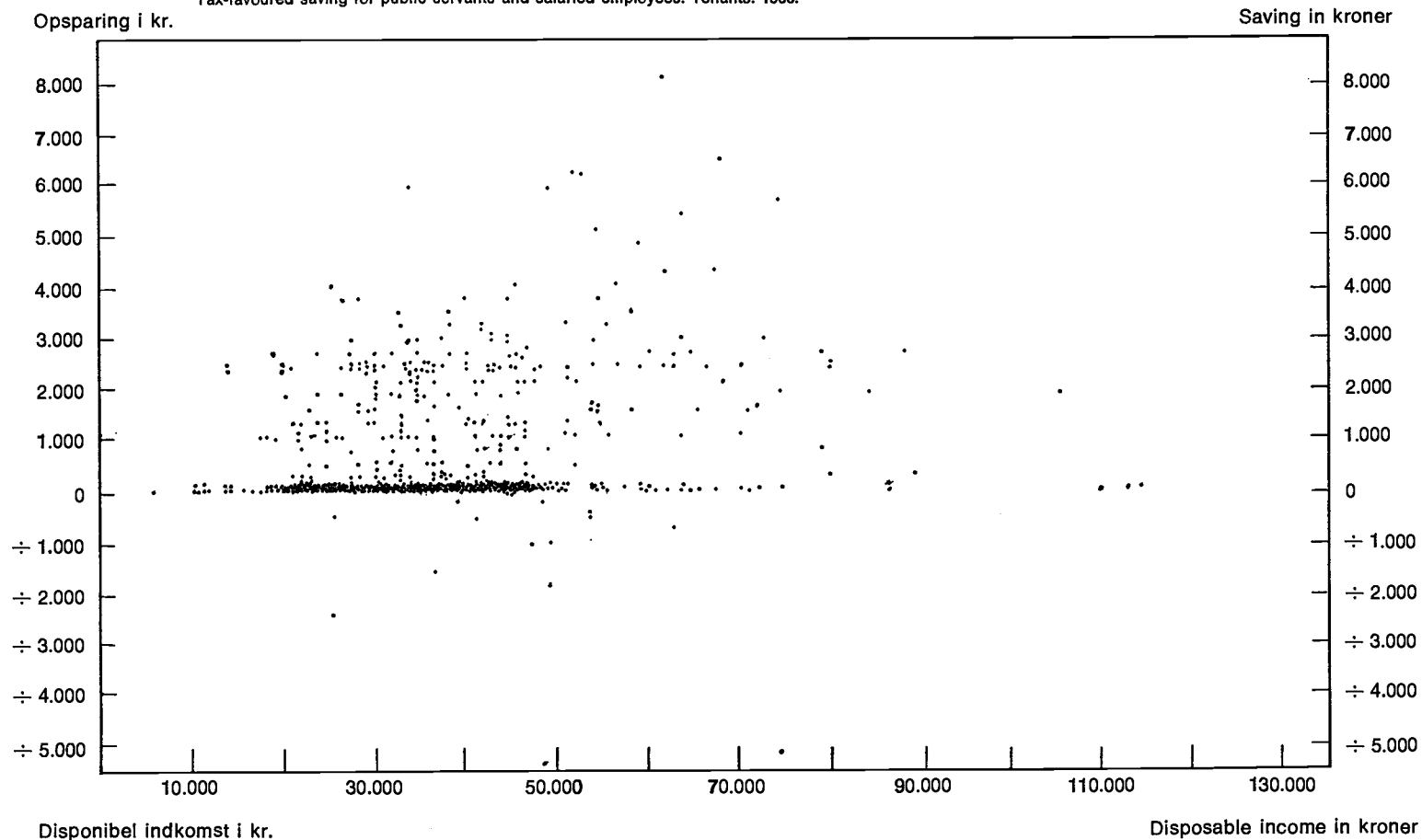
Figur 4.g.2. **Skattebegunstigede opsparing i arbejderhusstande. Husejere. 1966**
Tax-favoured saving for workers. Houseowners. 1966.

Anm.: se figur 4.g.1.
General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.3. **Skattebegunstiget opsparing i funktionær- og tjenestemandshusstande.****Lejere. 1966**

Tax-favoured saving for public servants and salaried employees. Tenants. 1966.

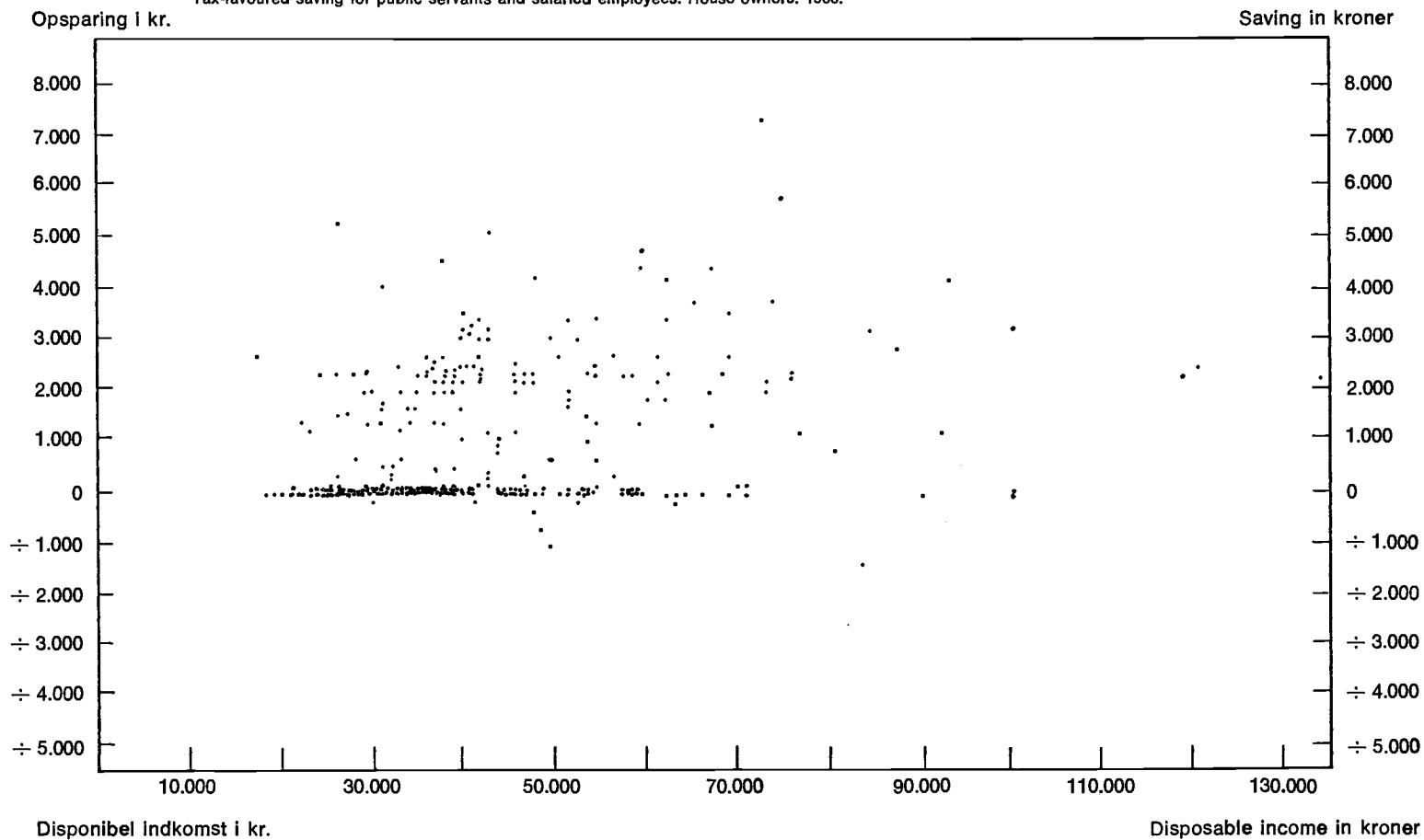
Anm.: se figur 4.g.1,

General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.4. **Skattebegunstiget opsparing i funktionær- og tjenestemandshusstande.**

Husejere. 1966

Tax-favoured saving for public servants and salaried employees. House-owners. 1966.

Disponibel Indkomst i kr.

Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

femtedel. Den „frivillige“ opsparring er negativ, men i forhold til den samlede opsparring helt ubetydelig. Dette billede synes at ændre sig stærkt fra lønmodtagergruppe til lønmodtagergruppe.

Den skattebegunstigede opsparring er gennemsnitlig væsentlig højere for funktionærer og tjenestemænd end for arbejdere, og der synes også at være en positiv korrelation med urbaniseringsgraden. Disse forhold kan dog delvis forklares ud fra eksisterende indkomstforskelle bl. a. ud fra den betragtning, at de skattemæssige fordele vokser med stigende indkomst. Endvidere synes den skattebegunstigede opsparring at falde med stigende børnetal, vel sagtens som et udtryk for den stigende forsørgerbyrde, medens enlige og familier uden børn synes at udnytte disse opsparingsordninger væsentligt bedre.

For alle grupper er den „tvungne“ opsparring en væsentlig del af den samlede opsparring, og er for børnefamilierne endog overordentlig stor. For familier med 2 børn og derover udgør den „tvungne“ opsparring mere end 100 pct. af den samlede opsparring, og andelen vokser stærkt med børnetallet.

Den „frivillige“ opsparring, som for samtlige husstande under ét udgør ÷ 54 kr., varierer kraftigt mellem lønmodtagergrupperne. Her igen synes variationen fra husstandstypen til husstandstypen at være stærkere end variationen mellem de to lønmodtagerkategorier og de geografiske områder. For alle børnefamilierne er den gennemsnitlige „frivillige“ opsparring negativ og synes stærkt korreleret med forsørgerbyrden. Husstande uden børn synes derimod at have en væsentlig positiv „frivillig“ opsparring.

I tabel 4.g.2. er vist den gennemsnitlige skattebegunstigede opsparring indenfor forskellige indkomstgrupper af arbejdere og funktionærer og tjenestemænd fordelt på geografiske områder. For alle grupper synes der at være en ret klar positiv indkomstkorrelation, og det ses tillige, at funktionærer og tjenestemænd gennemgående ligger betydeligt højere end arbejdere. Derimod kan der ikke konstateres afgørende forskelle mellem de geografiske områder. Ved vurderingen af de beregnede gennemsnit må det erindres, at den skattebegunstigede opsparingsform kun udnyttes af et mindretal af lønmodtagerhusstandene.

Som det fremgår af tabel 4.g.3. benyttede 35 pct. af samtlige lønmodtagerhusstande sig af én eller flere af de skattebegunstigede opsparingsformer. Der er klar tendens til stigende benyttelse af skattebegunstiget opsparring med stigende indkomst, men samtidig bemærkes en betydelig forskel mellem de to lønmodtagerkategorier. Der synes også at være en vis forskel mellem lejere og husejere i hvert fald for de højere indkomstgruppers vedkommende. Tabellen

kan tolkes som en bekræftelse af den skattebegunstigede opsparings påståede „sociale slagside“, og med den progressive skatteskala er den med ordningerne forbundne skattegevinst selvsagt størst for de højeste indkomstgrupper. På den anden side tyder forskellene mellem de opstillede lønmodtagergrupper på, at den „sociale slagside“ også har en anden dimension. Det er således værd at bemærke, at arbejderne indkomstgruppe for indkomstgruppe ligger væsentlig lavere end funktionærer og tjenestemænd, og at der i alle indkomstgrupper er relativt mange, som ikke benytter de skattebegunstigede opsparingsordninger. Noget kunne således tyde på, at den „sociale slagside“ også går på evnen til at gennemskue skattelovgivning og de med opsparingsordningerne forbundne økonomiske fordele. Denne faktor spiller formentlig også en – omend beskedent – rolle for forskellen mellem ejere og lejere.

I figurerne 4.g.1.–4. er for de i tabel 4.g.3. viste grupper indtegnet sammenhørende værdier af skattebegunstiget opsparring og disponibel indkomst, idet hvert punkt repræsenterer en husstand. Der er udover ophobningen omkring nullinien en vis tendens til sammenklumpning omkring 2.500 kr. i skattebegunstiget opsparring, hvilket skal ses i sammenhæng med reglerne for opsparingsfradrag på selvangivelsen. I korthed gik de ud på, at de samlede fradrag for betalte livsforsikringspræmier, pensions- og enkeforsikringspræmier, indbetalinger på kapitalbindingskonti, samt bidrag til renteforsikring og pensionskasser med begrænset fradragsret ikke måtte overstige 2.500 kr. Derimod faldt indekskontrakter og etableringskonti ikke ind under 2.500 kr.-reglen. Mulighederne for indkomstfradrag af den skattebegunstigede opsparring varierer således fra husstand til husstand, og det er ikke muligt på grundlag af det foreliggende materiale at afgøre, i hvor høj grad den enkelte husstand har udnyttet disse opsparingsordninger. De relativt få husstande med skattebegunstiget opsparring over 2.500 kr. er formentlig husstande, som har udnyttet reglerne særlig intensivt, eller husstande som består af flere personer med selvstændig skatteansættelse, fortrinsvis familier med voksne hjemmehørende børn. Det kan imidlertid ikke afvises, at husstande med skattebegunstiget opsparring mindre end 2.500 kr. har udnyttet reglerne fuldt ud. Derimod er det nok realistisk at antage, at størsteparten af husstandene uden skattebegunstiget opsparring har haft muligheder – omend begrænsede –, men ikke lysten til at udnytte opsparingsordningerne.

Kun relativt få husstande har en negativ skattebegunstiget opsparring som udtryk for ophævelse af ordningerne – evt. i utide. Udover sammenhobnin-

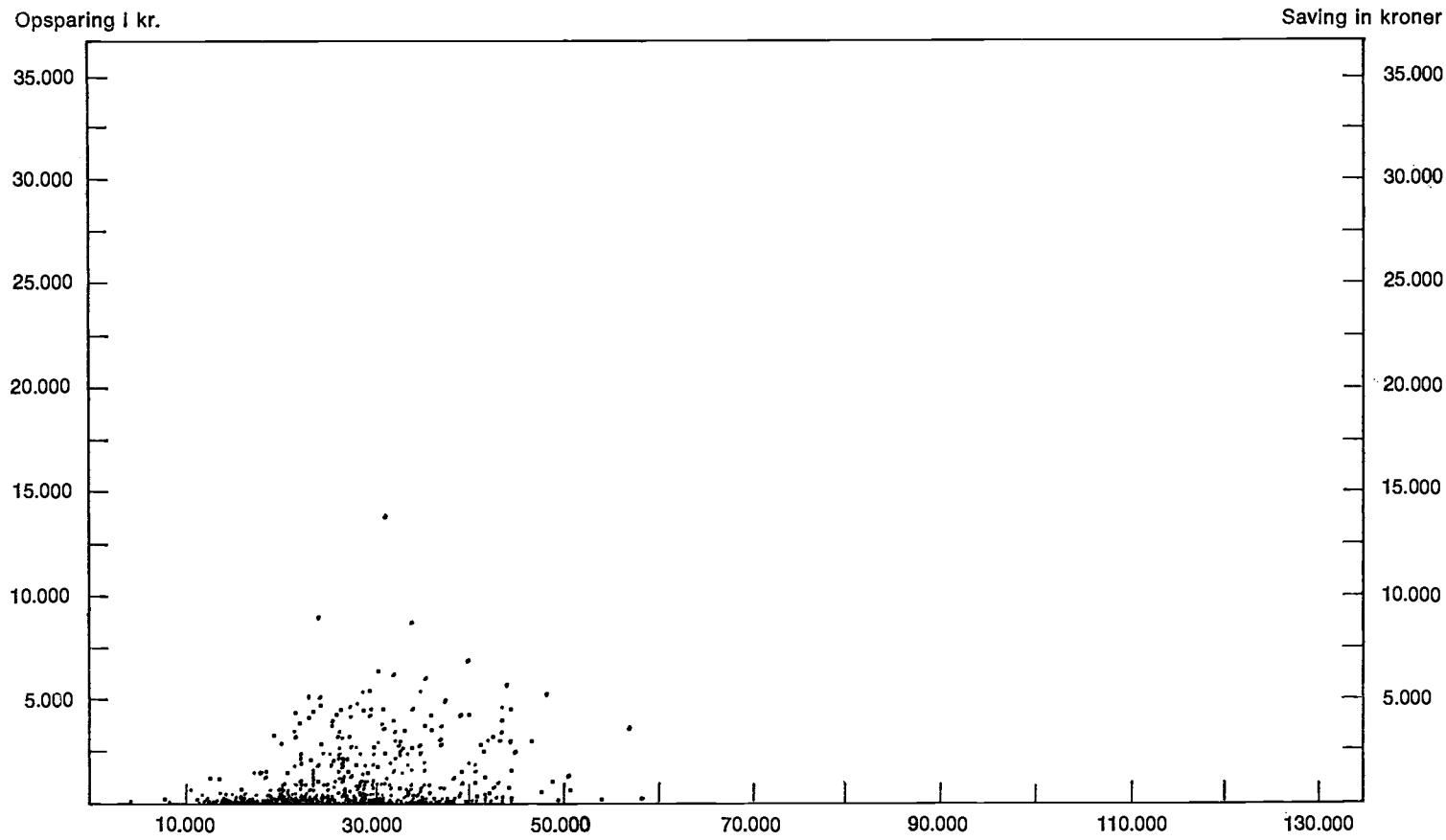
Tabel 4.g.4. **Gennemsnitlig »tvungen« opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.**
(Average "compulsory" saving. 1966)

Disponibel indkomst (kr.)	0- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	267	831	1 108	1 786	2 130	1 364	(2 603)	(1 935)	(4 506)	—	—	1 340
b. Funktionærer og tjenestemænd	260	946	1 708	2 128	2 498	2 964	4 096	5 275	5 732	8 970	(4 369)	3 039
c. Alle i hovedstads- området	265	867	1 300	1 913	2 334	2 317	3 693	4 538	5 650	8 970	(4 369)	2 162
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	440	939	1 335	1 894	1 831	2 699	(1 457)	(669)	—	—	—	1 275
b. Funktionærer og tjenestemænd	609	1 509	2 116	2 317	3 303	4 331	3 430	3 731	5 505	(4 552)	(10 490)	2 783
c. Alle i provinsbyerne ..	475	1 050	1 575	2 066	2 699	3 496	2 906	3 186	5 505	(4 552)	(10 490)	1 844
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	455	1 063	1 541	2 564	(1 725)	(1 726)	(0)	(765)	—	—	—	1 302
b. Funktionærer og tjenestemænd	(202)	1 208	1 960	2 741	5 867	4 868	(6 378)	3 153	(4 916)	—	—	3 436
c. Alle i landkommunerne	447	1 077	1 625	2 626	4 307	3 748	(5 281)	2 813	(4 916)	—	—	1 851
D. Hele landet												
a. Arbejdere	396	946	1 304	1 964	1 993	1 847	2 008	1 521	(4 506)	—	—	1 306
b. Funktionærer og tjenestemænd	405	1 209	1 931	2 297	3 087	3 507	4 140	4 566	5 608	8 023	(5 134)	2 993
c. Alle lønmodtagere	398	1 001	1 485	2 091	2 620	2 793	3 590	3 958	5 556	8 023	(5 134)	1 986

TRANSLATION: see table 3.b.1.

Figur 4.g.5.

»Tvungen« opsparing i arbejderhusstande. Lejere. 1966
"Compulsory" saving for workers. Tenants. 1966.

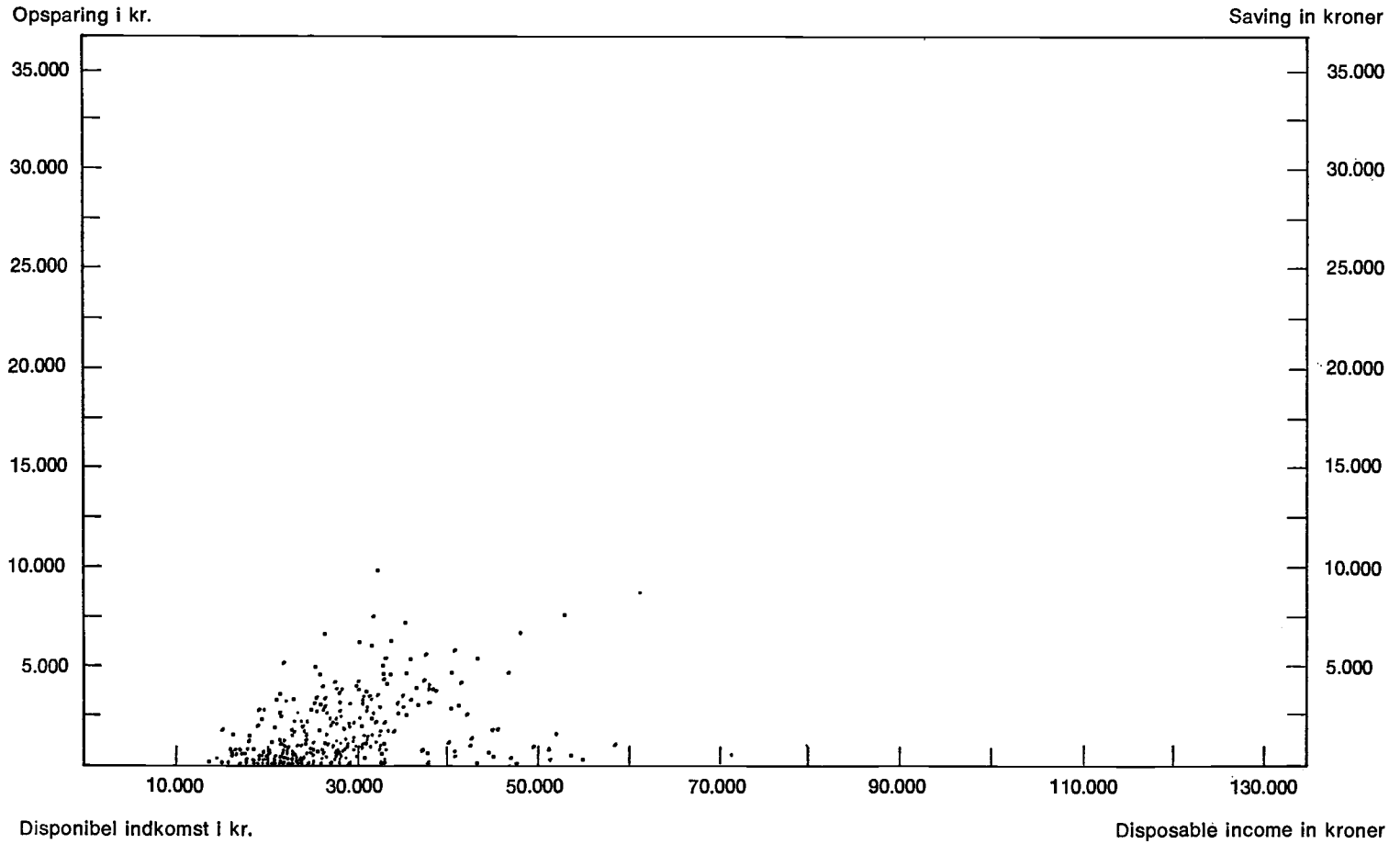
Disponibel indkomst i kr.

Disposablè income in kroner

Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.6. »Tvungen« opsparing i arbejderhusstande. Husejere. 1966
"Compulsory" saving for workers. House-owners. 1966.

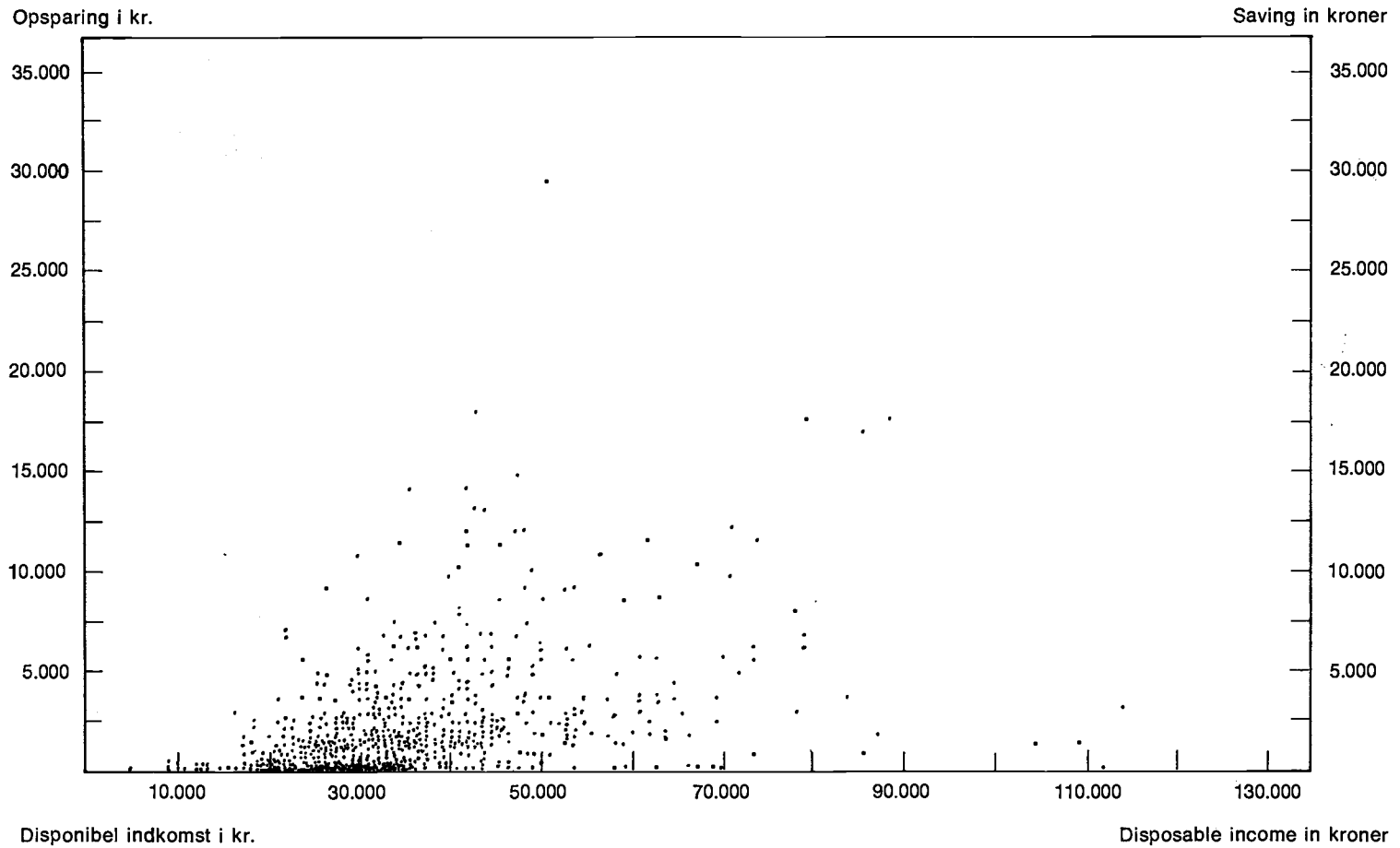

Disponibel indkomst i kr.

Disposable income in kroner

Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

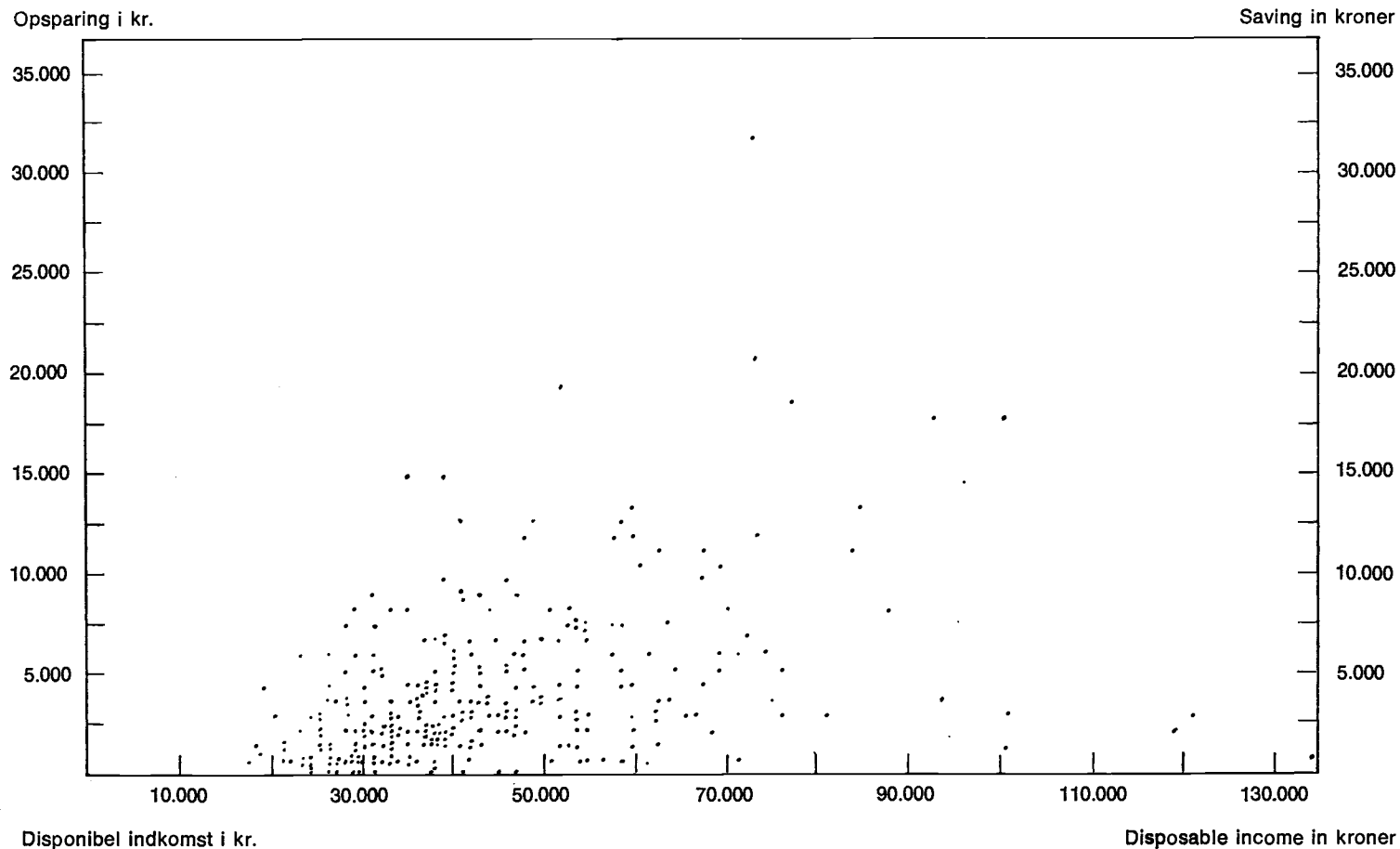
Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.8.

»Tvungen« opsparing i funktionær- og tjenestemandshusstande. Husejere. 1966

"Compulsory" saving for public servants and salaried employees. House-owners. 1966.

Disponibel indkomst i kr.

Disposable income in kroner

Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

gen omkring 0-linien og 2.500 kr.-linien skelnes en svag tendens til positiv indkomstkorrelation. Men forskellen i den gennemsnitlige skattebegunstigede opsparring mellem de forskellige lønmodtagergrupper beror formentlig i hovedsagen på forskelle i den relative hyppighed, hvormed disse opsparingsordninger benyttes.

I tabel 4.g.4. er vist den „tvungne“ opsparring, som hovedsagelig består af nedbringelse af gæld. Der synes at være en klar positiv indkomstkorrelation, og arbejderne ligger gennemgående lavere end funktionærer og tjenestemænd. Ligesom for den skattebegunstigede opsparings vedkommende fremtræder der ikke klare geografiske forskelle.

Figurerne 4.g.5.-8. viser de sammenhørende værdier af „tvungen“ opsparring og indkomst for fire lønmodtagergrupper. 0-værdierne synes ikke så hyppigt forekommende, som tilfældet var for den skattebegunstigede opsparring, og negative værdier forekommer overhovedet ikke. Punktsværmen spreder sig ud med stigende indkomst, idet der dog synes at være en tendens til konstant spredning for de største indkomstgruppers vedkommende. Spredningen synes størst for funktionærer og tjenestemænd, men det er iøvrigt vanskeligt at sammenligne diagrammerne for de to lønmodtagerkategorier, idet arbejderne slet ikke er repræsenteret i de højere indkomstintervaller. 0-værdierne er som ventet hyppigere forekommende for lejere end for husejere (de fleste husejere har jo afdrag på prioritetsgæld), hvor punkterne iøvrigt synes mere jævnt fordelt.

Som den „tvungne“ opsparring her er defineret, forekommer disse tendenser ikke overraskende. Livsforsikrings- og pensionsbidrag kan kun være positive og er hyppigst forekommende blandt funktionærer og tjenestemænd. Enhver nedskrivning af gæld opfattes som positiv opsparring, og da kreditværdigheden alt andet lige må formodes at være størst i de højere indkomstgrupper, vil også denne væsentlige del af den „tvungne“ opsparring være stærkt indkomstkorreleret. Denne sammenhæng er for så vidt falsk, som den „tvungne“ opsparring er karakteriseret af hovedsageligt at være fastlagt i den (de) periode(r), som er gået umiddelbart forud for undersøgelsesperioden og således formentlig kun indirekte påvirket af de økonomiske forhold i selve undersøgelsesperioden. Når der alligevel synes at være en ret stabil og positiv korrelation mellem den „tvungne“ opsparring og indkomsten i samme periode, er årsagen sikkert den ret faste lønstruktur og lønudvikling, som de fleste lønmodtagere har oplevet i 60'erne.

Empiriske undersøgelser over sammenhængen mellem indkomst og alder viser ret betydelige forskelle for de enkelte lønmodtagerkategorier¹. For højere funktionærer og tjenestemænd og i mindre grad for lavere funktionærer og tjenestemænd konstateres en tendens til stigende indkomst med alderen. For arbejdere synes indkomstforløbet derimod at toppe omkring de 40-50 år, hvorefter indkomsten falder. Der er næppe tvivl om, at de gældende lønsystemer medvirker til at fremkalde disse forskelligartede udviklingsforløb. Hertil kommer, at arbejdsløshedsrisikoen er særlig stor for de ældre arbejdere, hvorimod størstedelen af funktionærerne og især tjenestemændene er begunstiget af et fastere ansættelsesforhold. Husstandens forventninger om den fremtidige indkomstudvikling må formodes at spille en central rolle for dens vilje til at påtage sig afdragsforpligtelser ud i fremtiden, og på denne baggrund kan det næppe overraske, at funktionærer og tjenestemænd gennemgående har en større „tvungen“ opsparring end arbejdere, idet dog en del af forskellen som omtalt må tilskrives funktionærernes og tjenestemændenes større livsforsikrings- og pensionsopsparing.

Den „frivillige“ opsparring er vist i tabel 4.g.5. og figurerne 4.g.9.-12. Tabellens gennemsnitligninger viser ikke noget klart mønster, hverken med hensyn til indkomstkorrelation, forskel mellem lønmodtagerkategorier eller geografiske variationer. Gennemsnitstallene er gennemgående små, og end ikke fortegnsvariationerne er systematiske.

Figurerne giver et mere klart billede. Her forekommer såvel store positive som store negative værdier, dog med en vis koncentration omkring nul. Udsvingene vokser med indkomsten, i hvert fald når bortses fra de højeste indkomstintervaller, og der er en nogenlunde ligelig fordeling af punkter over og under nul-linien.

Ligesom for den „tvungne“ opsparring er der en hel del, der taler imod at betragte den „frivillige“ opsparring udelukkende som fremkaldt af de i undersøgelsesperioden gældende økonomiske forhold. Punkterne under 0-linien repræsenterer husstande, som „frivilligt“ har gældsatt sig. Når således en husstand køber en bil på afbetaling i undersøgelsesperioden, indgår restgælden i periodens „frivillige“ opsparring med negativt fortegn og i den (de) følgende periode(r) i den „tvungne“ opsparring med positivt fortegn. Pessimisme med hensyn til den fremtidige indkomstudvikling vil formentlig svække viljen til større „frivillig“ gældsætning og de dermed forbundne afdragsforpligtelser. Man måtte således forvente, at „pessimistiske“ husstande i højere grad end „optimistiske“ husstande enten forsøger at selvfinansiere køb

¹ Se t. eks. Statistiske Undersøgelser nr. 6, 1962: Lønmodtagerindkomster, fordeling og sammensætning.

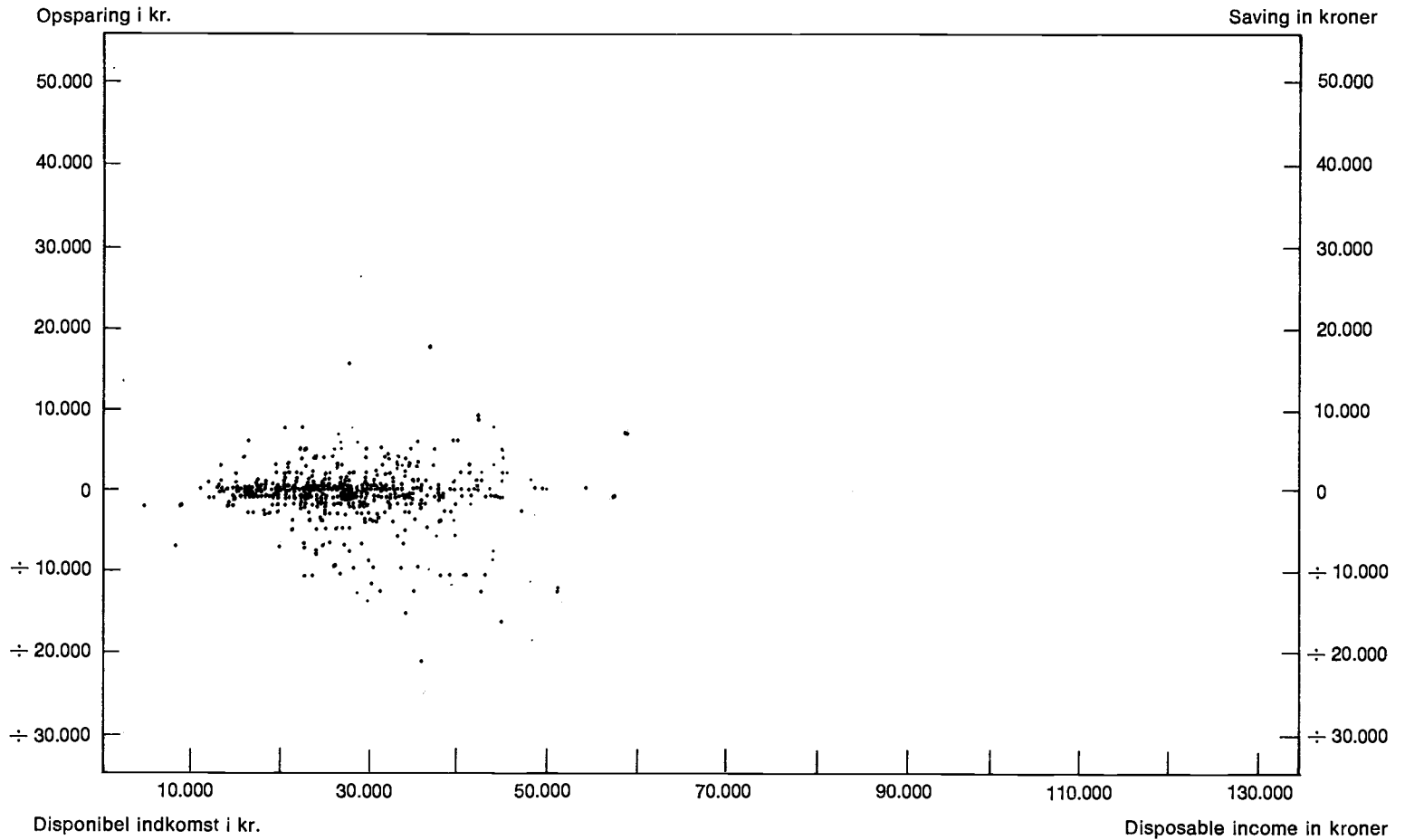
Tabel 4.g.5. Gennemsnitlig »frivillig« opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1966.
(Average "voluntary" saving. 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	-0 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- 49999	50000- 59999	60000- 79999	80000- 99999	100000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	kr. pr. husstand											
A. Hovedstadsområdet												
a. Arbejdere	÷93	÷165	÷325	÷719	÷991	÷1 648	(509)	(÷283)	(÷5 317)	-	-	÷570
b. Funktionærer og tjenestemænd	÷1 390	181	÷207	÷432	÷767	1 024	÷1 181	÷391	÷1 534	2 147	(31 456)	117
c. Alle i hovedstads- området	÷506	÷55	÷287	÷612	÷867	÷56	÷725	÷367	÷1 789	2 147	(31 456)	÷237
B. Provinsbyerne												
a. Arbejdere	÷115	198	÷996	÷453	206	715	(÷4 602)	(÷3 938)	-	-	-	÷352
b. Funktionærer og tjenestemænd	281	819	÷723	÷222	÷384	862	÷1 188	946	9 451	(13 269)	(25 695)	558
c. Alle i provinsbyerne ..	÷34	319	÷912	÷359	÷142	787	÷2 094	76	9 451	(13 269)	(25 695)	÷8
C. Landkommunerne												
a. Arbejdere	572	182	155	÷1 119	(3 369)	(3 971)	(÷5 075)	(11 825)	-	-	-	256
b. Funktionærer og tjenestemænd	(÷1 034)	÷50	419	÷8	÷2 503	÷1 138	(1 737)	1 748	(8 573)	-	-	458
c. Alle i landkommunerne	524	160	208	÷732	÷291	683	(565)	3 184	(8 573)	-	-	308
D. Hele landet												
a. Arbejdere	101	97	÷500	÷701	÷266	÷394	÷1 715	÷187	(÷5 317)	-	-	÷302
b. Funktionærer og tjenestemænd	÷669	416	÷356	÷285	÷753	748	÷835	261	1 830	4 530	(30 736)	313
c. Alle lønmodtagere	÷50	163	÷458	÷542	÷544	256	÷1 062	171	1 492	4 530	(30 736)	÷54

TRANSLATION: see table 3.b.1.

Figur 4.g.9.

»Frivillig« opsparing i arbejderhusstande. Lejere. 1966
"Voluntary" saving for workers. Tenants. 1966.

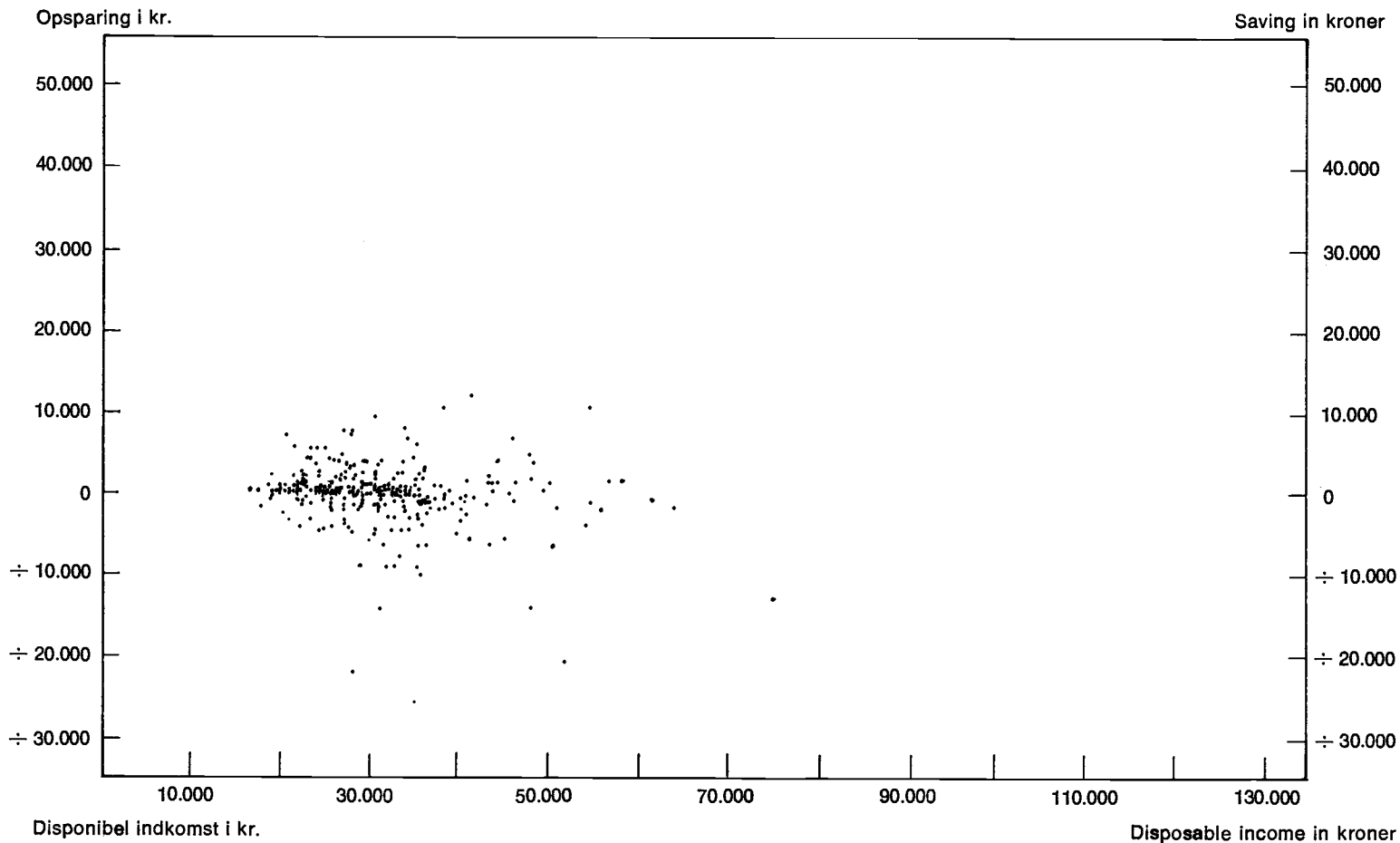
Disponibel indkomst i kr.

Disposable income in kroner

Anm.: se figur 4.g.1.

General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.10. »Frivillig« opsparing i arbejderhusstande. Husejere. 1966
"Voluntary" saving for workers. House-owners. 1966.

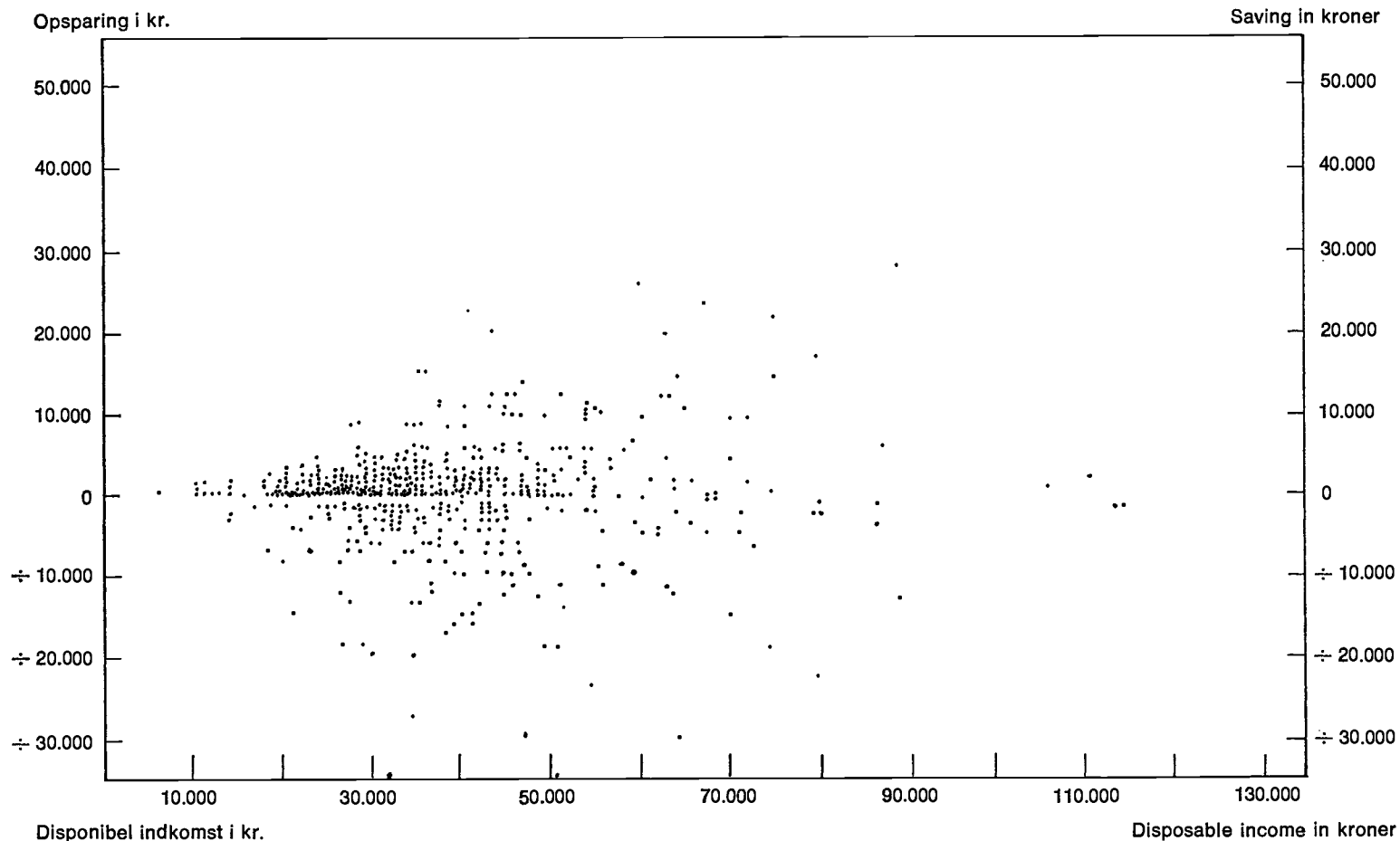

Disponibel indkomst i kr.

Anm.: se figur 4.g.1.

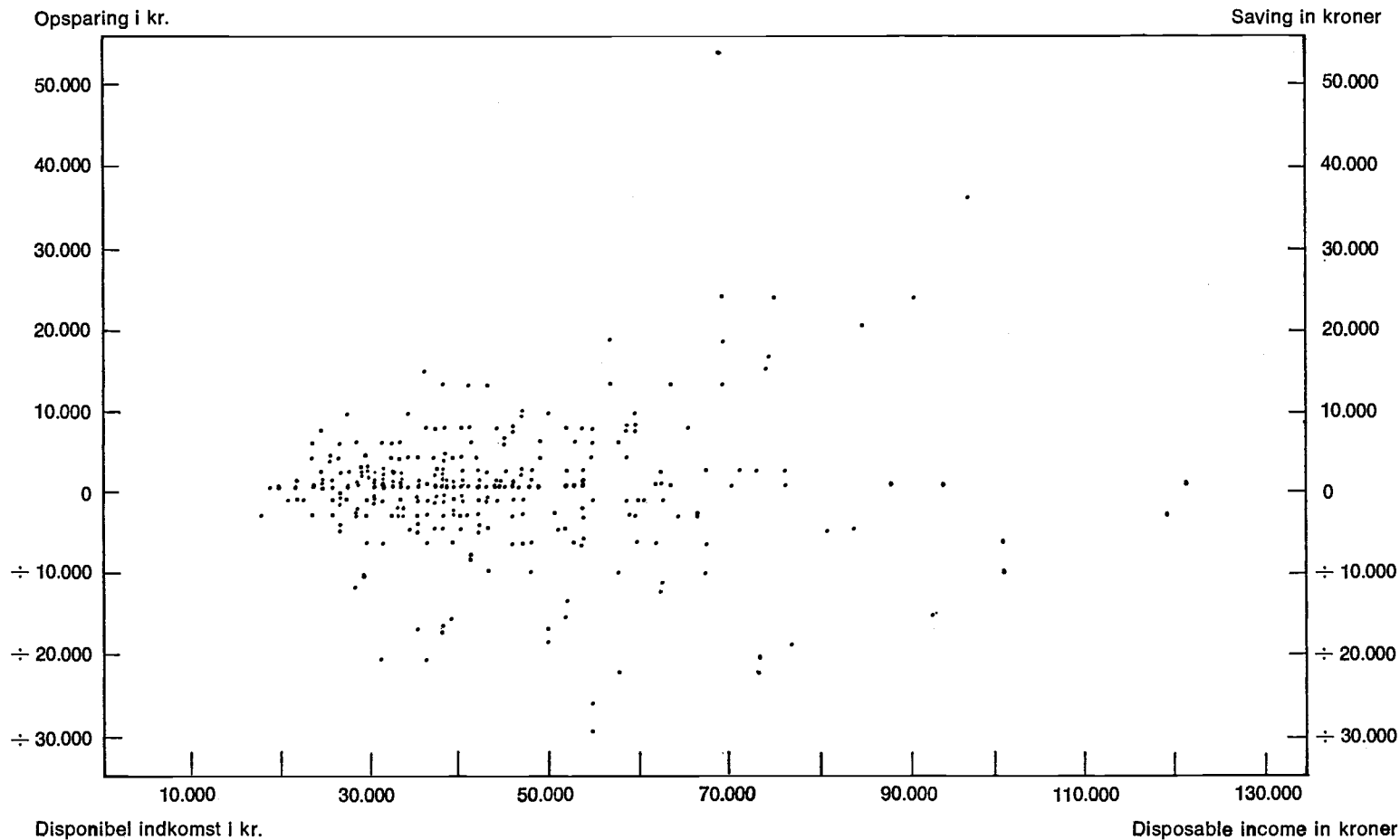
General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.11. »Frivillig« opsparing i funktionær- og tjenestemandshusstande. Lejere. 1966
"Voluntary" saving for public servants and salaried employees. Tenants. 1966.

Anm.: se figur 4.g.1.
General note: see figur 4.g.1.

Figur 4.g.12. »Frivillig« opsparing i funktionær- og tjenestemandshusstande. Husejere. 1966
"Voluntary" saving for public servants and salaried employees. House-owners. 1966.

Anm.: se figur 4.g.1.

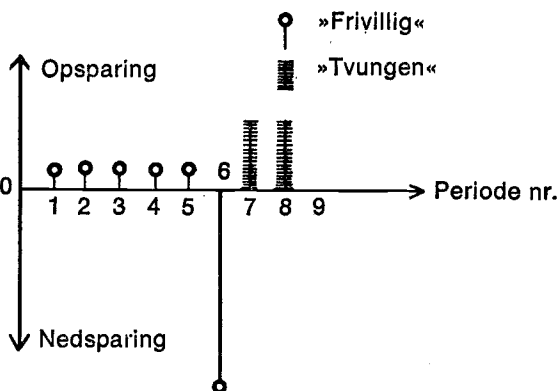
General note: see figur 4.g.1.

af langvarige goder gennem øget „frivillig“ opsparing eller helt opgiver at anskaffe de pågældende langvarige goder. En antagelse om arbejderhusstande som mindre optimistiske end funktionær- og tjenestemandshusstande ville således bestyrkes, såfremt spredningen i punktsværmene under hensyn til indkomsten er mindst for arbejderne. Blandt andet på grund af den forskellige indkomstfordeling for de to lønmodtagerkategorier er det vanskeligt at afgøre dette spørgsmål ud fra de her viste diagrammer. Empiriske undersøgelser viser imidlertid, at funktionærer og tjenestemænds forbrugsmønster i højere grad end arbejderne er præget af langvarige goder, hvilket sættes i forbindelse med den her omtalte forskel i fremtidsvurdering.

Derimod tyder diagrammerne som nævnt på væsentlige forskelle mellem de forskellige indkomstgrupper. Kreditværdigheden, opsparingsevnen og vel også „optimismen“ er størst i de højeste indkomstgrupper.

Der er således en vis forbindelse mellem den „frivillige“ og „tvungne“ opsparing, i hvert fald for så vidt angår anskaffelser af varige goder. I skema 1 er vist, hvorledes forbindelsen kan beskrives for et langvarigt forbrugsgode, f. eks. en bil.

Skema 1. Finansiering af langvarige forbrugsgoder.

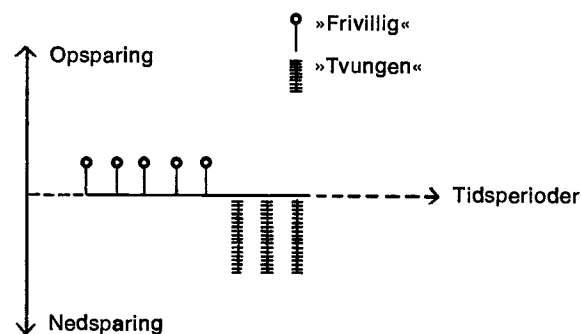

I de fem første perioder foretages en „frivillig“ positiv opsparing til udbetalingen. I 5. periode foretages anskaffelsen, hvorved den i de foregående perioder opsparede kapital anvendes til udbetaling, samtidig med at restgælden stiftes. Den samlede negative opsparing er således lig anskaffessummen, illustreret ved den lodrette streg under 0-linien. I de følgende perioder afdrages restgælden ved „tvungen“ opsparing. Antallet af perioder og opsparingens respektive

nedsparingens størrelse i de enkelte perioder kan selvsagt variere. Opsparingen i de første perioder kan udeblive, hvis udbetaling ikke kræves til anskaffelse af det pågældende gode, eller hvis udbetalingen præsteres af den løbende indtægt i den periode, hvor anskaffelsen finder sted. Det samme gælder, hvis udbetalingen finansieres via låntagning i anskaffelsesperioden.

Det ses endvidere, at det her anvendte opsparingsbegreb indebærer en inkonsekvens med hensyn til livsforsikrings- og pensionsordninger, idet indbetalingerne opfattes som opsparing, medens udbetalinger registreres som indkomst i stedet for negativ opsparing. Skematisk burde opsparingsforløbet være:

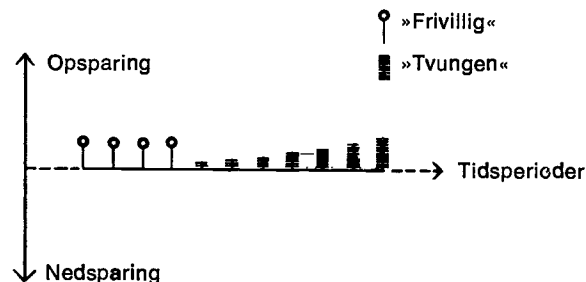
Skema 2. Opsparingsforløbet i forbindelse med livs- og pensionsforsikring.

I tilfælde med formuegoder (f. eks. fast ejendom) påvirkes opsparingen i undersøgelsesperioden ikke, idet den opsparede udbetaling og restgæld modsvares af en lige så stor formueforøgelse (anskaffelsesprisen).

Kun den del af udbetalingen, som evt. er opsparret i undersøgelsesperioden, registreres som positiv „frivillig“ opsparing. Køb af fast ejendom er karakteriseret af udelukkende positive opsparingsbeløb. Normalt vil afdragens størrelse vokse med tiden, indtil prioritetsgæld er endeligt afdraget.

Skema 3. Opsparingsforløbet i forbindelse med erhvervelse af fast ejendom.

Disse stærkt forenklede udviklingsforløb for nogle centrale opsparingsposter antyder nogle væsentlige svagheder ved analysedataet. Der vil ofte være en snæver forbindelse mellem den „frivillige“ og den „tvungne“ opsparing, selv om de tidsmæssigt registreres i forskellige perioder. Der er ligeledes en nøje sammenhæng mellem opsparingsposter og forbrugsudgifter såvel i den betragtede periode som i de foregående. Ved tværnsnitanalyser som denne skæres disse forbindelser over, hvorved det dynamiske element forsvinder. En hel del taler for at betragte den enkelte husstands opsparing som et udviklingsforløb, hvor nettoopsparingen i visse perioder er negativ og i andre positiv. Husstande med stor negativ opsparing i en periode vil i de følgende perioder præstere en stor positiv – og især „tvungen“ – opsparing. Omvendt skulle hovedparten af husstande med stor positiv opsparing i en periode være karakteriserede ved en stor negativ opsparing i den (de) periode(r), som gik umiddelbart forud. At udsvingene vokser med stigende indkomst hænger bl. a. sammen med indkomstforventningerne og den ret nøje forbindelse, der alt andet lige må formodes at bestå mellem indkomst og kreditværdighed.

Disse ræsonnementer taler for, at opsparingen for, den enkelte husstand over en længere periode vil tendere mod nul, hvorfor man også måtte forvente, at den gennemsnitlige opsparing ved tværnsnitanalyser ville ligge omkring nul. Når dette ikke er tilfældet, skyldes det i første række – men ikke udelukkende den anvendte begrebsafgrænsning. Som

omtalt indgår indbetalinger – men ikke udbetalinger – i forbindelse med livsforsikrings- og pensionsordninger i opsparingsbegrebet, og også den skattebegünstigede opsparing synes overvejende at virke positivt på opsparingen. Endvidere modregnes afskrivninger på fast ejendom ikke i opsparingsbegrebet, hvorved også køb eller besiddelse af fast ejendom sjældent giver anledning til registrering af negativ opsparing. Hertil kommer, at den enkelte husstand formentlig vil forsøge at oparbejde en vis likvid beholdning til modgåelse af pludseligt opståede økonomiske vanskeligheder, og når det ønskede mål er nået, kan der være opstået egentlige opsparingsvaner, som sammen med ønsket om at fastholde de likvide beholdningers realværdi kan føre til fortsat opsparing. Der vil ligeledes, formentlig ofte i forbindelse med store uforudsete eengangsindtægter, blive foretaget en vis tilsigtet opsparing, som heller ikke i det lange løb vil blive anvendt til forbrug. Ønsket om at efterlade mest muligt til arvingerne vil også trække i retning af fortsat positiv nettoopsparing.

Afgørende er imidlertid, at analysen af opsparingsstrømmen vanskeliggøres, når den som her begrænses til en enkelt periode. I modsætning til kontantkøb af forbrugsgoder (især de kortvarige) spiller de økonomiske forhold i perioderne forud for den betragtede og forventningerne til de kommende en afgørende rolle, såvel for opsparingens størrelse som for dens sammensætning.

4.h. Konsumkredit

Opsparingsbegrebets afgrænsning er allerede behandlet i kapitel 2, og diskussionen skal ikke gentages her. Blot skal det bemærkes, at ændringer i afbetalings- og kontogæld indgår i opsparingsbegrebet i 1966- og 1963-undersøgelsen i modsætning til 1955-undersøgelsen.

I alt havde de 1.717 husstande pr. 31.12. 1966 512 afbetalingsgældsposter og 300 kontogældsposter, svarende til henholdsvis 30 og 17 gældsposter pr. 100 husstande, jfr. tabel 4.h.1. En summarisk gennemgang af materialet viste, at ca. 85 pct. af husstandene med afbetalingsgæld, svarende til ca. 435 husstande, kun havde een afbetalingsgældspost, medens kun 1 pct. havde 3 afbetalingsgældsposter eller mere. De 512 afbetalingsgældsposter skal således fordeles på mellem 25 og 30 pct. af alle lønmodtagerhusstande.

Antallet af afbetalingsgældsposter pr. 100 husstande synes at være størst i mellemindkomstgrupperne for såvel arbejdere som funktionærer og tjenestemænd. Der kan imidlertid konstateres betydelige niveauforskelle disse grupper imellem. Arbejderne ligger således indkomstgruppe for indkomstgruppe omkring dobbelt så højt som funktionærer og tjenestemænd. I f. eks. indkomstgruppen 30–39.999 kr. er antallet af afbetalingsgældsposter pr. 100 husstande for de to kategorier henholdsvis 51 og 22. Hertil kommer de geografiske forskelle, som fremgår af 1955¹- og 1963²-analyserne, hvorefter afbetalingshyppigheden stiger med stigende urbaniseringsgrad.

Antallet af kontogældsposter pr. 100 husstande udviser et noget andet billede end for afbetalingsvedkommende. Indkomsteffekten er også her klar omend mindre udpræget, og forskellen mellem arbejdere på den ene side og funktionærer og tjenestemænd på den anden er helt udvisket.

Den gennemsnitlige afbetalingsgæld for samtlige lønmodtagerhusstande var pr. 31.12. 1966 789 kr., medens kontogælden var 170 kr. Der har kunnet konstateres en klar positiv indkomstkorrrelation for begge kreditformer indenfor alle de her behandlede grupper. Af tabel 4.h.1. ses tillige en tydelig forskel mellem arbejdere og funktionærer, som svarer ganske godt til forskellen i hyppigheden af afbetalingsgældsposter. Forskellen mellem arbejdere og funktionærer synes således alene at bero på forskelle i hyppigheden, hvormed de to grupper benytter sig af afbetalingskøb, medens den relative fordeling af afbetalingsgældens størrelse formentlig er nogenlunde ens i de to grupper.

Også for kontogældsbeløbene er der en klar omend mindre udpræget – positiv indkomstkorrrela-

tion. Indkomstgruppe for indkomstgruppe ligger de to lønmodtagerkategorier på samme niveau. For den samlede konsumkredit (afbetalingsgæld + kontogæld) må man således konkludere, at arbejdere – den positive indkomstkorrrelation, den geografiske fordeling og de gennemgående lavere indkomster taget i betragtning – formentlig er noget mindre tilbageholdende overfor kreditkøb end funktionærer og tjenestemænd.

Disse resultater skal kort suppleres med mere detaljerede analyser på grundlag af 1963-undersøgelsen, idet der iøvrigt henvises til bilagstabellerne.

Af bilagstabel II.9. fremgår, at de 957 husstande tilsammen havde henholdsvis 29 og 9 pct. afbetalings- og kontogældsposter den 31.12. 1963. Ud over de på grundlag af 1966-materialet fundne sammenhænge viser bilagstabellen ret betydelige geografiske forskelle, især hvad angår kontogælden, som er yderst sjældent forekommende udenfor hovedstadsområdet. Hyppigheden af afbetalingsgæld er størst i de mellemste indkomstgrupper med toppunkt i indkomstgruppen 20–30.000 kr.

Den gennemsnitlige afbetalingsgæld pr. 31.12. 1963, som for samtlige lønmodtagerhusstande udgjorde 617 kr., jfr. bilagstabel II.10., synes at toppe i en højere indkomstgruppe, hvilket sikkert skyldes, at den relativt dyre bil er stadigt hyppigere forekommende, når man bevæger sig fra eet indkomstinterval til et højere. Den gennemsnitlige kontogæld varierer ligesom hyppigheden af kontogæld meget stærkt mellem de geografiske områder.

Man har yderligere analyseret den i løbet af 1963 betalte afbetalingsudgift, d.v.s. summen af udbetalinger og afdrag på alle i 1963 eksisterende afbetalingskontrakter. I bilagstabel II.11. vises det procentvise antal husstande, som i 1963 havde afbetalingsudgifter, fordelt på vareart. Det ses, at forskellen mellem de to stillingsgrupper er et generelt træk for alle geografiske områder og varearter, omend forskellen varierer i størrelse. Geografisk ligger hovedstadsområdet og landdistrikterne noget højere end provinsbyerne og blandt de større varer ligger møbler noget lavere end biler, husholdningsredskaber, radio m.v., bl.a. sikkert fordi møbler i stor udstrækning også sælges på konto.

For samtlige lønmodtagerhusstande var den gennemsnitlige afbetalingsudgift 631 kr. svarende til 2,6 pct. af den disponible indkomst, jfr. bilagstabel

1. Jfr. Børge Barfod: „Konsumkredit i Danmark“, Sekretariatet for Danmarks Erhvervsfond. Handelsministeriet 1960.

2. Jfr. bilagstabel 11.9–12.

Tabel 4.h.1. Afbetalingsgæld og kontogæld pr. 31/12 1966 og ændringer heri i løbet af 1966. Kr. pr. husstand. Antal gældsposter pr. 100 husstande.

(Hire-purchase debt and "deferred payment" debt on 31. december 1966 and changes in this in the course af 1966. Kr. pr. household. Number of debt items pr. 100 households).

	Afbetalingsgæld pr. 31/12 1966	Stigning i afbetalingsgæld i løbet af 1966	Kontogæld pr. 31/12 1966	Stigning i kontogæld i løbet af 1966
	1	2	3	4
kr. pr. husstand				
A. Gældsbeløb og ændringer:				
a. Alle	789	130	170	14
b. Arbejdere	815	125	123	13
c. Funktionærer og tjenestemænd	750	137	239	16
antal gældsposter pr. 100 husstande				
B. Antal gældsposter pr. 100 husstande:				
a. Alle	30	38	17	18
b. Arbejdere	39	50	15	17
c. Funktionærer og tjenestemænd	21	28	19	18

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: hire-purchase debt 31. december 1966; 3: "deferred payment" debt 31. december 1966; 2 and 4: increase (+) or decrease in debt during 1966. - *Front column*, A: amount and changes in kr. per household; B: number of debt items per 100 households in the group; a: all households; b: workers only; c: public servants and salaried employees only.

Tabel 4.h.2. Antal afbetalings- og kontogældsposter pr. 100 husstande og den gennemsnitlige afbetalings- og kontogæld i 6 indkomstgrupper 31/12 1966.

(Number of hire-purchase and "deferred payment" debt items per 100 households and average hire purchase debt and "deferred payment" debt 31. december 1966).

Disponibel indkomst (kr.)	-0 19999	20000- 29999	30000- 39999	40000- 49999	50000- 79999	80000 og derov.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7
A. Antal afbetalingsgældsposter pr. 100 husstande							
a. Arbejdere	18	36	51	52	79	-	39
b. Funktionærer og tjenestemænd ..	8	19	22	25	25	13	21
c. Alle lønmodtagere	15	30	35	33	29	13	30
B. Antal kontogældsposter pr. 100 husstande							
a. Arbejdere	12	12	22	23	28	-	15
b. Funktionærer og tjenestemænd ..	2	16	21	22	26	14	19
c. Alle lønmodtagere	9	13	21	22	26	14	17
C. Afbetalingsgæld pr. 31/12 1966							
a. Arbejdere	94	589	1 098	2 122	3 485	-	815
b. Funktionærer og tjenestemænd ..	58	424	610	929	1 527	874	750
c. Alle lønmodtagere	87	550	883	1 372	1 799	874	789
D. Kontogæld pr. 31/12 1966							
a. Arbejdere	81	75	171	242	586	-	123
b. Funktionærer og tjenestemænd ..	10	79	185	251	543	959	239
c. Alle lønmodtagere	67	76	178	245	552	959	170

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-6: income groups; 7: total. - *Front column*, A: number of hire-purchase debts per 100 households; B: number of "deferred payments" debt items per 100 households; C: average hire-purchase debt 31. december 1966; D: average "deferred payment" debt 31. december 1966. - a: workers; b: public servants and salaried employees; c: all wage and salary earners.

II.12. Heraf tegner afbetalingsudgiften på bil sig alene for lidt over halvdelen, nemlig 1,5 pct., hvorefter følger radio, tv. m.v. med 0,4, møbler med 0,3 og husholdningsredskaber med 0,2. Med få og mindre væsentlige undtagelser går denne rækkefølge igen indenfor de enkelte lønmodtagergrupper.

4.i. Sammenfatning

Den væsentligste faktor til forklaring af opsparingen synes at være indkomsten. Der kan konstateres en klar positiv indkomstkorrelation for den gennemsnitlige opsparring ligesom spredningen omkring gennemsnittet vokser med stigende indkomst.

Ligeledes er opsparingen indkomstgruppe for indkomstgruppe større for funktionærer og tjenestemænd end for arbejdere. Dette gælder dog ikke for alle opsparingsposters vedkommende. Opsparingen i eget hus følger snarere husejerprocenten, som er størst for arbejderne, og det samme gælder opsparingen i sommerhus, idet sommerhusprocenten er størst for funktionærer og tjenestemænd. Livsforsikrings- og pensionsbidrag bidrager stærkt til den nævnte forskel mellem de to lønmodtagerkategoriers samlede opsparring, hvilket nok i første række skal ses på baggrund af de forskelligartede lønsystemer. Endvidere kan en del af forskellen forklares ved arbejderhusstandenes gennemgående større forsørgerbyrde og det af aldersforskellen betingede svagere opsparingsmotiv. Tilbage står dog en „uforklaret“ forskel mellem de to lønmodtagerkategorier, som bl.a. må formodes at hænge sammen med forskelle i de to gruppers forventninger til den fremtidige indtjening.

En væsentlig del af de konstaterede geografiske forskelle må tilskrives materialets uensartede sammensætning med hensyn til husejere og sommerhusejere. Ligeledes varierer afbetalingshandelen stærkt mellem de geografiske områder.

Husejernes gennemgående større opsparring end lejernes kan kun delvis forklares ved det forhold, at opsparingen i eget hus indgår i opsparingsbegrebet. Det har på grund af de to gruppers stærkt uensartede sammensætning med hensyn til væsentlige kriterier som lønmodtagerkategori, husstandssammensætning og alder ikke været muligt at foretage en intensiv analyse af forskellene, men de foreliggende tal tyder på, at de går igen for alle opsparingsposters vedkommende.

Forsørgerbyrden synes at være en meget væsentlig faktor for opsparingens størrelse. Forskellene er så udprægede, at de kun delvis kan forklares ved grup-

pernes uensartede sammensætning med hensyn til relevante faktorer.

Opsparing i fast ejendom samt livsforsikrings- og pensionsindbetalinger udgør op imod to trediedele af den samlede opsparring.

En fordeling på institutionelt bestemte hovedposter viste forskelligartede funktionssammenhænge, hvilket formentlig bl.a. skyldes, at de forskellige opsparingsformer ikke opleves på samme måde af husstandene.

Herudover forsøgte en grov fordeling af opsparingen efter motiv, idet den samlede opsparring fordeltes på skattebegunstiget, „tvungen“ og „frivillig“ opsparring. Ved hjælp af plotdiagrammer vistest det, hvorledes de to første overvejende var positive, medens den „frivillige“ opsparring antog såvel store negative som store positive værdier. Især for den frivillige opsparring fremtrådte væsentlige forskelle mellem de to lønmodtagergrupper, idet arbejderne i højere grad end funktionærer og tjenestemænd „klumpede“ sig sammen omkring nul, hvilket blev sat i forbindelse med en formodning om arbejderens gennemgående mindre optimistiske forventninger til den fremtidige indtjening. For den skattebegunstigede opsparings vedkommende kunne der ligesom ved den „tvungne“ opsparring konstateres en stærk positiv indkomstkorrelation, samtidig med at funktionærer og tjenestemænd gennemgående lå højere end arbejdere.

Endelig diskuteredes hensigtsmæssigheden at tværnsnitsanalyser for opsparring, idet det påpegedes, at opsparingens størrelse såvel som sammensætning i væsentlig grad determineres af økonomiske forhold, der ligger forud for undersøgelsesperioden samt forventningerne til fremtiden. Den enkelte husstands opsparring vil, som antydet i opsparingsfordelingerne, variere stærkt over tiden i takt med udviklingen i husstandens økonomiske og øvrige forhold. Denne tværnsnitsanalyse, som væsentligst bygger på beregnede gennemsnit, afskærer ikke alene den tidsmæssige forbindelse mellem udviklingen i de enkelte opsparingsposter, men tillige sammenhængen mellem opsparingen, forbrug og indkomst.

Seve afgrænsningen af opsparingsbegrebet indeholder et stort mål af vilkårlighed, og det er tvivlsomt, om der findes en tilfredsstillende løsning på problemet. I nærværende analyse er forsøgt at nå frem til homogene grupper af opsparring, og analysere disse. Når dette ikke kan siges at være lykkedes fuldt ud, må det i første række tilskrives, at analysen er begrænset til selve opsparingsbeløbene, hvorved forbindelsen til forbrugs- og indkomstudvikling er afskåret.

Tabel 4.1.1. **Den procentvise sammensætning af opsparingen. Alle lønmodtagere 1966, 1963 og 1955.**
 (Types af saving as per cent of total saving. All wage and salary earners. 1966, 1963 og 1955).

	1966	1963	1955
		pct.	
A. Opsparing i fast ejendom	39	37	42
B. Livsforsikrings- og pensionsindbetaling	24	27	37
C. Øvrige opsparing	37	36	21
A-C Samlet opsparing	100	100	100

Saving in households of wage and salary earners 1966

In 1967 the Statistical Department carried out a sample survey of the expenditure and savings of Danish households of wage and salary earners for the year 1966. Similar surveys have been carried out for the years 1955 and 1963, and comparable results from these surveys are to some extent included in this report.

The survey comprised a total of 2000 households selected in two stages: at the first stage, municipalities (and tax collection districts in the capital) were selected after stratification, and at the second stage, households within the municipalities were selected. The survey was carried out by means of interviewers.

The questionnaires contained the following two categories of information: 1. detailed information about the income in 1966 of the individual members of the households, 2. detailed information about the use of the income in 1966 for consumption and saving.

This questionnaire made it possible to check the correctness of the information received, since net changes in the property and debt items in the course of the year must equal the difference between income and consumption. Already when they collected the information, the interviewers could ensure that the most conspicuous discrepancies were corrected, and in the subsequent revision further corrections could be made. There is reason to presume that, particularly as far as savings are concerned, a better quality of the replies has been achieved than would otherwise have been possible.

The saving concept used is defined as the net change in property and debt items in 1966. The more exact content of this concept naturally cannot be determined until a number of delimitation problems have been solved. Of such problems the following three will be discussed in chapter 2: 1. Are capital gains and losses in connection with holdings of stocks and bonds and real property to be included in the saving concept? In the Danish survey it has been decided to include only realized capital gains. 2. How are purchases of durable consumer goods and instalments on hire-purchase debt to be placed? In this and corresponding surveys abroad the main rule for purchases of durable goods is that the whole purchase price is regarded as consumption expenditure at the time when the purchase is made, and instalments on hire-purchase debt are regarded as savings, like other repayment of debt; in the Danish 1955-survey, however, it was decided to enter only the down payment in respect of the durable good in question as consumption at the time the purchase is made; consequently the subsequent instalments on

the balance of the debt are also entered as consumption. 3. How are inheritances and gifts to be treated? In the Danish survey such extraordinary payments are entered as income to the recipient, and not, as in many surveys in other countries, as negative saving. In this connection it may be mentioned that in the analysis of the Danish survey, households whose income from inheritance or gifts amounted to more than 15 per cent of their total income have been kept out of the survey.

The most important factor in explaining saving seems to be income. There is a clear positive income correlation for average savings, and also the distribution of savings tends to flatten out with rising income.

Also savings are higher income group by income group for salaried employees and public servants than for wage earners. However, this does not apply to all saving items. Saving in own house is more likely to follow the house-owner percentage, which is highest for wage earners, and this is also true of saving in summer cottage, the summer cottage percentage being highest for salaried employees and public servants. Life assurance and pension premiums contribute very much to the mentioned difference between the total saving of the two categories of wage and salary earners, which must probably first and foremost be seen on the background of the different wage systems. Moreover, part of the difference can be accounted for by the generally higher number of dependants of wage earning households and the weaker motivation for saving determined by the age difference. However, there still remains an "unexplained" difference between the two categories of wage and salary earners, which must be supposed to have something to do with, for instance, differences in the expectations of future earnings in the two groups.

A substantial part of the geographical differences found must be ascribed to the heterogeneity of the material with regard to house owners and summer cottage owners. Also the hirepurchase trade varies strongly from one geographical area to another.

The generally higher savings of house owners than of tenants can only partly be explained by the fact that saving in own house is included in the saving concept. Owing to the great heterogeneity of the two groups with regard to important criteria such as wage or salary earner, composition of household and age it has not been possible to undertake an intensive analysis of the differences, but the existing figures

seem to shown that they occur in all items of saving.

If the material is distributed by type of household, the bread-winning burden seems to be a very important factor for the size of saving. However, the differences are so marked that they can only partly be explained by the heterogeneity of the groups with regard to relevant factors.

Saving in real property and life assurance and pension contributions account for almost two thirds of total savings.

Types of saving as per cent of total saving
All wage and salary earners. 1966 and 1963

	1966	1963
	per cent	
A. Saving in real estate	39	37
B. Life insurance and pension payments	24	27
C. Other saving	37	36
A.-C. Total saving	100	100

A distribution by institutionally defined main items showed different correlations probably due to e.g. the fact that the different forms of saving are not experienced in the same way by the households.

Moreover, it was attempted to undertake a rough breakdown of savings by motivation, total savings being distributed by tax-favoured, "compulsory" and "voluntary" saving. By means of plot charts it was shown how the first two types were mainly positive, while the "voluntary" saving assumed both great negative and great positive values. Particularly in the case of voluntary saving considerable differences

emerged between the two groups of wage and salary earners, wage earners clustering about zero to a higher extent than salaried employees and public servants, which was explained by an assumption of wage earners being on the whole less optimistic with regard to future earnings. In the case of the tax-favoured saving, as in the case of compulsory saving, a strong positive income correlation was found, salaried employees and public servants being generally at a higher level than wage-earners.

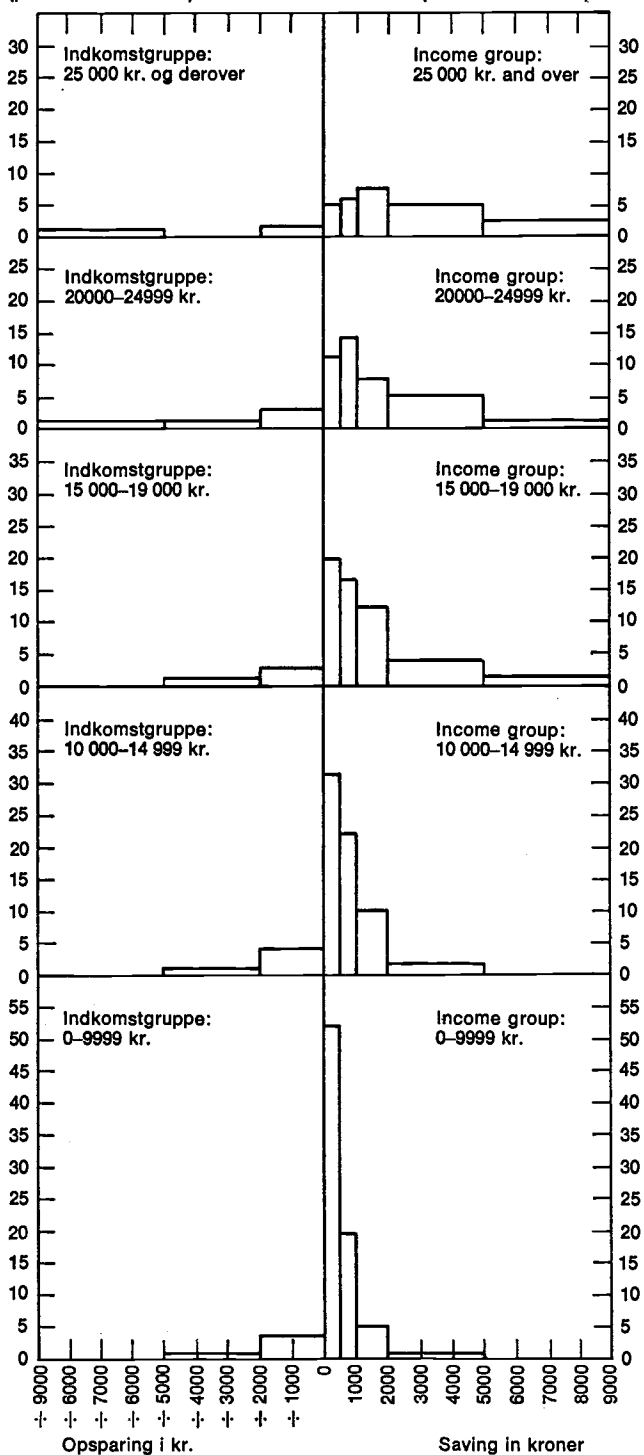
Finally, the expediency of cross section analyses for saving was discussed, it being pointed out that the size of saving as well as its composition is to a considerable extent determined by economic factors prior to the survey period and by expectations. The saving of the individual household will, as suggested in the saving distributions, vary strongly over time in step with the development in the economic and other conditions of the household. This cross-sectional analysis, which is mainly based on estimated averages, not only cuts off the time connection between the development in the individual saving items, but also the connection between saving, consumption and income.

Even the delimitation of the saving concept contains a great measure of arbitrariness, and it is doubtful whether a satisfactory solution of the problem exists. In the present analysis it has been attempted to arrive at homogeneous groups of saving, and analyze them. If this cannot be said to be achieved completely, it must chiefly be ascribed to the fact that the analysis is limited to the amounts of saving, whereby the connection to consumption and income development has been cut.

**Bilagstabeller
for 1955-undersøgelsen**

Procentvis andel
af husstande
(pr. 500 kr.'s interval)

Relative share (per cent)
of households
(in kr. 500 intervals)

Bilagsfigur I.1.

Lønmodtagerhusstande fordelt efter opsparings størrelse 1955.

Households of wage and salary earners by amount of savings in 1955.

Bilagstabel I.1. **Antal lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1955.**
(Number of households in the survey. 1955).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 4999	5000- 9999	10000- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000 og derop.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	antal husstande								
A. Hovedstadsområdet:									
a. Arbejdere	11	97	202	104	21	2	1	1	439
b. Funktionærer og tjenestemænd	9	136	278	221	88	26	6	5	769
c. Alle i hovedstadsområdet	20	233	480	325	109	28	7	6	1 208
B. Provinsbyerne:									
a. Arbejdere	11	159	153	24	3	1	—	—	351
b. Funktionærer og tjenestemænd	16	118	217	124	42	8	4	1	530
c. Alle i provinsbyerne	27	277	370	148	45	9	4	1	881
C. Landkommunerne:									
a. Arbejdere	35	353	167	21	1	—	—	—	577
b. Funktionærer og tjenestemænd	16	152	123	16	3	—	—	—	310
c. Alle i landkommunerne	51	505	290	37	4	—	—	—	887
D. Hele landet:									
a. Arbejdere	57	609	522	149	25	3	1	1	1 367
b. Funktionærer og tjenestemænd	41	406	618	361	133	34	10	6	1 609
c. Alle lønmodtagere	98	1 015	1 140	510	158	37	11	7	2 976

TRANSLATION. — *Heading columns*, 1-8: income groups; 9: total. — *Front column*, see table 3.b.1.

Bilagstabel I.2. **Relativ fordeling af lønmodtagerhusstandene efter opsparingens størrelse. 1955.**
 (Relative distribution of households of wage and salary earners by amount of saving. 1955.)

	Opsparing i kr.									I alt	Antal hus-stande
	Mindre end ÷5000	÷4999- ÷2000	÷1999- ÷1	0- 499	500- 999	1000- 1999	2000- 4999	5000- 9999	10.000 og derover		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Disponibel indkomst:	pct.										
a. 0- 9.999 kr.	0,2	2,5	13,9	51,6	19,0	9,1	3,6	-	-	100,0	1 113
b. 10.000-14.999 kr.	1,0	2,3	14,6	30,5	21,4	19,3	10,3	0,4	0,2	100,0	1 140
c. 15.000-19.999 kr.	2,6	5,2	9,2	18,6	16,2	23,9	21,3	3,2	-	100,0	510
d. 20.000-24.999 kr.	5,4	4,0	10,3	10,9	14,0	14,4	31,6	9,5	-	100,0	158
e. 25.000 kr. og derover	4,5	-	6,7	5,1	5,9	15,1	28,6	24,5	9,8	100,0	55
I alt	1,2	2,9	13,2	35,4	19,1	15,9	10,7	1,5	0,2	100,0	2 976
f. Højere funktionærer og tjenestemænd	4,0	5,1	11,7	9,2	12,7	19,7	30,7	6,1	1,0	100,0	531
g. Lavere funktionærer og tjenestemænd	1,9	3,8	14,3	26,7	20,5	19,3	11,8	1,6	0,2	100,0	1 078
h. Faglærte arbejdere	0,7	3,1	13,6	33,1	23,7	17,6	6,8	1,5	-	100,0	499
i. Ufaglærte arbejdere	0,3	1,7	13,0	47,7	17,8	12,7	6,7	-	-	100,0	710
j. Landarbejdere	-	1,3	12,0	53,8	20,3	8,9	3,2	-	0,6	100,0	158

TRANSLATION. - *Heading columns, 1-9: saving in kr.; 10: total; 11: number of households.* - *Front column, a - e: disposable income; f: higher public servants and salaried employees; g: lower public servants and salaried employees; h: skilled workers; i: unskilled workers; j: agricultural workers.*

Bilagstabel I.3. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1955.**
(Average saving per household in various income groups and geographical locations 1955).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 4999	5000- 9999	10000- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000 og derop.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
kr. pr. husstand									
A. Hovedstadsområdet									
a. Arbejdere	÷364	252	403	567	1 130	(1 375)	(1 750)	(2 500)	436
b. Funktionærer og tjenestemænd	(555)	27	509	1 032	1 815	2 000	(3 958)	(9 300)	858
c. Alle i hovedstadsområdet	÷157	173	443	776	1 558	1 899	(3 278)	(6 933)	661
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	÷114	404	640	1 375	(1 416)	(8 750)	-	-	590
b. Funktionærer og tjenestemænd	156	593	778	1 397	1 107	(5 156)	(9 312)	(2 500)	1 020
c. Alle i provinsbyerne	÷25	438	695	1 386	1 109	(5 867)	(9 312)	(2 500)	818
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	77	369	822	24	(÷6 250)	-	-	-	458
b. Funktionærer og tjenestemænd	48	197	811	2 484	(4 583)	-	-	-	594
c. Alle i landkommunerne	86	355	816	392	(÷620)	-	-	-	491
D. Hele landet									
a. Arbejdere	÷70	359	593	671	1 031	(4 190)	(1 750)	(2 500)	421
b. Funktionærer og tjenestemænd	227	284	669	1 209	1 651	(3 010)	(6 661)	(7 708)	745
c. Alle lønmodtagere	÷6	345	617	945	1 381	(3 214)	5 770	(6 199)	639

TRANSLATION: see app. I.1.

Bilagstabel I.4. **Opsparing som procent af disponibel indkomst i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1955.**
 (Saving as per cent of disposable income in various income groups and geographical locations. 1955).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 4999	5000- 9999	10000- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000 og derop.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	pct.								
A. Hovedstadsområdet									
a. Arbejdere	÷10	3	3	3	5	(5)	(5)	(7)	3
b. Funktionærer og tjenestemænd	(16)	0	4	6	8	7	(12)	(25)	5
c. Alle i hovedstadsområdet	÷4	2	4	4	7	7	(10)	(18)	4
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	÷3	5	5	8	(6)	(32)	-	-	5
b. Funktionærer og tjenestemænd	4	8	6	8	5	(19)	(29)	(7)	6
c. Alle i provinsbyerne	÷1	6	6	8	5	(21)	(29)	(7)	6
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	2	5	7	0	(÷28)	-	-	-	5
b. Funktionærer og tjenestemænd	1	3	6	14	(20)	-	-	-	5
c. Alle i landkommunerne	2	5	7	2	(÷3)	-	-	-	5
D. Hele landet									
a. Arbejdere	÷2	5	5	4	5	(15)	(5)	(7)	4
b. Funktionærer og tjenestemænd	6	4	5	7	7	(11)	(20)	(21)	5
c. Alle lønmodtagere	÷0	5	5	5	6	(12)	18	(17)	5

TRANSLATION: see app. I.1.

Bilagstabel I.5. **Gennemsnitlig opsparing pr. husstand indenfor forskellige indkomstintervaller særskilt for husejere og lejere. Sammenvejning af 8 lønmodtagergrupper.¹ 1955**
Average saving per household in various income intervals, separately for house-owners and tenants. Weighted average for eight groups of wage and salary earners. 1955

	Disponibel indkomst i kr.					
	0-4999	5000-9999	10000-14999	15000-19999	20000-24999	25000-29999
	1	2	3	4	5	6
	kr.					
a. Ejere	÷26	446	984	921	1 360	885
b. Lejere	57	323	530	1 308	1 535	3 620
a-b. Hele landet	12	371	738	1 116	1 467	3 018

¹ Alle excl. lavere tjenestemænd og funktionærer, faglærte arbejdere i hovedstaden samt faglærte arbejdere i provinsbyerne. Disse blev holdt udenfor beregningerne p.gr. af for få iagttagelser (i.e. for få husejere).

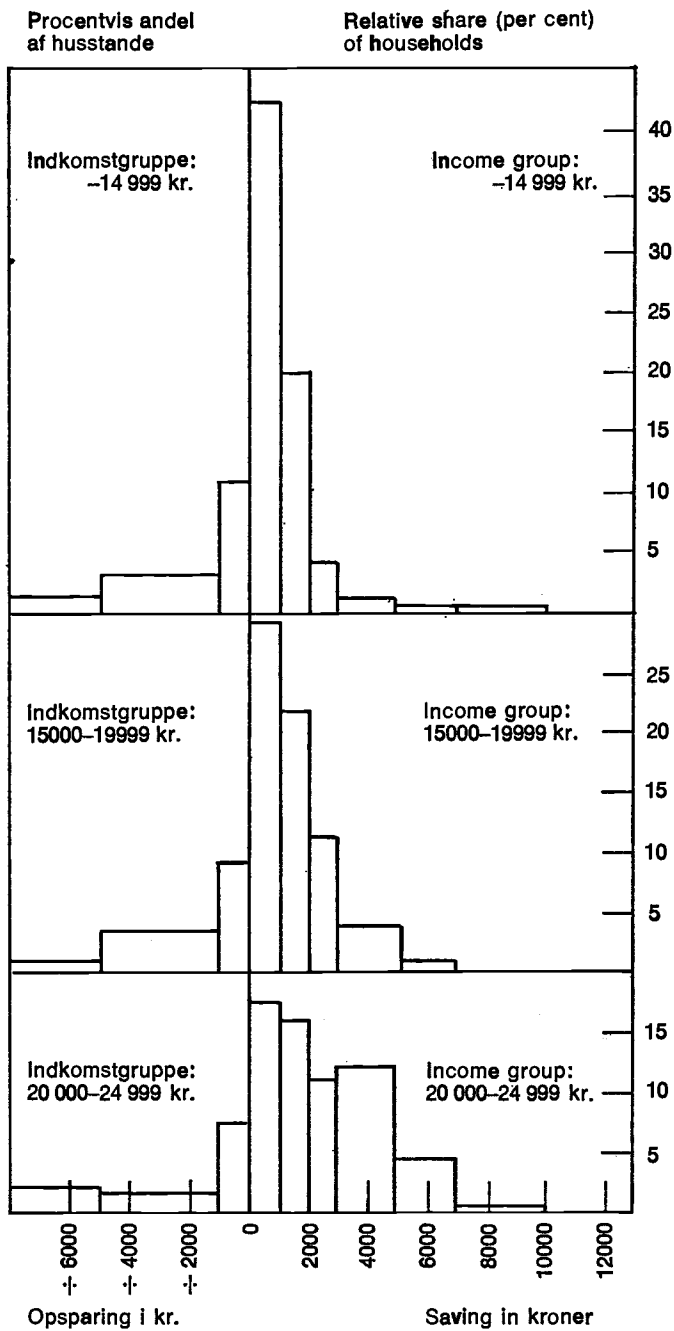
TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-6: disposable income in kr. - *Front column*, a: house-owners; b: tenants; a-b: Denmark. - *Note*: ¹ All groups except lower public servants and salaried employees, skilled and unskilled workers in the capital and skilled workers in provincial towns. These groups were left out of the calculations owing to too few observations (i.e. too few house-owners).

Bilagstabel I.6. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt på hovedposter, lønmodtagergruppe og geografisk område. 1955.**
(Composition of saving for two groups of wage and salary earners in three geographical locations. 1955).

	Hovedstadsområdet		Provinsbyer		Landkommuner	
	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd
	1	2	3	4	5	6
	kr. pr. husstand					
A. Forøgelse af kontant beholdning, check og anfordringskonti	÷55	÷70	÷56	142	÷79	÷327
B. Opsigelseskonti	68	35	÷19	19	÷18	÷19
C. Sparebeviser	154	167	141	165	116	130
D. Livsforsikrings- og pensionsindbetaling	136	330	132	376	116	238
E. Ændringer i øvrige formueposter	40	173	193	297	119	390
F. Nedbringelse af pantegæld i fast ejendom	41	133	126	153	176	180
G. Nedbringelse af øvrige gældsposter	÷27	÷5	÷10	÷312	÷38	÷49
A-F. Samlet opsparing	358	756	506	840	391	543

TRANSLATION: *Heading columns*, 1-6: see table 4.f.2. - *Front column*, A: change in cash and cheque accounts and "demand"; B: deposited at notice; C: saving certificates; D: life insurance premiums and pension payments; E: changes in other property items; F: reduction of mortgage debt; G: reduction of other debt items.

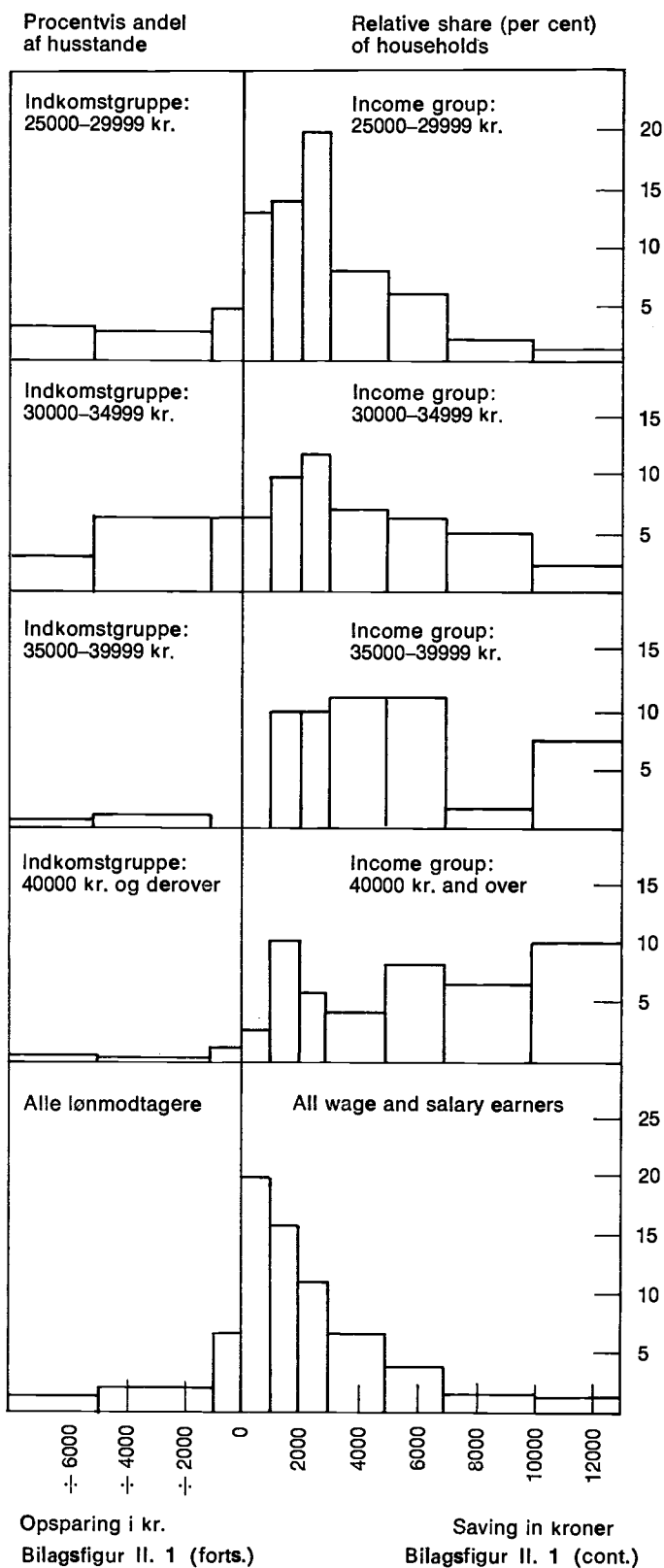
**Bilagstabeller
for 1963-undersøgelsen**

Bilagsfigur II.1.

Lønmodtagerhusstande fordelt efter opsparingsens størrelse 1963

Households of wage and salary earners by amount of saving 1963.

Bilagstabel II.1. **Antal lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe, 1963.**
(Number of households in the survey, 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 99999	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8
Antal husstande								
A. Hovedstadsområdet:								
a. Arbejdere	20	46	56	37	19	2	—	180
b. Funktionærer og tjenestemænd	10	24	54	51	37	23	41	240
c. Alle i hovedstadsområdet	30	70	110	88	56	25	41	420
B. Provinsbyerne:								
a. Arbejdere	40	81	57	12	4	—	1	195
b. Funktionærer og tjenestemænd	14	38	55	37	14	10	21	189
c. Alle i provinsbyerne	54	119	112	49	18	10	22	384
C. Landkommunerne:								
a. Arbejdere	30	40	17	12	1	—	—	100
b. Funktionærer og tjenestemænd	6	10	9	9	11	5	3	53
c. Alle i landkommunerne	36	50	26	21	12	5	3	153
D. Hele landet:								
a. Arbejdere	90	167	130	61	24	2	1	475
b. Funktionærer og tjenestemænd	30	72	118	97	62	38	65	482
c. Alle lønmodtagere	120	239	248	158	86	40	66	957

TRANSLATION. — *Heading columns*, 1-7: disposable income in kr., 8: total. — *Front column*, A: capital; B: provincial towns; C: rural districts; D: Denmark; a: workers; b: public servants and salaried employees; c: all wage and salary earners.

Bilagstabel II.2. **Antal husejere som procent af alle, 1963.¹**
(Percentage of house-owners, 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 14999	15000- 24999	25000- 34999	35000- 44999	45000- 99999	I alt
	1	2	3	4	5	6
pct.						
A. Hele landet:						
a. Arbejdere	30	26	26	(67)	—	27
b. Funktionærer og tjenestemænd	17	17	25	37	48	24
c. Alle lønmodtagere	27	23	25	38	48	26

¹ Tallene i parentes angiver, at det samlede antal husstande i gruppen er mindre end 10.

TRANSLATION. — *Heading columns*, 1-5: income groups, 6: total. — *Front column*, A: Denmark, a: workers, b: public servants and salaried employees, c: all wage and salary earners.

General note: Figures in brackets signify, that the total number of households in the group is lower than 10.

Bilagstabel II.3. **Relativ fordeling af lønmodtagerhusstandene efter opsparingens størrelse, 1963.**
(Relative distribution of households of wage and salary earners by amount of saving, 1963).

	Opsparing i kr.										I alt	Antal husstande
	÷99999- ÷5000	÷4999- ÷1000	÷999- ÷1	0- 999	1000- 1999	2000- 2999	3000- 4999	5000- 6999	7000- 9999	10000- 19999		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Disponibel indkomst	pct.											
a. 0-14.999 kr.	4,5	13,5	11,7	21,6	38,7	4,5	2,7	0,9	1,8	-	100,0	120
b. 15.000-19.999 kr.	2,6	15,0	9,8	22,2	28,2	12,0	7,7	1,7	0,9	-	100,0	239
c. 20.000-24.999 kr.	6,5	6,5	7,3	16,1	17,3	10,9	24,2	9,7	1,6	-	100,0	248
d. 25.000-29.999 kr.	7,6	8,9	3,8	13,3	12,7	19,6	15,2	11,4	5,1	2,5	100,0	158
e. 30.000-34.999 kr.	8,1	11,6	5,8	9,3	5,8	11,6	14,0	11,6	15,1	7,0	100,0	86
f. 35.000-39.999 kr.	2,5	5,0	-	10,0	-	10,0	22,5	22,5	5,0	22,5	100,0	40
g. 40.000-44.999 kr.	-	2,4	2,4	14,6	-	9,8	14,6	12,2	24,4	19,5	100,0	41
h. 45.000-49.999 kr.	4,0	-	-	4,0	8,0	-	-	24,0	12,0	48,0	100,0	25
I alt	5,1	9,9	7,0	16,5	19,0	11,6	14,0	8,2	4,7	4,1	100,0	957
i. Arbejdere	5,2	11,4	8,6	25,4	19,6	12,9	9,9	3,7	2,4	0,9	100,0	475
j. Funktionærer og tjenestemænd	5,0	8,4	5,4	12,7	13,6	10,2	18,0	12,5	6,9	7,3	100,0	482

TRANSLATION: *Heading column*, 1-10: saving in kr.; 11: total; 12: number of households. - *Front column*, a-h: disposable income; i: workers; j: public servants and salaried employees.

Bilagstabel II.4. **Gennemsnitlig opsparring i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1963.**
(Average saving per household in various income groups and geographical locations. 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000 o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	kr. pr. husstand								
A. Hovedstaden									
a. Arbejdere	÷1 092	90	1 084	683	3 706	(÷163)	-	-	769
b. Funktionærer og tjenestemænd	27	499	1 550	2 161	1 438	5 819	5 159	14 162	3 120
c. Alle i hovedstadsområdet	÷834	187	1 255	1 352	2 484	5 062	5 159	14 162	1 814
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	÷41	572	1 092	1 616	(2 600)	-	(12 084)	-	763
b. Funktionærer og tjenestemænd	÷84	263	1 925	2 421	3 029	6 964	8 888	(11 703)	2 765
c. Alle i provinsbyerne	÷49	504	1 398	2 139	2 890	6 964	8 932	(11 703)	1 490
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	687	880	1 418	2 307	(14 077)	-	-	-	1 217
b. Funktionærer og tjenestemænd	(3 533)	2 041	(3 225)	(971)	4 230	(6 254)	(1 679)	(6 307)	3 235
c. Alle i landkommunerne	976	1 031	1 854	1 892	5 526	(6 254)	(1 679)	(6 307)	1 704
D. Hele landet									
a. Arbejdere	÷323	513	1 131	1 186	3 954	(÷163)	(12 084)	-	861
b. Funktionærer og tjenestemænd	675	588	1 853	2 150	2 293	6 177	6 261	12 845	2 984
c. Alle lønmodtagere	200	528	1 386	1 657	2 944	5 666	6 494	12 845	1 664

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-8: income groups; 9: total. - *Front column*, see app. II.1.

Bilagstabel II.5. **Opsparing som procent af disponibel indkomst i lønmodtagerhusstande fordelt geografisk og efter lønmodtagergruppe. 1963.**
(Saving as per cent of disposable income. 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	0- 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000 og derop.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	pct.								
A. Hovedstaden									
a. Arbejdere	÷10	1	5	2	11	(÷0)	-	-	3
b. Funktionærer og tjenestemænd	0	3	7	8	4	16	12	28	10
c. Alle i hovedstadsområdet	÷8	1	6	5	8	13	12	28	7
B. Provinsbyerne									
a. Arbejdere	÷0	3	5	8	(8)	-	(28)	-	4
b. Funktionærer og tjenestemænd	÷1	2	9	9	9	19	21	(23)	10
c. Alle i provinsbyerne	÷0	3	6	8	9	19	21	(23)	7
C. Landkommunerne									
a. Arbejdere	6	5	6	8	(43)	-	-	-	6
b. Funktionærer og tjenestemænd	(32)	12	(14)	(4)	13	(17)	(4)	(13)	12
c. Alle i landkommunerne	9	6	8	7	17	(17)	(4)	(13)	8
D. Hele landet									
a. Arbejdere	÷3	3	5	4	12	(÷0)	(28)	-	4
b. Funktionærer og tjenestemænd	6	3	8	8	7	16	15	26	10
c. Alle lønmodtagere	2	3	6	6	9	15	15	26	7

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-8: income groups; 9: total. - *Front column*, see app. II.1.

Bilagstabel II.6. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande særskilt for lejere og husejere. 1963.**
(Average saving, separately for house-owners and tenants. 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	-0 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000 og dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	kr. pr. husstand								
A. <i>Alle lejere</i>	÷199	248	1 290	1 496	2 458	5 938	4 293	10 057	1 262
a. Arbejdere, lejere	÷334	161	965	969	2 951	(÷4 946)	-	-	556
b. Funktionærer og tjenestemænd, lejere	332	515	1 885	1 992	2 085	6 563	4 293	10 057	2 384
B. <i>Alle husejere</i>	807	1 312	1 753	2 123	4 469	4 886	8 526	15 866	2 807
a. Arbejdere, husejere	672	1 334	1 767	1 705	(8 971)	(4 620)	(12 084)	-	1 686
b. Funktionærer og tjenestemænd, husejere	(2 394)	(1 105)	1 727	2 720	2 802	(4 935)	8 230	15 866	4 833

TRANSLATION. - *Heading*: income groups, see table 3.b.1. - *Front column*, A: tenants, B: house-owners, a: workers; b: public servants and salaried employees.

Bilagstabel II.7. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt efter husstandstype. 1963.**
(Average saving in various types of households. 1963).

Disponibel indkomst (kr.)	-0 14999	15000- 19999	20000- 24999	25000- 29999	30000- 34999	35000- 39999	40000- 44999	45000- o. dero.	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	kr. pr. husstand								
A. Ægtepar uden børn	211	412	1 950	2 722	4 671	8 406	(8 603)	(12 572)	2 079
B. Ægtepar med 1 barn	441	309	1 492	582	2 441	(4 158)	(8 323)	(33 658)	1 519
C. Ægtepar med 2 børn	÷329	735	908	1 572	2 271	4 365	5 983	7 951	1 770
D. Ægtepar med 3 børn	(216)	245	1 495	1 728	1 505	(3 925)	(6 244)	-	1 556
E. Ægtepar med 4 børn og derover	(600)	1 018	904	(÷5 938)	(6 241)	(6 802)	(3 774)	(13 484)	1 834

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-8: income groups; 9: total. - *Front column*, A: married couples without children; B: families with one child; C: families with two children; D: families with three children; E: families with 4 children or more.

Bilagstabel II.8. **Gennemsnitlig opsparing i lønmodtagerhusstande fordelt på hovedposter, lønmodtager-gruppe og geografisk område. 1963.**

(Composition of saving for two groups of wage and salary earners in three geographical locations. 1963).

	Hovedstadsområdet		Provinsbyer		Landkommuner	
	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd	arbejdere	funktionærer og tjenestemænd
	1	2	3	4	5	6
	kr.					
A. Forøgelse af kontant beholdning, giro, check- og anfordringskonti	251	99	+45	186	24	707
B. Skattebegünstiget opsparing	104	246	81	267	139	278
C. Bunden opsparing 1963 og 1964 samt sparebeviser 1955	140	302	80	222	108	230
D. Værdiforøgelse af fast ejendom	+226	1 348	912	873	565	+605
E. Livsforsikrings- og pensionsindbetaling	178	924	188	910	160	772
F. Opsigelseskonti, obligationer, aktier m. v.	88	854	32	963	321	2 180
G. Nedbringelse af bank- og sparekassegæld	8	97	74	14	52	331
H. Nedbringelse af prioritetsgæld i fast ejendom .	406	+567	+577	+523	+170	+793
I. Nedbringelse af afbetalings- og kontogæld	+83	+27	47	+86	72	+145
J. Nedbringelse af anden gæld	+98	+157	+28	+86	+55	279
A-J. Samlet opsparing	769	3 120	763	2 765	1 217	3 235

TRANSLATION: *Heading columns*, 1-6: see table 4.f.2. - *Front column*, A: change in cash and cheque accounts and "demand"; B: tax-favoured saving; C: saving certificates 1955, 1963 and 1964; D: improvement of real estate; E: life insurance premiums and pension payments; F: deposited at notice, stocks and premiums bonds, shares etc.; G: reduction of debt in banks and savings banks; H: reduction of mortgage debt; I: reduction of hire-purchase debt and "deferred payment" debt; J: reduction of other debt items.

Bilagstabel II.9. **Det procentvise antal af lønmodtagerhusstande med afbetalings- og kontogæld pr. 31/12 1963.**

(Percentage of households with hire-purchase and "deferred payment" debt 31. december 1963.

	Hovedstads-området	Provinsbyer	Landkommuner	Hele landet
	1	2	3	4
	pct.			
A. Procent af husstande med afbetalingsgæld pr. 31/12 1963				
a. Arbejdere	40	32	36	36
b. Funktionærer og tjenestemænd	23	21	25	22
c. Alle lønmodtagere	30	26	32	29
B. Procent af husstande med kontogæld pr. 31/12 1963				
a. Arbejdere	16	3	0	7
b. Funktionærer og tjenestemænd	19	2	4	11
c. Alle lønmodtagere	18	3	1	9

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1: capital; 2: provincial towns; 3: rural districts; 4: Denmark. - *Front column*, A: percentage of households with hire-purchase debt 31. december 1963; B: percentage of households with "deferred payment" debt 31. december 1963; a: workers; b: public servants and salaried employees; c: all wage and salary earners.

Bilagstabel II.10. **Gennemsnitlig afbetalings- og kontogæld pr. 31/12 1963 i lønmodtagerhusstande.**
Kr. pr. husstand.
 (Average hire-purchase and "deferred payment" debt 31. december 1963.
 Kr. per household.

	Hovedstads- området	Provins- byerne	Land- kommunerne	Hele landet
	1	2	3	4
kr. pr. husstand				
A. <i>Afbetalingsgæld pr. 31/12 1963</i>				
a. Arbejdere	823	541	484	636
b. Funktionærer og tjenestemænd	655	353	1 102	586
c. Alle lønmodtagere	749	472	633	617
B. <i>Kontogæld pr. 31/12 1963</i>				
a. Arbejdere	88	27	0	45
b. Funktionærer og tjenestemænd	156	31	20	92
c. Alle lønmodtagere	118	29	5	63

TRANSLATION. - *Heading columns*, 1-4: see app. table 4. - *Front column*, A: hire-purchase debt 31/12 1963; B: "deferred payment" debt 31/12 1963; a-c: see app. table 4.

Bilagstabel II.11. **Det procentvise antal lønmodtagerhusstande med afbetalingsudgift fordelt på varegrupper i 1963.¹**
 (Percentage of households with individual types of hire-purchase expenses. 1963).

	Biler	Møbler	Hus- holdnings- redskaber	Radio, TV m.m.	Andre transport- midler	Øvrige varer	I alt
	1	2	3	4	5	6	7
pct.							
A. <i>Hovedstadsområdet:</i>							
a. Arbejdere	14	14	17	18	3	6	46
b. Funktionærer og tjenestemænd	13	6	7	9	1	2	28
c. Alle i hovedstadsområdet ...	13	9	11	13	2	4	36
B. <i>Provinsbyerne:</i>							
a. Arbejdere	9	11	16	14	1	5	38
b. Funktionærer og tjenestemænd	6	5	8	6	1	3	23
c. Alle i provinsbyerne	8	8	12	10	1	4	31
C. <i>Landkommunerne:</i>							
a. Arbejdere	13	6	19	15	2	1	43
b. Funktionærer og tjenestemænd	11	6	8	11	0	9	30
c. Alle i landkommunerne	12	6	15	14	1	4	39
D. <i>Hele landet:</i>							
a. Arbejdere	12	11	17	16	2	5	42
b. Funktionærer og tjenestemænd	10	5	7	8	1	3	26
c. Alle lønmodtagere	11	8	12	12	1	4	34

¹ I alt-kolonnen svarer ikke til summen af kolonnerne 1-6, idet den enkelte husstand godt kan have flere udgiftsposter i forbindelse med afbetaling.

TRANSLATION: *Heading columns*, 1: cars; 2: furniture; 3: household utensils; 4: radio and television sets; 5: other means of transport; 6: other hire-purchases; 7: total; *Front column*, see table 1.

GENERAL NOTE: Figures in columns 1-6 do not add up to column 7, due to the fact that one household may have several types of hire-purchase expenses.

Bilagstabel II.12. **Gennemsnitlig afbetalingsudgift i lønmodtagerhusstande fordelt efter arten af afbetalingskøb. 1963.**

(Average expenditure per household in connection with individual types of hire-purchase. 1963).

	Biler	Møbler	Hus- holdnings- redskaber	Radio, TV m.m.	Andre transport- midler	Øvrige varer	I alt
	1	2	3	4	5	6	7
	kr. pr. husstand						
A. Hovedstadsområdet:							
a. Arbejdere	452	127	72	138	15	48	853
b. Funktionærer og tjenestemænd	473	68	33	58	3	8	643
c. Alle i hovedstadsområdet ...	461	101	55	103	10	31	760
B. Provinsbyerne:							
a. Arbejdere	258	98	59	110	5	13	543
b. Funktionærer og tjenestemænd	192	58	30	74	5	10	369
c. Alle i provinsbyerne	234	83	48	97	5	12	479
C. Landkommunerne:							
a. Arbejdere	331	62	110	125	6	6	640
b. Funktionærer og tjenestemænd	506	51	42	54	0	126	779
c. Alle i landkommunerne	373	59	94	108	4	35	673
D. Hele landet:							
a. Arbejdere	347	101	75	124	9	25	681
b. Funktionærer og tjenestemænd	366	62	33	64	3	22	550
c. Alle lønmodtagere	354	86	59	101	7	24	631

TRANSLATION: see app. table 6.